

Prsten

UDRUGA HRVATA
Bosne i Hercegovine

Snaga

zajedništva

OSVRT

Dražen Klarić

Ravnopravnost Hrvata
preduvjet za prosperitet BiH

RAZGOVOR

Alemka Markotić

Medicina i znanost
moj su poziv i moja strast

AKTUALNO

Jozo Pavković

Biračima treba perspektiva,
a nje u BiH već dugo
nema na vidiku

Želimo vam
čestit Božić i
sretnu novu
godinu

Budimo svjetlo onima koje volimo
i čuvamo jer to je energija koja
pokreće Hrvatsku.

HEP Više od
struje

PRINTERA

mi tiskamo
časopis

Prsten

www.printera.hr

Dragi moji prstenovci i prstenovke,

kako se narodski kaže, nismo se ni okrenuli, a prođe godina! U ovoj specifičnoj 2020. obilježavamo dva jubileja – 15. obljetnicu naše Udruge i 20. izdanje časopisa Prsten, koji je pred vama.

Uvijek se nadamo da smo zajedno napravili barem malo bolji i sadržajni časopis od prethodnog te zahvaljujem Uredništvu i svima koji su pomogli kako bi ovaj broj ugledao svjetlo dana u što boljem izdanju.

PONOSNI HRVATI IZ BIH, NAVIKLI NA RAZNE NEDAĆE...

Moj prošli uvodnik bio je posvećen uglavnom zajedništvu i kvaliteti zajednice Prsten, sa svim njezinim prednostima i izazovima. U ovom broju, s obzirom na okolnosti, snažno nam se nameće tema koronavirusa, koja nas je u stopu pratila tijekom godine i bitno utjecala na naše živote. Izgledalo je kao da ćemo se baviti samo koronom, ali koliko god to bila bitna tema, mi ponosni Hrvati iz BiH, navikli na razne nedaće, nismo se dali smesti i uplašiti, nego smo nastavili raditi i živjeti kako najbolje znamo i umijemo.

Korona je promijenila neke naše životne navike, ali nismo dopustili da potpuno preuzme naše živote i oduzme nam tako važnu motivaciju i nadu. Pa tako nosimo maske, stalno peremo ruke, družimo se i sastančimo preko različitih *online* aplikacija... Meni osobno, a vjerujem i svima vama, najteže pada što se ne rukujemo, ne grlimo i ne ljubimo pri susretima, rjeđe se vidamo i opreznije družimo, i još puno toga što smo običavali činiti, a sad se ne preporučuje. Ipak, kako je svako zlo za neko dobro, tako i iz ove nedaće izvlačimo neke pouke, primjerice kako smo puno toga lijepog imali i to podrazumijevali, a vjerujemo kako ćemo, kad ova nevolja prođe, znati to u budućnosti puno više cijeniti. Toj temi posvećen je i dobar dio časopisa pa ćete moći čitati kako se u epidemiji snalaze poduzetnici i znanstvenici te poljoprivrednici, kakav je njezin utjecaj na psihičko i duševno stanje odnosno kako je promatrati s psihološke strane, a ujedno vam predstavljamo našu uglednu liječnicu i znanstvenicu Alemku Markotić, i to javnosti manje poznatu biografiju od ove s prve crte borbe protiv korone.

VJERUJEMO U BOLJU BUDUĆNOST NAŠIH OBIJU DOMOVINA

No, iako sveprisutna, korona nam nije jedina tema broja. Imamo naše standardne priloge iz rada Prstena u RH i BiH, zanimljive priče iz naše tradicije i uvijek hvalevrijedne primjere naše humanosti. Čuvamo naše običaje i promičemo našu kulturu, a ujedno se bavimo i temama iz sfere politike, demografije i ekonomije. Naše mlade snage dale su svoj doprinos u pripremi ovog jubilarnog izdanja Prstena te nam prenijeli svoja iskustva i saznanja

o životu, obrazovanju i radu u Hrvatskoj, BiH i inozemstvu. Posebno vesele pozitivni primjeri uspješnih mladih ljudi na našim ognjištima koji nam daju nadu da sve što radimo ipak ima smisla. Naći ćete u ovom broju i tradicionalne reportaže o našim gradovima u BiH. Uvijek sam ponosan na dvije stvari - prva je povijesno bogatstvo i ljepota tih gradova, a druga s kojim ponosom i ljubavlju autori priloga, koji su u pravilu iz tog kraja, pišu o svojem gradu.

Posebno smo ponosni da u ovom broju Prstena imamo dva izvrsna osvrtu poznatih urednika, Jozu Pavkovića, glavnog urednika Večernjeg lista u BiH, i Dražena Klarića, glavnog urednika Večernjeg lista u RH. Analizirajući rezultate lokalnih izbora i opće stanje u BiH, daju nam širu sliku aktualne situacije i uvid u moguću perspektivu.

No, unatoč ne baš uvijek optimističnim prognozama, nadamo se i vjerujemo u bolju budućnost naših obiju domovina, za koju se svi zajedno moramo boriti, što mi u Prstenu i činimo od našeg osnutka.

JUBILEJ UDRUGE I ČASOPISA PRSTEN

O petnaestoj obljetnici Prstena prisjećamo se svih lijepih događaja i značajnih postignuća koje smo zajedno organizirali i proživjeli. Sve to zabilježeno je i u naših 20 izdanja časopisa, koje možete pregledati i na našoj mrežnoj stranici.

Ponosan sam, vjerujem kao i vi, koliko smo dobrog zajedno učinili, koliko toga postigli i koliko lijepih trenutaka zajedno proveli. Družili smo se na svečanim večerima i raznim skupovima diljem Hrvatske i BiH, održavali sastanke, poslovne forume, pomagali jedni drugima, zajedno pjevali, ponekad i plakali, a svadali se taman koliko je potrebno da bi bilo poticajno i korisno.

Posebno se ponosimo našom Zakladom i stipendijama, koje iz godine u godinu osiguravamo za naše mlade, to je naša najunosnija investicija i najbolje ulaganje u bolju budućnost. A budućnost Prstena naš je Forum mladih, koji su uvijek aktivni i angažirani, baš kakvi mladi i trebaju biti. Klub žena njeguje kreativnost, potiče motivaciju i čuva ljepotu našeg zajedništva. Kroz Klub poduzetnika stvorili smo najmoćniju ekipu u Hrvatskoj, a kroz Klub znanstvenika potičemo svijest o važnosti znanja i stručnosti, i s ponosom ističemo koliko je BiH iznjedrila Hrvata, koji su ni u malo lakim uvjetima stekli akademsku naobrazbu te postali priznati znanstvenici i društveni uglednici.

Osnivanjem Zaklade pokazali smo svijest o društvenoj odgovornosti, zrelost i suosjećajnost. Zaklada je naša duša i naše srce te vjerujem da će tako i ostati. Osnovali smo i pomažemo sestrinskoj udruzi u našoj drugoj domovini BiH, čime također pokazujemo osjećaj odgovornosti i obvezu prema rodnom kraju. Stvorili smo snažnu sliku o našoj zajednici Prsten kao temelj za još veći gospodarski, društveni i politički utjecaj.

Iako nismo temeljno humanitarna Udruga te sva naša sredstva dobivena od članarina i sponzorstava ulažemo u stipendije, značajna sredstva utrošili smo i za pomoć potrebitima. Nažalost, uvijek ima više potreba nego mogućnosti, ali raduje me spoznaja da smo uvijek spremni pomoći jedni drugima, posebno našim ljudima u nevolji.

NAŠE JE NAJVEĆE POSTIGNUĆE MEĐUSOBNA POVEZANOST

Uza sve što smo u Prstenu zajedno radili i stvarali, naše je najveće postignuće međusobna povezanost koja je iznjedrila i čvrsta prijateljstva. Stvorili smo novu sliku i predodžbu Hrvata iz BiH kao snažnog, ponosnog, žilavog, moćnog, ali i toplog, nenametljivog naroda.

Lijepo je prisjetiti se proteklih 15 godina, uvjeren sam da se malo tko može pohvaliti tako bogatim djelovanjem i životom jedne zajednice kakva je Prsten. Naravno, to je rezultat dobre volje i zalaganja svih vas, timova i pojedinaca. Zato vam od srca hvala na entuzijazmu i energiji koju ste nesebično uložili u rad i razvoj Prstena.

Hvala i svima vama koji ste sponzorstvima i raznim vrstama pomoći osigurali nesmetan rad Udruge. Posebna hvala svima koji jesu ili su pripadali tijelima upravljanja i svojim angažmanom osigurali da sve planove provedemo u djelo. Zahvaljujem i svim mojim prethodnicima na njihovu angažmanu i vođenju Udruge - prvom predsjedniku Iliji Toliću, Zvonku Biljeckom, Marku Pipuniću, Ivanu Lovrinoviću i Miji Mariću. Svaki od vas na svoj je način udario pečat i utkao sebe u naš Prsten, u kojem naši utemeljitelji imaju posebno mjesto i njima smo uvijek zahvalni.

NISMO ODUSTALI I NISMO SE PREDALI

Prošlosti se uvijek trebamo sjećati jer na njoj gradimo našu budućnost, a ovo je prilika prisjetiti se i netom prošle godine te ujedno podsjetiti na planove za nadolazeću 2021.

Iako nam je korona uvelike poremetila planove i odgodila brojne aktivnosti, kao što sam na početku rekao - nismo odustali i nismo se predali. Više o svim događanjima, koja smo ipak uspjeli realizirati, možete čitati u našem jubilarnom izdanju, no neka bih ipak istaknuo. Uspješno smo organizirali i održali Prstenov poslovni forum, na kojem smo u nazočnosti predsjednika Vlade Andreja Plenkovića i nekoliko ministara te moćan tim predavača i panelista vrlo suvereno raspravljali na temu "Obrazovanje i poduzetništvo, izazovi hrvatske budućnosti".

Uređujemo naš novi prostor u središtu Zagreba, u Gajevoj ulici, gdje se uskoro i selimo. Unatoč koroni, redovito smo održavali sastanke Predsjedništva, Upravnog odbora i svih klubova, dakako sve uz poštivanje epidemioloških mjera. Održali smo sjajan okrugli stol s mladima na temu kako oni vide Udrugu i njezinu budućnost. Lijepo je bilo spoznati da Prsten ostavljamo krasnim mladim ljudima.

Bez obzira na to što smo morali odgoditi Humanitarni koncert Zaklade Prsten, uspjeli smo osigurati sredstva za nove stipendije, na

čemu zahvaljujemo svim zakladnicima Prstena. Posebne pohvale timu na čelu s našim Vjekoslavom Bratićem na profesionalno provedenom natječaju i izboru novih stipendista, a što stipendije znače tim mladim ljudima možete pročitati u ovom broju.

Svi naši klubovi i forumi, unatoč otežanim uvjetima, uredno su funkcionirali, kao i Udruga u cijelosti. Održavali smo kontakte s lokalnim i državnim predstavnicima vlasti radi potpore našem djelovanju, a vrlo aktivno uključili smo se s predstavnicima Vlade RH i Hrvatskog narodnog sabora u BiH u pomoć i organizaciju lokalnih izbora u BiH. I na ovim izborima prikupili smo brojne prijave za glasovanje te organizirali i financirali slanje svih dopisnih glasova u BiH.

Pomogli smo našoj sestrinskoj Udruzi u BiH i zajedno s hrvatskim predstavnicima vlasti u BiH bili vrlo aktivni. Podržali smo osnivanje Kluba poduzetnika u BiH, kao i utemeljenje ogranka Kluba žena u Mostaru.

Formirali smo timove koji se bave strateškim dugoročnim pozicioniranjem Prstena u pogledu samostalnog i neovisnog financiranja, daljnjeg rasta i razvoja Udruge te povezivanje sličnih udruga u zajednicu, kao i snažnijeg prisustva u medijima te općenito u društveno-političkom i gospodarskom životu. Također, bili smo na raspolaganju svim našim pravnim osobama u savjetovanju i potpori zbog poteškoća u radu izazvanih koronom.

NOVI PLANOWI ZA USPJEŠNIJI PRSTEN

Kako vidite, bilo je puno aktivnosti, i to je dobro. Aktivnosti i planovi daju nam nadu da se mora i može i u najtežim vremenima. Godina koja je pred nama nosi nove izazove, a mi imamo nove planove. Započeli smo i u nadolazećoj godini nastavljamo s dugonajavljenim ažuriranjem baze podataka članstva. To je najvažniji projekt u 2021. godini jer bez pravih podataka naša snaga, kao i mogućnosti za međusobnu potporu i pomoć, ne može doći do izražaja. Stoga, sve vas molim da se aktivno uključite jer je bez vaše pomoći to nemoguće provesti.

Vjerujem da će nam novi prostor otvoriti nove mogućnosti i olakšati funkcioniranje. Nastavit ćemo s radom naših strateških timova jer Udruga mora funkcionirati i poslije nas seniora. Nastavit ćemo druženje s Forumom mladih kako bismo zajedno izgradili Prsten po njihovoj mjeri. Nastavit ćemo sa svim započetim aktivnostima, a otvoreni smo i za vaše prijedloge.

Nažalost, tradicionalnu Svečanu večer članova i prijatelja Udruge Prsten otkazali smo zbog aktualnih okolnosti, no našu jubilarnu 15. obljetnicu proslavit ćemo čim se za to steknu uvjeti. Nadam se da ćemo u novoj godini pobijediti koronu i zaboraviti sve nedaće koje nam je ona donijela te kroz ugodno i korisno druženje i djelovanje, razvijati naš Prsten.

Želim vam svima sretan Božić i novu godinu, dobro zdravlje i obilje veselja u krugu vaših najmilijih, a svima zajedno još mnogo uspjeha u krugu našeg Prstena!

Vaš Pavo Zubak

Prsten

UDRUGA HRVATA Bosne i Hercegovine

IZDAVAČ

Udruga Hrvata BiH Prsten
Ulica grada Vukovara 235,
10000 Zagreb
prsten@udruga-prsten.hr
www.udruga-prsten.hr

UREDNIŠTVO

Marija Alvir Trogrić
Gordana Jelavić
Pavo Zubak

UREDNIČKI KOLEGIJ

Marija Bagarić
Klara Barišić
Lucija Barišić
Ivo Grgić
Anita Ivkić Zavacki
Tado Jurić
Slađana Lovrić
Draženko Mamić
Ivan Marić
Mijo Marić
Ivana Milas
Mirjana Milićević
Ivica Nuić
Vera Rede
Stjepan Stjepić
Tonči Visković

LEKTURA I KOREKTURA
Gordana Jelavić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Zvonimir Frank

NAKLADA
10 000 primjeraka

TISAK
Printera Grupa

ISSN
1846-338X

MEDICINA I ZNANOST MOJ SU POZIV I MOJA STRAST

Marija Trogrić, znanstvenica i novinarka, govori o svojim iskustvima u području medicine i znanosti.

ZAKLADA PRSTEN DODIJELILA NOVE STIPENDIJE

Prsten ZAKLADA PRSTEN DODIJELILA NOVE STIPENDIJE

Prsten ZAKLADA PRSTEN DODIJELILA NOVE STIPENDIJE

Prsten ZAKLADA PRSTEN DODIJELILA NOVE STIPENDIJE

VEČER FOLKLORA U PRSTENU

VEČER FOLKLORA U PRSTENU

Prsten ZAKLADA PRSTEN DODIJELILA NOVE STIPENDIJE

Prsten ZAKLADA PRSTEN DODIJELILA NOVE STIPENDIJE

PRESTAVLAMO

PRESTAVLAMO

KONJIC - GRAD PRIRODNE LJEPOTE I ZNANOSTI

ŠKOLJE I POVIŠINE

Prsten ZAKLADA PRSTEN DODIJELILA NOVE STIPENDIJE

str. 6-9

str. 38-41

str. 62-63

str. 84-87

26 **POSTENOV POSLOVNI FORUM 2020**

OBRAZOVANJE I PODUZETNIŠTVO: IZAZOVI HRVATSKE BUDUĆNOSTI

Programski Timovi BIZ i Youth Platform, članice i partneri ovog događaja, predstavili su rezultate istraživanja i predložili ključne izazove i rješenja za budućnost hrvatske privrede.

KLUB ZA OBRAZOVANJE I PODUZETNIŠTVO

U okviru ovog programa, članice i partneri ovog događaja, predstavili su rezultate istraživanja i predložili ključne izazove i rješenja za budućnost hrvatske privrede.

KLUB ZA OBRAZOVANJE I PODUZETNIŠTVO

U okviru ovog programa, članice i partneri ovog događaja, predstavili su rezultate istraživanja i predložili ključne izazove i rješenja za budućnost hrvatske privrede.

str. 26-27

RAZGOVOR

6 **ALEMKA MARKOTIĆ, HRVATSKA LIJEČNICA I ZNANSTVENICA**

OSVRTI

10 **RAVNOPRAVNOST HRVATA PREDUVJET ZA PROSPERITET BIH**

12 **POSTFESTUM LOKALNIH IZBORA U BIH**

16 **PERSPEKTIVA BIH 25 GODINA NAKON DAYTONA**

AKTUALNO

32 **PODUZETNIŠTVO U KORONI**

35 **ZNANOST U KORONI**

74 **KORONA NAŠA SVAGDAŠNJA**

27 **KLUB ŽENA**

IZABRANO NOVO VOĐSTVO KLUBA ŽENA

NOVE GOSPODARICE PRSTENOV DRUŽINE

U okviru ovog programa, članice i partneri ovog događaja, predstavili su rezultate istraživanja i predložili ključne izazove i rješenja za budućnost hrvatske privrede.

KLUB ZA OBRAZOVANJE I PODUZETNIŠTVO

U okviru ovog programa, članice i partneri ovog događaja, predstavili su rezultate istraživanja i predložili ključne izazove i rješenja za budućnost hrvatske privrede.

str. 42-43

ISTRAŽUJEMO

18 **ONI KOJI TREBAJU TIHO NESTATI - HRVATI BOSANSKE POSAVINE**

76 **POLJOPRIVREDA I KORONAKRIZA**

PRSTEN U RH

22 **IZVJEŠTAJNA SKUPŠTINA I UPRAVNI ODBOR**

26 **PRSTENOV POSLOVNI FORUM**

38 **ZAKLADA PRSTEN DODIJELILA NOVE STIPENDIJE**

42 **IZ KLUBOVA I FORUMA**

50 **IZ PODRUŽNICA I OGRANAKA**

74 **AKTUALNO**

KORONA NAŠA SVAGDAŠNJA

U okviru ovog programa, članice i partneri ovog događaja, predstavili su rezultate istraživanja i predložili ključne izazove i rješenja za budućnost hrvatske privrede.

KLUB ZA OBRAZOVANJE I PODUZETNIŠTVO

U okviru ovog programa, članice i partneri ovog događaja, predstavili su rezultate istraživanja i predložili ključne izazove i rješenja za budućnost hrvatske privrede.

str. 74-75

SAZNAJEMO

66 **ZAŠTO UČENJE I RAD U INOZEMSTVU**

68 **MLADI IZ BIH NA STUDIJU U HRVATSKOJ**

70 **ZAŠTO OSTATI I KAKO USPJETI U BIH**

PREDSTAVLJAMO

80 **TOMISLAVGRAD – OAZA MIRA I MAJKA POVIJESTI**

84 **KONJIC – GRAD PRIRODNE LJEPOTE I POVIJESNIH ZNAMENITOSTI**

88 **USORA – LJEPOTICA SREDNJE BOSNE**

94 **TRADICIJA**

PORTRET GLAZBENIKA: PETAR ČOŠIĆ – ČUVAR TRADICIJE

U okviru ovog programa, članice i partneri ovog događaja, predstavili su rezultate istraživanja i predložili ključne izazove i rješenja za budućnost hrvatske privrede.

KLUB ZA OBRAZOVANJE I PODUZETNIŠTVO

U okviru ovog programa, članice i partneri ovog događaja, predstavili su rezultate istraživanja i predložili ključne izazove i rješenja za budućnost hrvatske privrede.

str. 94-95

INFORMIRAMO

64 **NASTAVLJA SE IZGRADNJA SAMOSTANA NA PLEHANU**

92 **ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK BOSANSKE POSAVINE**

TRADICIJA

94 **PETAR ČOŠIĆ – ČUVAR TRADICIJE**

U tekstovima autori iznose vlastita stajališta koja ne odražavaju nužno stajališta Udruge Prsten.

RAZGOVOR

Prof. dr.
**Alemka
MARKOTIĆ**,
hrvatska
liječnica i
znanstvenica

*Medicina i
znanost moj
su poziv i
moja strast,
bez strasti za
te pozive ne
treba ulaziti
u znanost i
medicinu,
kazala je
profesorica
Markotić,
zaključivši
kako još ima
vremena učiniti
dobre stvari u
znanosti i struci*

Marija TROGRLIĆ i Ivana MILAS, foto: Iz privatnog albuma

MEDICINA I ZNANOST MOJ

Alemka Markotić, hrvatska je liječnica i znanstvenica, profesorica na Medicinskom fakultetu u Zagrebu i Rijeci i ravnateljica Klinike za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević" u Zagrebu.

Da smo imali razgovor prije samo godinu dana, ovaj uvod bi imao smisla, no danas vjerojatno svi u Hrvatskoj pa i šire znaju tko je najistaknutija članica Stožera civilne zaštite RH, koja je hrvatskoj javnosti postala poznata tijekom pandemije koronavirusa. No, iako je to bio inicijalni povod za naš razgovora, nije i tema. Naime, budući da je "naše gore list", Alemku Markotić željeli smo upoznati i predstaviti u nešto drugačijem izdanju od onog u kakvom je svakodnevno vidamo na malim ekranima.

Djetinjstvo i dio mladosti proveli ste u BiH. Kako je bilo odrastati u Zavidovićima?

Bilo je lijepo uz dobre roditelje, drage prijatelje i izvrsne učitelje.

Čega se iz tog razdoblja života najradije prisjećate, koje uspomene nosite na taj kraj?

Riječ je o lijepom gradu na tri rijeke i pitomim bosanskim brežuljcima. Rado se uvijek prisjećam svoje drage učiteljice Suade Soldo, dragih nastavnika i profesora, škole, prijatelja, druženja s časnim sestrama dominikankama koje su nas djecu

O RATU

Čovjek s odmakom polako briše ružna i pokušava zadržati lijepa sjećanja. Lijepa su ona o zajedništvu i naporima ljudi u Sarajevu da prežive sve teške okolnosti koje su rat i okupacija donijeli... No, sve smo to uspijevali izdržati, malo i iz inata kako bi rekli u Bosni i Hercegovini, ali i s dosta humora koji je specifično sredstvo preživljavanja u BiH

me je i primjena istraživanja i nekako sam najizazovnije primjenu znanosti vidjela u medicini.

Osim toga, dr. Jasna Soldo, kći moje učiteljice, koja je bila nešto starija od mene i studirala medicinu, svojim pričama o studiju medicine dodatno me potaknula. Nakon gimnazije u Zavidovićima, završila sam Medicinski fakultet u Sarajevu.

Bili ste i asistentica na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Sarajevu. Jeste li u to vrijeme ondje planirali svoju budućnost?

Da, planirala sam znanstvenu i fakultetsku karijeru nastaviti na fakultetu, ali raditi i u klinici, pa sam početkom rata dobila specijalizaciju iz kliničke imunologije.

VJERA JE SASTAVNI DIO MOG ŽIVOTA

Rat vas je zatekao u Sarajevu gdje ste u opkoljenom gradu radili i kao liječnica. Kakva su sjećanja na to teško razdoblje i koja iskustva nosite iz tog vremena?

Čovjek s odmakom polako briše ružna i pokušava zadržati lijepa sjećanja. Lijepa su ona o zajedništvu i naporima ljudi u Sarajevu da prežive sve teške okolnosti koje su rat i okupacija donijeli, kao što su glad, hladnoća, otežana opskrba vodom, nedostatak lijekova, smrt dragih ljudi. No, sve smo to uspijevali izdržati, malo i iz inata kako bi rekli u Bosni i Hercegovini, ali i s dosta humora koji je specifično sredstvo preživljavanja u BiH.

Tijekom rata sudjelovali ste u karitativnim i humanitarnim aktivnostima. Je li vas na to nagnao vaš poziv, vjera, altruizam ili sve pomalo?

Puno je ljudi osjećalo potrebu da u teškim vremenima pomaže bližnjem, u mojem je slučaju to naravno mješavina svega što ste naveli, a na prvom mjestu odgoj koji su mi usadili moji dragi roditelji Ljiljana i Vlatko Markotić.

Znanstvenica ste i vjernica. Što vam znači vjera i u kojoj mjeri vas je odredila?

SU POZIV I MOJA STRAST

okupljale u zbor, uz instrumente, vodile na izlete. Bilo je lijepo.

Kako ste se odlučili za liječnički poziv i gdje ste se školovali?

Uvijek su me privlačile prirodne znanosti, u prvom redu kemija i zahvaljujući angažiranoj nastavnici Radojki Urisk, a kasnije u gimnaziji prof. Mirsadi Beširević, puno sam vremena provodila u njihovim laboratorijima i izradi učeničkih istraživačkih radova. Alianimala

Više puta sam o tome govorila. Vjera je sastavni dio mog života i daje mi snagu, i u poslu i privatno.

NAJVEĆE POSTIGNUĆE JOŠ NIJE DOŠLO

Svoju znanstvenu karijeru započeli ste u BiH, a usavršili u RH, gdje ste i članica HAZU-a. Što smatrate najvećim postignućem u svojoj karijeri?

Članica sam suradnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, predsjednica Akademije medicinskih znanosti Hrvatske, Hrvatskog društva za biosigurnost i biozaštitu, Hrvatskog društva za urogenitalne i spolno prenosive infekcije. Predajem na Medicinskom fakultetu u Rijeci i Zagrebu,

Sveučilištu u Splitu i Katoličkom sveučilištu u Zagrebu. Ravnateljica sam Klinike za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević" u Zagrebu, a tu je i velik angažman u Stožeru civilne zaštite RH tijekom pandemije koronavirusa.

No, još ima vremena za učiniti dobre stvari u znanosti i struci, nadam se da najveće postignuće još nije došlo. Ima još puno toga, jedan od izazova bio je dobiti prestižnu stipendiju Američke akademije i raditi poslijedoktorska istraživanja u Američkom vojnoinstraživačkom centru za infektivne bolesti kao jednoj od najprestižnijih institucija takve vrste u svijetu.

Tu su i predavanja i suradnje na međunarodnim kongresima i prestižnim međunarodnim znanstvenim institucijama i sveučilištima, recenziranje velikih projekata za nacionalne zavode za zdravstvo (National Institutes of Health) u Americi, za EU-ovu Komisiju, Svjetsko udruženje akademija, sudjelovanje u organizaciji svjetskih simpozija kao povremeni ekspert Američke akademije znanosti (US National Academy of Sciences). Naravno, tu su i brojna otkrića koja sam u području zoonoza sa svojim istraživačkim timom napravila.

Iako radite i živite u Zagrebu, redovita ste profesorica Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Kako uspijevate sve to?

Kao što sam već prethodno navela, ima puno toga, a medicina i znanost moj su poziv i moja strast, bez strasti za te pozive ne treba ulaziti u znanost i medicinu.

SUOČENI S BROJNIM IZAZOVIMA I STRESNIM SITUACIJAMA

Široj javnosti postali ste poznati kao članica Stožera civilne zaštite RH, gdje i danas imate važnu ulogu u obuzdavanju epidemije koronavirusa. Je li i u kojoj mjeri to utjecalo na vas?

To je iznimno zahtjevna uloga u kojoj se kolege i ja susrećemo s velikom zdravstvenom ugrozom i nastojimo sve to kontrolirati kako najbolje znamo i možemo, ali i brojnim izazovima u komunikaciji s medijima i ljudima koji očekuju našu pomoć i zaštitu.

O ŽENAMA

Žene su sve više prisutne u svim segmentima društva, ali ima još prostora za njihovo uključivanje i prepoznavanje kao sposobnih lidera

Nema tog čovjeka koji ponekad ne izgubi živce, trudim se da se to dogada što rjeđe - priznala je uvijek smirena, umjerena i odmjerena prof. Markotić

O PANDEMIJI

Nije lako, ali i to čovjeka dodatno očvršne. Uostalom, liječnici su od početka svoje karijere suočeni s brojnim izazovima i stresnim situacijama, gotovo na dnevnoj bazi. Taj "trening" pomaže i u ovoj situaciji.

Nije lako, ali i to čovjeka dodatno očvršne. Uostalom, liječnici su od početka svoje karijere suočeni s brojnim izazovima i stresnim situacijama, gotovo na dnevnoj bazi. Taj "trening" pomaže i u ovoj situaciji.

U javnim istupima djelujete vrlo smireno, na većinu ljudi ostavljate umirujući dojam. Jeste li takvi i privatno? Bude li situacija u kojima "izgubite kontrolu" pa i živce?

Nema tog čovjeka koji ponekad ne izgubi živce, trudim se da se to dogada što rjeđe.

Iako od angažmana u Stožeru i brojnih drugih obveza koje imate vjerojatno malo vremena preostaje za neke druge aktivnosti, kako provodite slobodno vrijeme? Imate li neke hobije, vremena za sportske aktivnosti, društveni život?

Iskreno, sad uglavnom ne, ali inače volim čitati, svirati, voziti bicikl, igrati stolni tenis, družiti se s prijateljima.

ŽENA GODINE - PRIZNANJE I POTICAJ

Kao vatrena navijačica hrvatskih reprezentacija u više sportova, vjerojatno ste i na tom polju dobro informirani. Kako se muške

O NAVIJANJU

Još sam kao mala sa svojim pokojnim ocem gledala utakmice, a i mama se koji put pridruži. Mojim je kolegama to simpatično, uostalom imate puno žena koje danas prate sport, nije to više muška ekskluziva

kolege nose s takvom konkurencijom? Komentirate li zajedno utakmice?

Još sam kao mala sa svojim pokojnim ocem gledala utakmice, a i mama se koji put pridruži. Mojim je kolegama to simpatično, uostalom imate puno žena koje danas prate sport, nije to više muška ekskluziva.

Časopis Zaposlena proglasio vas je Ženom godine. Što vam znači to priznanje u odnosu na brojne nagrade koje ste dobili za svoj profesionalni angažman?

Ta me nagrada iznenadila i obradovala, jer je to priznanje ne samo meni kao liječnici i znanstvenici, nego i kao ženi. I kao što su mi brojne mlade žene nakon toga poručile, poticaj njima da hrabro i uspješno grade svoje karijere na dobro cijelom društvu.

Kako vidite današnji položaj žene u društvu, posebno uspješnih žena poput vas?

Mislim da se taj položaj značajno poboljšava, žene su sve više prisutne u svim segmentima društva, ali ima još prostora za njihovo uključivanje i prepoznavanje žena kao sposobnih lidera.

Volim čitati, svirati, voziti bicikl, igrati stolni tenis, družiti se s prijateljima - povjerila nam je Alemka Markotić, no za te životne radosti sad nema vremena

O BiH

Potrebno je pažljivo i predano liječiti rane prošlosti, ali sve snage usmjeriti na budućnost, mlade, koji trebaju svojim znanjem i sposobnostima pomoći izgradnji uspješne BiH

Za Bosnu i Hercegovinu bit ću vezana cijeli život, jer je kao i Hrvatsku osjećam svojom domovinom, a ondje sam puno toga lijepog proživjela - zaključila je Markotić

Vratimo se korijenima. Posjećujete li kraj u kojem ste odrasli i što vas još veže s BiH?

Za Bosnu i Hercegovinu bit ću vezana cijeli život, jer je kao i Hrvatsku osjećam svojom domovinom, a ondje sam puno toga lijepog proživjela. Povremeno mama i ja odemo kući u Zavidoviće, a i službeno posjetim Sarajevo i Mostar.

ZA PRSTEN

Budite hrabri, predano i pošteno radite sve ono što se postavi pred vas i cijelim svojim bićem slijedite svoje snove. Tako ćete biti uspješni i vi i društvo u kojem živite

Kako vidite sadašnjost i budućnost BiH i što biste promijenili da možete?

Potrebno je pažljivo i predano liječiti rane prošlosti, ali sve snage usmjeriti na budućnost, mlade, koji trebaju svojim znanjem i sposobnostima pomoći izgradnji uspješne BiH. Svi koji ondje imamo korijene također ćemo uvijek rado pomoći u sklopu svojih mogućnosti.

Za kraj, poruka našim čitateljima i članovima Prstena, u kojem je i mnogo mladih.

Budite hrabri, predano i pošteno radite sve ono što se postavi pred vas i cijelim svojim bićem slijedite svoje snove. Tako ćete biti uspješni i vi i društvo u kojem živite.

RAVNOPRAVNOST

HRVATA

PREUVJET ZA PROSPERITET BiH

Boreći se za ravnopravnost, Hrvati u BiH bore se i za bolju i uspješniju Bosnu i Hercegovinu, funkcionalnu državu koja će biti od koristi svim svojim građanima bez obzira na naciju ili vjeru. Hrvatska im na tom putu mora dati svu potporu

Dražen KLARIĆ,
glavni urednik Večernjeg lista

Stereotipi. Ta bi riječ mogla najbolje objasniti pogled Hrvata iz Hrvatske na Hrvate iz Bosne i Hercegovine. Druga, blaža konstatacija mogla bi biti da Hrvati iz Hrvatske ne razumiju ili ne pokušavaju razumjeti tamošnje Hrvate. U oba slučaja krivnja je i na jednim i na drugim.

Ništa čudno, Bosna i Hercegovina komplicirana je država čija je struktura uzrok mnogih njezinih nevolja. Zemlja je to puna mitova i predrasuda koje su zdušno gradili lokalni političari, ali i oni iz susjednih zemalja te međunarodni čelnici i njihovi izaslanici. Između svih tih silnica stanje jedva da razumiju građani BiH, a kako li će tek oni iz Hrvatske.

I LIJEVI I DESNI U RH ZA RAVNOPRAVNOST HRVATA U BIH

Jednom sam napisao da su Hrvati u Bosni i Hercegovini jedan narod s dvjema domovinama, koji pokušavaju pronaći sami sebe, pri čemu im službeno Sarajevo odmaže, a Zagreb ne pomaže. Ili, točnije, tako je bilo do prije nekoliko godina.

“Bez adekvatnog rješenja položaja Hrvata u BiH, ne možemo ozbiljno razgovarati o BiH kao zemlji koju bi svi željeli vidjeti u EU,“ nisu ovo riječi nekog desnog hrvatskog političara, već SDP-ova zastupnika u Europskom parlamentu Tonina Picule izgovorene još prije šest godina. Ova rečenica svojevrsan je pokazatelj novih vjetrova koji su zapuhali iz službenog Zagreba. I što je najvažnije, ta nova politička paradigma nije se mijenjala cikličkom promjenom stanara u Banskim

dvorima i na Pantovčaku. I lijevi i desni shvatili su da je Hrvatima, najmalobrojnijem narodu u BiH, potrebna potpora u borbi za ravnopravnost.

Definicija ravnopravnosti u ovom je slučaju vrlo jednostavna: Hrvati moraju imati prava koja imaju i ostala dva naroda u Bosni i Hercegovini. To je minimum o kojem su se trebale složiti sve političke opcije u Hrvatskoj. Zašto u Hrvatskoj? Zato što Zagreb snosi veliku krivnju za položaj Hrvata u BiH. Od devedesetih hrvatske političke elite bezbroj su im puta ponudile lažnu nadu. Danas, slažu se mnogi, u Plenkoviću i Milanoviću, ma koliko to “pravovjernima” teško padalo, Hrvati iz BiH imaju pouzdane partnere. Zahvaljujući i njihovoj politici (što javnoj, što tajnoj), problem ravnopravnosti Hrvata postao je tema o kojoj se raspravlja u Bruxellesu.

DVIJE HRVATSKE VIZIJE BUDUĆNOSTI BIH

Do sada su u javnom prostoru, onom hrvatskom, postojale dvije oprečne paradigme kad je u pitanju budućnost BiH. Jedna je podržavala takozvanu građansku BiH (što god to značilo) i istodobno kao ključni argument isticala HDZ-ov “istočni grijeh” iz devedesetih. Druga je glavinjala između ideje o pripajanju Hrvatskoj i samoizolacije u hercegovačkim okvirima. Ova prva sebe je voljela nazivati “građanskom i demokratskom”, a drugu je častila izrazima

Bosna i Hercegovina komplicirana je država čija je struktura uzrok mnogih njezinih nevolja. Zemlja je to puna mitova i predrasuda, koje su zdušno gradili lokalni političari, ali i oni iz susjednih zemalja te međunarodni čelnici i njihovi izaslanici

“nazadna i nacionalistička”. Druga je pak sebi tepala da je “hrvatska”, a prvu je nazivala “jugoslavenskom”. Iako se u mnogočemu razlikuju, jedno im je zajedničko – bili su u krivu. Inzistiranjem na građanskoj državi, prva je opcija zanemarivala da se BiH počela pretvarati u zajednicu u kojoj većinski narod uspostavlja potpunu dominaciju nad onim manjinskim, pri čemu je BiH sve više postajala država dvaju naroda: srpskog, koji je imao Republiku Srpsku, i bošnjačkog, koji je sve više dominirao Federacijom BiH birajući manjinskom, hrvatskom narodu čak i člana Predsjedništva. Druga opcija, ona “hrvatska”, u svojem samozavaravanju i neracionalnoj težnji prema Zagrebu sve se više pretvarala u izoliranu i zatvorenu zajednicu koja se iz konstitutivnog naroda pretvarala u nacionalnu manjinu.

VAŽNA ULOGA I ANGAŽMAN PRSTENA

Uloga Hrvata iz BiH koji žive u Hrvatskoj, posebno uspješnih gospodarstvenika, političara, kulturnih djelatnika i sportaša, danas je posebno važna u razbijanju stereotipa. Njihova je zadaća neprekidno svjedočiti o stvarnim problemima Hrvata u BiH, ali i angažirati se u njihovu rješavanju. Dobar primjer takvog djelovanja jest

Definicija ravnopravnosti u ovom je slučaju vrlo jednostavna: Hrvati moraju imati prava koja imaju i ostala dva naroda u Bosni i Hercegovini. To je minimum o kojem su se trebale složiti sve političke opcije u Hrvatskoj

Udruga Prsten, koja se aktivno uključila u rješavanje tih problema kao svojevrsan most između Hrvata u BiH, ali i između Hrvata iz BiH i Hrvatske. Inzistiranje na političkom rješenju mora uključivati i gospodarski aspekt kao pretpostavku ostanka Hrvata u BiH.

Boreći se za ravnopravnost, Hrvati u BiH bore se i za bolju i uspješniju Bosnu i Hercegovinu, funkcionalnu državu koja će biti od koristi svim svojim građanima bez obzira na naciju ili vjeru. Susjedi im Bošnjaci i Srbi kao najmalobrojnijem narodu moraju omogućiti da sami biraju svoje predstavnike. Zalog je to normalizacije i izgradnje europske BiH, države koja će biti istinska domovina svih triju naroda. Hrvati pri tome gotovo da i nemaju izbora nego biti najveći promotori europskih integracija. Hrvatska im na tom putu mora dati svu potporu.

PROMETNICE ZAGREB

Dugogodišnja prisutnost na tržištu dokaz je da svoj posao radimo kvalitetno, poštujući svoju struku te da kontinuirano nadopunjujemo znanje o novim tehnologijama u graditeljstvu.

OBRATITE NAM SE S POVJERENJEM

m: +385 99 6546 888, +385 91 5132 747
prometnice-zagreb@prometnice-zagreb.hr

www.prometnice-zagreb.hr

Tvrtka je utemeljena 2008. godine te Vam naš stručni tim može ponuditi sljedeće usluge iz područja graditeljstva:

- **Projektiranje objekata niskogradnje**
prometnice, pješačke i biciklističke staze, mostovi, propusti, sanacija klizišta, vodovod i kanalizacija
- **Građevinski laboratorij**
vršimo prethodna, tekuća, kontrolna ispitivanja modula stišljivosti, betona, asfalta i vodonepropusnosti kanalizacijskih sustava metodama vode i zraka
- **Građevinski nadzor nad radovima rekonstrukcije i izgradnje cesta, mostova, vodovoda, kanalizacije**
- **Izrada prometnih elaborata**

Politika svađa i opstrukcija možda i može donijeti poneki izborni bod, ali mnogo je vjerojatnije da bi birači iz svih triju naroda bolje honorirali dogovore i kompromise, koji bi BiH učinili funkcionalnijom, ekonomski naprednijom i svakako državom koja je bliže članstvu u Europskoj uniji

BIRAČIMA TREBA PERSPEKTIVA, A NJE U BiH VEĆ DUGO NEMA NA VIDIKU

Jozo PAVKOVIĆ,
glavni urednik Večernjeg lista u BiH

U Bosni i Hercegovini izbori su donijeli tek male kozmetičke promjene, barem kad je riječ o dijelu političke scene u ovoj tronacionalnoj državi. Došlo je do određenog pregrupiranja među bošnjačkim i srpskim biračima, dok su Hrvati, zbog pozicije u kojoj se nalaze, ostali uglavnom odani jednoj političkoj opciji (HDZ BiH), odnosno strankama okupljenim oko Hrvatskog narodnog sabora (HNS).

UNATOČ DEMOGRAFSKOM OŠIPANJU HRVATI RELEVANTAN POLITIČKI ČIMBENIK

Izbori su bili lokalni, birani su (grado)načelnici u 142 općine te lokalni parlamenti. Od više od tri milijuna birača s pravom glasa, polovina ih je izišla na više od pet tisuća birališta koliko ih je bilo otvoreno. Natjecalo se više od 30 tisuća kandidata za tri tisuće vijećničkih mandata. Pamtit će se ovi izbori još po mnogočemu. Prvi su i, nadamo se, jedini organizirani u uvjetima pandemije koronavirusa. Virus je utjecao i na sam ishod izbora jer je u Travniku pobijedio kandidat koji je baš na izborni dan preminuo od posljedica zaraze COVID-19. Dio glasača u inozemstvu ostao je uskraćen za biračko

pravo jer zbog pandemije poštanski promet s nekim zemljama ne funkcionira.

Međutim, ima stvari na koje pandemija nije utjecala, pa je tako Fikret Abdić ponovno izabran za načelnika Velike Kladuše. To što je najstariji načelnik neke lokalne zajednice u

BiH i što je izišao iz pritvora nekoliko dana uoči izbora tek su neke od specifičnosti koje se vezuju za ovu kontroverznu političku osobu.

U fokusu zanimanja i ovog puta bili su Srebrenica i Stolac, kao nacionalno mješovite općine u kojima se izbori, pa i lokalni, svode na nacionalni popis stanovništva. Srbi i Bošnjaci, odnosno Bošnjaci i Hrvati, borili su se za kontrolu nad ovim dvama gradovima. Slično je i s nekim općinama u središnjoj Bosni, gdje su Hrvati uspjeli vratiti načelničke pozicije i tako pokazati da su, unatoč demografskom osipanju, relevantan politički čimbenik na prostoru koji je u ratu preživio golema ljudska i materijalna razaranja. Značajno je tu svakako bilo i animiranje Hrvata u zemlji i inozemstvu da iskoriste biračko pravo i tako pokažu da ih ima i da im je stalo do nacionalne pozicije i u središnjoj Bosni, Posavini, Tuzli... Uloga Prstena kao udruge koja povezuje Hrvate u Bosni i Hercegovini, ali i Hrvate s obiju strana granice s onima u svijetu od

Lokalne izbore u BiH obilježile su brojne prijave na neregularnost i prevare. Sumnja se kako je nezakonito izabrano Središnje izborno povjerenstvo BiH u službi određenih političkih stranka, prije svega bošnjačkih. I lijevih i desnih. Glasovi Hrvata iz iseljeničtva nisu svi prebrojeni, što pokazuje primjer Uskoplja, Teslića i drugih općina u kojima je brojenje glasova pristiglih poštom odlukom SIP-a zaustavljeno kako ne bi pobijedili kandidati hrvatskih stranaka. Uložene su žalbe. Na moguće izborne prevare Hrvati su upozoravali i ususret izborima u Mostaru.

kojih su mnogi barem podrijetlom iz BiH, zasigurno je pomogla u tom zbijanju nacionalnih redova. Prstenovci su motivirali birače da glasuju i dopisno, pritom vodeći računa o stranačkoj neutralnosti.

IZ PERSPEKTIVE HRVATA I OVI IZBORI VRLO PREDVIDIVI I IZVJESNI

Da bi ostali politički čimbenik, Hrvati se još uvijek moraju homogenizirati i raditi na političkom okupljanju, umjesto na logičnoj demokratskoj pluralizaciji političke scene. Zato su rezultati u središnjoj Bosni praćeni s posebnom pozornošću. Osim toga, iz perspektive Hrvata ovi izbori, kao i svi dosadašnji, bili su vrlo predvidivi i izvjesni. Neravnopravan ustavni i izborni položaj Hrvata kao konstitutivnog naroda primorao ih je da se okupe oko HDZ-a, odnosno HNS-a. Sve dok se izborno zakonodavstvo ne reformira i zamjči Hrvatima da će sami birati svoje predstavnike, oni će na izborima, bili oni lokalni ili opći,

glasovati dominantno za jednu političku opciju i izbjeći rasipanje glasova. Tako je i ovaj put HDZ BiH, ili u koaliciji sa strankama iz HNS-a, pobijedio u dvadesetak općina i gradova, odnosno u svim općinama gdje je to po strukturi pučanstva bilo moguće (Kreševo, Novi Travnik, Kiseljak, Vitez, Livno, Kupres, Žepče, Usora, Vareš, Orašje, Odžak, Domaljevac-Šamac, Čapljina, Čitluk, Stolac, Neum, Ravno, Široki Brijeg, Ljubuški, Posušje, Grude).

U Rami i Tomislavgradu pobijedile su hrvatske nacionalne stranke koje su nastale iz HDZ-a i vode istu nacionalnu politiku kao i stožerna stranka (HDZ 1990. i Pomak), dok je pak jedina iznimka mala općina Dobretići kod Jajca u kojoj načelnika ima HSS Stjepan Radić. Sam broj od više od 300 osvojenih vijećničkih mjesta djeluje imponozantno. Ostaje gorak okus što hrvatske političke opcije na ovim izborima nisu uspjele osigurati vijećnička mjesta u lokalnim parlamentima u RS-u, gdje su Hrvati nekad bili itekako značajan demografski pa i politički čimbenik. Prsten i HNS već od danas moraju stvarati strategiju kako se i politički vraćati u taj entitet. Zbog svoje malobrojnosti nisu imali realne šanse osvojiti vijećnička mjesta ni u Sarajevu i Bihaću, dok su rijetke iznimke Tuzla, Maglaj i Kakanj gdje će ipak biti zastupljeni u Gradskom, odnosno općinskom vijeću.

MOSTAR - JEDINI OTOK MULTIETNICKE BIH

Cjelovitiju ocjenu o izborima mogao bih dati da ovu analizu za godišnjak Prstena ne pišem uoči izbora u Mostaru. Ovo su prvi lokalni izbori u tom gradu nakon 12 godina. Održavaju se (20. prosinca 2020.) po posebnim pravilima koja bi trebala jamčiti odgovarajuću zastupljenost svih triju naroda jer je Mostar danas jedina istinska multietnička sredina u Bosni i Hercegovini. Malo je tko u jeku

Pamtit će se ovi izbori još po mnogočemu. Prvi su i, nadamo se, jedini organizirani u uvjetima pandemije koronavirusa. Virus je utjecao i na sam ishod izbora jer je u Travniku pobijedio kandidat koji je baš na izborni dan preminuo od posljedica zaraze COVID-19. Dio glasača u inozemstvu ostao je uskraćen za biračko pravo jer zbog pandemije poštanski promet s nekim državama ne funkcionira

ratnih razaranja grada na Neretvi mogao pretpostaviti da će četvrt stoljeća poslije baš Mostar biti jedini otok multietničke BiH. I zato su izbori u Mostaru važni. Za Hrvate i važniji, jer, osim što je multietničko središte, Mostar je za Hrvate i nacionalno središte u BiH. Hrvati tu imaju neke od svojih najvažnijih nacionalnih institucija. Izborima u Mostaru ozbiljno se bave i bošnjačka i srpska politika, iako je ta aktivnost pomalo u sjeni kadrovske promjena koje su lokalni izbori u ostatku zemlje donijeli na bošnjačkoj i srpskoj političkoj sceni. Na početku je djelovalo da su u pitanju tektonske promjene, ali kad su se slegle strasti i usporedili izborni rezultati, ispada da te promjene nisu tako velike.

UNATOČ GUBITKU BANJA LUKE I BIJELJINE, NEUPITNA DODIKOVA DOMINACIJA

Dominacija SNSD-a Milorada Dodika u Republici Srpskoj nije prekinuta. Osvojio je čak 42 općine u tom entitetu i tri u Federaciji. No, nije mogao sakriti razočarenje gubitkom Banje Luke. Najveći grad i administrativno

središte entiteta Republike Srpske preteo je mladi oporbenjak Draško Stanivuković, koji se etablirao kroz aktivnu potporu pokretu "Pravda za Davida", a vezano za sumnjivu smrt banjolučkog mladića Davida Dragičevića. Dodik je nakon izbora, barem privremeno, morao priznati i poraz u još jednom velikom gradu – Bijeljini. Ondje mu nije pomoglo ni savezništvo s otpadnicima iz SDS-a. Pobijedila ga je ujedinjena oporba. U većini drugih općina i gradova u RS-u Dodik je zadržao vlast, ali primjer Banje Luke i Bijeljine pokazuju da je i on ipak politički ranjiv, iako često ne izgleda tako. No, osvajanjem većine u obama gradskim parlamentima, Dodik će zapravo itekako utjecati na stvarnu vlast u Banjoj Luci i Bijeljini. Novi gradonačelnici imat će velikih problema jer će njihove odluke teško biti potvrđivane u lokalnim parlamentima u kojima Dodikov SNSD vodi glavnu riječ. Pirova pobjeda oporbe u ovim dvama gradovima, dok je njihov rezultat

u ostatku Republike Srpske otprilike na razini prošlih izbora, a to znači vrlo skroman. Tako je Dodik ovladao Istočnim Sarajevom, Dobojem, Prijedorom...

I zato, među ostalim, Dodikova dominacija u stranci i uopće u srpskoj politici u BiH nije upitna. Njega od vlastite oporbe mnogo više treba brinuti nezadovoljstvo Zapada politikom koju vodi, a posebno retorikom koju koristi. Dodik bolje nego itko zna kakva je moć zakulisnih političkih igara međunarodne politike. Jer, na krilima te politike i on je došao na vlast prije više od 20 godina. Baš kao Stanivuković 2020. On je odmah nakon pobjede razočarao one koji su mu pomagali da dođe do nje. Ispostavilo se da je Stanivuković jednak radikal kao i svi drugi. Međunarodna zajednica i Sarajevo još su jednom vidjeli kako su svi Srbi isti kad je u pitanju odnos prema Srebrenici, ratnim zločinima, Haškom sudu, državi i napore entiteta Republika Srpska.

TEŽAK PORAZ ZA SDA I BAKIRA IZETBEGOVIĆA

Nad svojom pozicijom u izbornoj noći sigurno se zamislio Bakir Izetbegović, čiji je SDA poražen u sarajevskim općinama koje za bošnjačku politiku imaju najveću težinu. Izvjesno je da će novi gradonačelnik glavnog grada BiH biti iz ujedinjene oporbe, koju čine disidenti iz SDA i lijevi blok SDP - Naša stranka. Iako se bira posredno, i to tek nakon konstituiranja općinskih i gradskog vijeća, gotovo je izvjesno da će gradonačelnik biti Bogić Bogičević, dobro poznati političar iz vremena raspada Jugoslavije. Možda i prvi Srbin u visokoj politici koji je Miloševiću rekao "ne". I time onemogućio srpsku JNA da legalizira agresiju na Hrvatsku, Sloveniju i BiH. No, za razliku od tog prijeratnog vremena kad je predstavljao BiH u saveznom Predsjedništvu, Bogičeviću će ovog puta pripasti više ceremonijalna uloga gradonačelnika Sarajeva. To je vjerojatno i jedno od najlakših kadrovskih rješenja koje su izborni pobjednici u Sarajevu trebali donijeti. Koalicija Naroda i Pravde (NiP), Socijaldemokratske partije (SDP), Naše stranke (NS) i Nezavisne bosanskohercegovačke liste (NBL), poznatih kao "četvorka", tek će biti na ispitu i pokazati koliko je dugoročno ovaj projekt ozbiljna alternativa SDA-u.

Uloga Prstena kao udruge koja povezuje Hrvate u Bosni i Hercegovini, ali i Hrvate s obiju strana granice s onima u svijetu od kojih su mnogi barem podrijetlom iz BiH, zasigurno je pomogla u tom zbujanju nacionalnih redova. Prstenovci su motivirali birače da glasuju i dopisno, pritom vodeći računa o stranačkoj neutralnosti

Ipak, poraz je za vodeću bošnjačku stranku bio tako težak da ga je Bakir Izetbegović već nekoliko sati nakon zatvaranja birališta morao priznati. Ostao je SDA bez gradonačelničke pozicije i u drugim velikim gradovima - Tuzli, Zenici, Bihaću. A nije im neka utjeha što ni do sada ondje nisu bili na vlasti. Poslijeizborne analize pokazuju da je SDA zapravo poražen od svoje djece, stranaka koje su nastale iz SDA, koje su osnivali disidenti, nezadovoljnici politikom ove stranke proteklih godina. Novi-stari gradonačelnik Zenice bivši je dužnosnik SDA Fuad Kasumović. Ideološki, u okrilje SDA spada i čelnik NBL-a i reizabrani načelnik sarajevske općine Stari Grad Ibrahim Hadžibajrić. U Krajini je i dalje najjača opcija A-SDA, stranka koja i imenom, ideologijom i kadrovima predstavlja više frakciju SDA, nego posebnu stranku. No, najviše od svih, Izetbegovića sigurno boli uzlet NiP-a, koji predvodi Dino Konaković. Nekad uzdanica čelništva SDA, mlada snaga, čovjek kojem su povjerali premijersku poziciju u, za njih, najvažnijoj županiji (Sarajevskoj), napustio je SDA prije samo dvije godine i u tako kratkom roku postao treća politička snaga u Federaciji BiH – iza SDA i HDZ-a. Njegov uspjeh, posebno na izborima u Sarajevu, pokazuje da bošnjačko biračko tijelo nije napravilo ideološki zaokret, već je glas dalo nečemu što smatraju *jasnijom* inačicom SDA. Nije se SDA uspio osloboditi brojnih korupcijskih afera, a to je NiP itekako znao iskoristiti.

TRESLA SE GORA, RODIO SE MIŠ!

Zbog toga se Izetbegović i u poslijeizbornom razdoblju suočava s problemima jer stranku napuštaju ili su napustili brojni ugledni članovi koji vjeruju da se sadašnje rukovodstvo ne zna nositi s problemom korupcije. Stoga neće biti iznenađenje ako dođe i do ozbiljnih kadrovskih promjena u samom vrhu SDA i možda bi to dugoročno mogla biti najveća posljedica ovogodišnjih lokalnih izbora. To preslagivanje u SDA, ali i na cjelokupnoj boš-

njačkoj političkoj sceni, važno je za sve, pa i za Hrvate, čija pozicija umnogome ovisi o dogovoru s Bošnjacima. To što su pojedinačno i dalje vodeća stranka među Bošnjacima, za SDA ostavlja nadu da se mogu oporaviti do parlamentarnih izbora za dvije godine. Kako će tada proći, ovisi i o tome što će uraditi na državnoj i entitetskoj razini do tih izbora. Politika svađa i opstrukcija možda i može donijeti poneki izborni bod, ali mnogo je vjerojatnije da bi birači iz svih triju naroda bolje honorirali dogovore i kompromise koji bi BiH učinili funkcionalnijom, ekonomski naprednijom i svakako državom koja je bliže članstvu u Europskoj uniji. Biračima treba perspektiva, a nje u BiH već dugo nema na vidiku.

Kad se sve zbroji nakon ovih izbora može se reći - tresla se gora, rodio se miš! Ova izreka potpuno je primjenjiva na rezultate lokalnih izbora u Bosni i Hercegovini. Nakon početne euforije kod jednih i razočaranja kod drugih, nakon analize izbornih rezultata smireno se može konstatirati da se zapravo ništa značajno nije dogodilo.

Neke stranke jesu ponešto izgubile, druge pak dobile. Profitirali su i u prvi plan izbili pojedini kandidati, ali strateški gledano nije došlo do bilo kakvog ozbiljnijeg zaokreta ni u jednom od triju nacionalnih biračkih tijela u BiH. Na ideološkoj i nacionalnoj razini baš nikakvih promjena nema.

Nakon predizbornih uvreda sad svi moraju promijeniti politiku. Umjesto borbe protiv političkih protivnika, osobito iz drugih nacionalnih korpusa, trebaju graditi mostove suradnje. Iskreno. Samo tako mogu biti čvrsti. U podjelama i svađama pobjede nacionalnih i građanskih stranaka bit će Pirove. Svi će postati gubitnici i tonut će u blato vlastitih zabluda.

Zato Prstenova strategija gradnje gospodarskih, političkih, kulturnih i drugih mostova unutar vlastitog naroda i Hrvata s Bošnjacima i Srbima može i mora biti recept izgradnje suživota u BiH. Samo takvi "brakovi" uspijevaju i nose vječni prsten.

**Besplatno postavljanje samoposlužnih
aparata za tople napitke na Vašu lokaciju!**

www.mega-alfa.hr

PERSPEKTIVA BOSNE I HERCEGOVINE

Dvadeset i pet godina čini se kao dovoljno razdoblje za eksperiment, vrijeme je za konstruktivne mjere, ravnopravnost svih strana, ali prije svega pravednost koja se nije ispunila početnim Daytonskim sporazumom, koji je nagradio okupatore i stavio zemlju u blokadu, a hrvatski narod prisilio na tihi nestanak

U godini koju je obilježila pandemija koronavirusa i u kojoj smo obilježili 30. rođendan samostalne i neovisne Republike Hrvatske, obilježavamo i 25. obljetnicu Sporazuma sklopljenog u američkom gradiću Daytonu (Ohio) 21. studenog 1995. s nastojanjem da se nakon pregovora osigura mir u Bosni i Hercegovini nakon gotovo četiri godine rata. Konferencija je trajala čak 20 dana, od 1. do 21. studenog, a glavni sudionici bili su predsjednik Republike Hrvatske Franjo Tuđman, predsjednik Republike Srbije (ondašnje SR Jugoslavije) Slobodan Milošević i predsjednik Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović, te glavni američki posrednik Richard Holbrooke i general Wesley Clark.

Ideja Sporazuma prije svega bila je zaustaviti rat u Bosni i Hercegovini, a Sporazumom koji su potpisala trojica predsjednika, 14. prosinca 1995. u Parizu, nastojala se definirati i ustavna i upravna organizacija zemlje. Bosna i Hercegovina tim je ostala država, ali

Ideja Sporazuma prije svega bila je zaustaviti rat u Bosni i Hercegovini, a potpisala su ga trojica predsjednika 14. prosinca 1995. u Parizu. Nastojala se definirati i ustavna i upravna organizacija zemlje

25 GODINA

NAKON DAYTONA

Sladana LOVRIĆ

Početna ideja o pomirenju zaraćenih strana, koja datira još od stvaranja Kontakt-grupe između Bošnjaka - Muslimana i bosanskih Hrvata da uspostave Federaciju BiH, pretvorila se u kamen temeljac za postizanje mirovnog sporazuma

ne cjelovita jer je podijeljena na dva entiteta - Federaciju BiH s muslimanskim i hrvatskim stanovništvom i Republiku Srpsku s većinskim srpskim stanovništvom te posebno administrativno područje Brčko.

MIROVNIM SPORAZUMOM NAGRAĐEN AGRESOR

Početna ideja o pomirenju zaraćenih strana, koja datira još od stvaranja Kontakt-grupe između Bošnjaka-Muslimana i bosanskih Hrvata da uspostave Federaciju BiH, pretvorila se u kamen temeljac za postizanje mirovnog sporazuma. Prijedlog je došao iz Rusije, Velike Britanije i Francuske s namjerom da se srpskoj strani prizna i dodijeli 49% teritorija BiH, dok se američka administracija dugo protivila bilo kakvom priznavanju ratnih osvajanja, da bi početkom 1995. godine ipak pristala na to.

Posljednja zemlja koja je priznala takvo uređenje bila je Njemačka, jer se pokazalo kako je agresor tim činom nagrađen, a pružena je i mogućnost za kasnijim preseljenjem različitih etničkih grupa s ciljem učinkovitijeg razgraničenja homogene etničke grupe koju su predstavljali Srbi s jedne strane te Bošnjaci i Hrvati s druge strane u Federaciji BiH.

Kao rezultat Daytonskog sporazuma, izbjeglice su imale pravo povratka u domovinu, no klima u etnički podijeljenim entitetima nerijetko je bila nepovoljna za povratak, stoga se Bosna i Hercegovina nastavila "čistiti" po etničkom ključu. Kolika god je prednost vanjske intervencije, Sporazum je rezultirao brojnim manjkavostima koje su

Kolika god je prednost vanjske intervencije, Sporazum je rezultirao brojnim manjkavostima koje su nedemokratske. Osnovna demokratska prava svih manjina u BiH ne spominju se u Ustavu koji predviđa samo tri etničke grupe kao konstitutivne narode

nedemokratske. Osnovna demokratska prava svih manjina u BiH ne spominju se u Ustavu koji predviđa samo tri etničke grupe (Hrvate, Srbe i Bošnjake-Muslimane) kao konstitutivne narode.

Nekadašnji šef njemačke delegacije u Daytonu Wolfgang Ischinger istaknuo je da je u ugovor trebala biti ugrađena klauzula o obveznoj reviziji, stoga se logičnim postavljajući pitanje - treba li je učiniti sada nakon 25 godina. Naime, Bosna i Hercegovina još uvijek se bori s posljedicama rata i procesa tranzicije poput korupcije, siromaštva, socijalne i pravne nesigurnosti, a sve je izraženije i iseljavanja stanovništva svih triju konstitutivnih naroda nezadovoljnih takvim stanjem u državi.

BOSNA I HERCEGOVINA DOBILA MIR, ALI NE I FUNKCIONALNOST

Međunarodna je zajednica u svojem kasnom reagiranju, koje je podrazumijevalo mnogo žrtava i počinjenih zločina, zacrtala put Bosne i Hercegovine. Nastojala je putem visokog predstavnika opunomoćenog Bonnskim ovlastima nadgledati provođenje Sporazuma, a pravom veta dala je mogućnost zaštite "vitalnih nacionalnih interesa" trima etničkim skupinama s ciljem sprečavanja većih potencijalnih prijevora. To je u praksi omogućilo blokadu različitih odluka članova Predsjedništva i Doma naroda Parlamenta BiH. Bosna i Hercegovina dobila je mir, ali ne i funkcionalnost, što dugoročno ne donosi budućnost, stoga međunarodna zajednica mora razmotriti novi pristup.

Dvadeset i pet godina čini se kao dovoljno razdoblje za eksperiment, vrijeme je za konstruktivne mjere, jednakost svih strana, ali prije svega pravednost koja se nije ispunila početnim Daytonskim sporazumom, koji je nagradio okupatore i stavio zemlju u blokadu, a hrvatski narod prisilio na tihi nestanak.

Hrvati nisu zadovoljni svojim sadašnjim položajem u bošnjačko-hrvatskoj Federaciji jer su izloženi pritiscima većinskog bošnjačkog stanovništva u političkom, ali i asimilacijskom pogledu. Mirjana Kasapović najbolje je izložila problematiku rekavši kako je nedosljedna strategija međunarodnih aktera u izgradnji konsocijacijske države i demokracije jedna od ključnih manjkavosti, koja se u slučaju BiH ogleda u nestabilnom političkom sustavu, nametnutom (oktroiranom) i nefunkcionalnom Ustavu te u konačnici lošem izbornom sustavu koji sve dodatno produbljuje.

Hrvatska ima veliku odgovornost, koja se ne bi trebala utišavati nakon različitih napada bošnjačkih vlasti čiji član više od desetljeća nelegitimno predstavlja hrvatski narod u Predsjedništvu BiH i na taj način dodatno guši tihi glas manjinskog autohtonog naroda

POTPORA I ODGOVORNOST RH

Hrvatska ima veliku odgovornost, koja se ne bi trebala utišavati nakon različitih napada bošnjačkih vlasti čiji član više od desetljeća nelegitimno predstavlja hrvatski narod u Predsjedništvu BiH i na taj način dodatno guši tihi glas manjinskog autohtonog naroda.

Ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske Gorđan Grlić Radman najavio je početkom listopada u Luxembourgu kako će od šefova diplomacija zemalja članica EU-a tražiti da se održi sveobuhvatna rasprava o zapadnom Balkanu na jednom od sljedećih sastanaka. Također je istaknuo: "Spomenuo bih Bosnu i Hercegovinu, kojoj i nakon 25 godina od potpisivanja Daytonskog sporazuma treba pomoći kako bi riješila izazove na njezinu europskom putu," te na taj način još jednom pokazao potporu BiH koja svoj put prema EU zajednici ne može skoro planirati upravo zbog statusa u kojem se nalazi zahvaljujući rezultatima Daytonskog sporazuma. Milorad Dodik kao srpski lider u Bosni i Hercegovini sredinom

Republika Hrvatska, kao članica NATO-a i Europske unije te kao zemlja visokog međunarodnog ugleda treba se neumorno zalagati za prava Hrvata u BiH, barem u tolikoj mjeri kakva su imali prije njihova ugrožavanja s početka 90-ih

srpnja posjetio je hrvatske vlasti u Zagrebu, točno dan nakon što je izjavio kako srpski narod nikad neće odustati od težnje da Republika Srpska i Srbija budu jedna država. Njegova uloga nije bila predstavljanje Predsjedništva BiH čiji je član, već srpskog naroda s kojim su hrvatske vlasti raspravljale o položaju Hrvata te infrastrukturnim i drugim projektima na području Republike Srpske. Ostala dva člana oštro su se usprotivila sastanku, usprkos činjenici što Željko Komšić kao nominalni predstavnik hrvatskog naroda ne dopušta Hrvatima u BiH da imaju svojeg legitimno izabranog člana te ih dovodi u veliku krizu opstanka.

Republika Hrvatska, kao članica NATO-a i Europske unije, te kao zemlja visokog međunarodnog ugleda treba se neumorno zalagati za prava Hrvata u BiH, barem u tolikoj mjeri kakva su imali prije njihova ugrožavanja s početka 90-ih. Hrvatska je i članica Vijeća za provedbu mira (PIC) koje je stvoreno netom nakon Daytonskog sporazuma kao organizacija 55 zemalja s ciljem davanja smjernica Uredu visokog međunarodnog predstavnika. Položaj Hrvatske u toj organizaciji nije osobito povoljan s obzirom na druge zastupljene strane, no to bi joj trebao biti motivator za traženje saveznika i jače zalaganje. Vrijeme je da se međunarodni akteri odluče za konstruktivno i neumorno rješavanje pitanja BiH, a Hrvatska treba to pitanje neprestano stavljati na dnevni red različitih međunarodnih platformi na kojima se donose upravo takve političke odluke.

ONI KOJI TREBAJU TIHO

NESTATI – HRVATI BOSANSKE POSAVINE

Procesi dugog trajanja, kako se prema svim indikatorima čini, usmjereni su na pomicanje hrvatskog naroda iz BiH prema srednjoj Europi.

Kako je stanovništvo temelj svih planiranja i nije obnovljivo samo po sebi, Hrvati BiH moraju planiranje razvoja i obnove stanovništva shvatiti kao primarni interes jer će se negativnost svih pokazatelja vezanih uz hrvatsku populaciju u Bosanskoj Posavini i na razini BiH nastaviti i intenzivirati i ubuduće

dr. sc. Tado JURIĆ, doc., Hrvatsko katoličko sveučilište

Depopulacija i iseljavanje postaje nedvojbeno ključno pitanje opstanka Bosne i Hercegovine, a to posebno vrijedi za Hrvate u BiH. Naime, u hrvatskoj su populaciji u BiH zadnjih godina svi demografski pokazatelji i trendovi negativni. Prema podacima Svjetske banke Doing business iz 2018. godine BiH ima samo 2,7 milijuna stanovnika. Vrlo jednostavan matematički račun pokazuje da će uz postojeći prirodni pad i trendove iseljavanja stanovništva BiH već u idućem desetljeću pasti vrlo vjerojatno na ispod dva i pol milijuna stanovnika. Isto izvješće pokazalo je da je BiH napustilo više od 180 000 tisuća građana od 2015. do 2017., a i podaci koje smo dobili na stranicama Eurostata potkrepljuju ove navode. Naime, za građane BiH izdano je 53 761 radnih dozvola u članicama EU-a tijekom 2018. godine, dok je 2019. brojka prešla čak 70 000 tisuća. Time je iseljavanje iz BiH postalo intenzivnije čak i od iseljavanja iz Hrvatske.

U nedavnoj studiji, koju smo pripremili na Hrvatskom katoličkom sveučilištu, pokazali smo da je po svim našim saznanjima svaki treći iseljeni Hrvat zabilježen u statistikama zapravo podrijetlom iz BiH. Iseljavanje Hrvata iz BiH pak podjednako pogađa sve tri "hrvatske regije" u BiH, Srednju Bosnu

i Hercegovinu, i Bosansku Posavinu o čemu ćemo detaljnije u ovom osvrtu.

ETNIČKA POSAVINA IMALA JE PRETEŽITO HRVATSKI KARAKTER

Regija Bosanska Posavina definirana je kao ravničarski pojas BiH u porječju rijeke Save. Proteže se uzduž njezina toka koji je u BiH na zapadu omeđen ušćem Une, a na istoku ušćem Drine u Savu (V. KLAIĆ, Bosna, 1989.). Površinom broji 2.289,15 km² te je slična površini Srijema u Hrvatskoj. Kako bi usporedbu stavili u širi okvir, treba imati na umu da je po svojoj površini Posavina veća od brojnih hrvatskih subregija, a posebno je važno naglasiti da je u Bosanskoj Posavini živjelo više Hrvata nego u Hercegovini (kad se izuzme Mostar).

Bosanska Posavina u bivšoj je Jugoslaviji slovila za najnaseljeniju regiju uopće s najvećom gustoćom stanovnika, kad se ne računaju veliki gradovi. Kad se pogleda situacija s Hrvatima

Položaj Bosanske Posavine u BiH

Izvor: Atlas of Bosnia and Herzegovina, https://commons.wikimedia.org/wiki/Atlas_of_Bosnia_and_Herzegovina (04.01.2020)

Općine u Bosanskoj Posavini

Izvor: Saša Mrduljaš, Prostorno-demografsko određenje etničkog i političkog pojma B. Posavine

ovog kraja danas, brojke postaju neumljive: od 133 467 Hrvata koji su 1991. živjeli na ovom životnom području, danas je manje od 20 000 (stvarnih) stanovnika. Hrvatski etnički prostori Posavine zauzimali su 1233,77 km² ili 53,90 % cijelog teritorija, a katastarski čak i više. Danas su ti prostori pali na ispod 20 % prijašnjeg hrvatskog životnog prostora.

Osim zemljopisne Posavine u hrvatskom se društvu, još za vrijeme Jugoslavije, a posebno od 1990-ih ustalio i etnički pojam Bosanska Posavina, koji se od vremena raspada Jugoslavije koristi za označavanje njezina teritorijalno kompaktnog dijela koji je pretežito nastanjen Hrvatima. Od 2000-ih taj pojam postupno nestaje iz medijskog i društvenog prostora pa se danas, primjerice, u hrvatskim medijima termin Bosanska Posavina jedva pojavljuje.

Za razliku od zemljopisnog, etnički pojam Bosanske Posavine nije preciznije određen, unatoč tome što je riječ o prostoru koji je imao i ima bitan nacionalno-hrvatski značaj i za koji je jedno vrijeme vladao izrazit interes hrvatske javnosti. Kako je ustaljena praksa da se predodžbe o etničkom karakteru pojedinih dijelova BiH formiraju na temelju uvida u etničke strukture općina koje ti dijelovi BiH obuhvaćaju, prostornost se etničkog pojma Bosanske Posavine prema Mrduljašu određuje općinama Bosanski Brod, Derventa, Odžak, Modriča, Gradačac, Bosanski Šamac, Orašje i Brčko.

Tablica 1. Bosanska Posavina

prostor od 2.289,15 km ²
1991. godine – 319 593 stanovnika
133 467 ili 41,76 % Hrvata
70 907 ili 22,19 % Bošnjaka
88 484 ili 27,69 % Srba
18 145 ili 5,68 % Jugoslavena te 8590 ili 2,69 % ostalih

Prema: J. GELO / M. GRIZELJ / A. AKRAP, 1995.

Tablica 2. "Etnička Bosanska Posavina"

Hrvatski etnički prostori zauzimali su 1233,77 km ² ili 53,90 % ove prostornosti
Stanovnika sveukupno 131 310 stanovnika
od toga 114 362 Hrvata
1317 Bošnjaka
11 614 Srba
Jugoslavena 1720 te ostalih 2297
Od svih Hrvata Bosanske Posavine u većinski hrvatskim naseljima živjelo je njih 85,69 %

Izvor: Podatke izračunao S. Mrduljaš prema: J. GELO / M. GRIZELJ / A. AKRAP (priređili), Stanovništvo BiH, narodnosni sastav po naseljima, Zagreb, Republika Hrvatska – Državni zavod za statistiku, 1995., editirao autor T. Jurić

Uočljivo je da je etnička Posavina imala pretežito hrvatski karakter, pogotovo u usporedbi s posebnom etničkoprostornom cjelinom u odnosu na susjednu Bosansku Krajinu, Semberiju i uglavnom Bošnjacima nastanjene krajeve sjeverne Bosne. Dakako, ona je ujedno i prostor izrazite isprepletenosti hrvatskih i srpskih etničkih teritorija te je po tome specifična etničkoprostorna cjelina unutar BiH. No, svakako je etnička Posavina bila prostor uz koji su se vezivale izrazite hrvatske političke konotacije te ju se praktički smatralo neprijepornim hrvatskim prostorom za koji je samorazumljivo da pri (unutarnjoj) podjeli BiH dođe pod hrvatsku političku kontrolu. Dokaz za ovu tezu jest i da Srbi i Bošnjaci iz Bosanske Posavine sebe rijetko ili gotovo nikad ne nazivaju Posavcima ili Posavljacima, što je kod Hrvata Posavine ustaljena praksa isticanja zavičajnog identiteta.

Tablica 3: Veličina i etnički sastav posavskih općina BiH (1991.)

Općina	km ²	stanovnika	HRVATI		BOŠNJACI		SRBI		JUGOSLAVENI		OSTALI	
			broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
B. BROD	234	34 138	13 993	40,99	4088	11,97	11 389	33,36	3664	10,73	1004	2,94
B. ŠAMAC	219	32 960	14 731	44,69	2233	6,77	13 628	41,35	1755	5,32	613	1,86
BRČKO	493	87 627	22 252	25,39	38617	44,07	18 128	20,69	5731	6,54	2899	3,31
DERVENTA	516	56 489	21 952	38,86	7086	12,54	22 938	40,61	3348	5,93	1165	2,06
GRADAČAC	405	56 581	8613	15,22	33856	59,84	11 221	19,83	1436	2,54	1455	2,57
MODRIČA	297	35 613	9805	27,53	10375	29,13	12 534	35,20	1851	5,20	1048	2,94
ODŽAK	205	30 056	16 338	54,36	6220	20,69	5667	18,85	1147	3,82	684	2,28
ORAŠJE	166	28 367	21 308	75,12	1893	6,67	4235	14,93	626	2,21	305	1,08

Izvor: prema: J. GELO / M. GRIZELJ / A. AKRAP (priređili), Stanovništvo BiH, narodnosni sastav po naseljima, Zagreb, Republika Hrvatska – Državni zavod za statistiku, 1995., editirao autor T. Jurić

Prvi pokušaj koji je u tom smislu rezultirao određenim uspjehom očitovao se prilikom uspostave Banovine Hrvatske unutar Kraljevine Jugoslavije 1939. godine. Drugi pokušaj, otpočeo je tijekom završne faze raspada socijalističke Jugoslavije i nastanka neovisne BiH kad je ondašnji HDZ BiH osnovao niz teritorijalnosamoupravnih hrvatskih zajednica među kojima i Hrvatsku zajednicu Bosansku Posavinu, s ciljem da unutar složeno uređene BiH, konstituirane od autonomnih jedinica zasnovanih primarno na etničkom načelu, Hrvatska zajednica Bosanska Posavina bude dijelom hrvatske samoupravne cjeline. Dakako, ona je mogla biti organizirana samo od onih naselja u kojima su Hrvati bili većina. Prema Mrduljašu u osnovi je riječ o 53,9 % prostornosti etničke Posavine, bez svih većinski srpskih i bošnjačkih prostora.

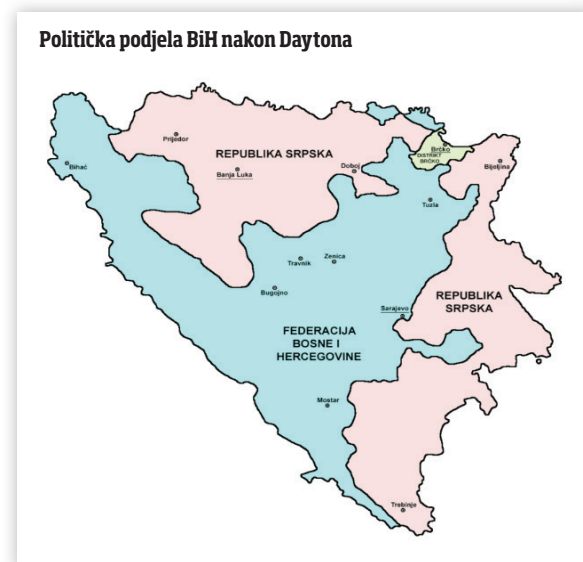
Zanimljivo je da je tijekom 1993. godine sama međunarodna zajednica u okviru Vance-Owenova plana administrativnoetničke podjele BiH predviđala formiranje (hrvatske) provincije br. 3 koja je po svojem prostornom okviru i etničkomdemografskom sastavu odgovarala upravo ovoj hrvatskoj posavskoj

jedinici. Vance-Owenov plan, za razliku od planova unutarnjeg uređenja i podjele BiH koji su slijedili, pri određivanju unutarnje podjele BiH nije se rukovodio rezultatima ratnih osvajanja već primarno etničkim i prostorno-funkcionalnim odrednicama.

Međutim, oslanjajući se na vlastitu vojnu nadmoć srpsko političko vodstvo nije osjećalo potrebu za kompromisnim rješenjem međunacionalnih odnosa u BiH, već se odlučilo oružanom agresijom ostvariti vlastite maksimalističke ciljeve i uspostaviti srpsku državu na dvije trećine bosanskohercegovačkog teritorija s namjerom da je u konačnici pripoji Srbiji.

NAJVEĆI SU GUBITNICI HRVATI BOSANSKE POSAVINE I SREDNJE BOSNE

Prema Iki Staniću Hrvati iz Posavine osjećaju se dvostruko izdanim - prvi put kad je Posavina pala, a drugi put potpisom u Daytonu. Mnogi tvrde da je Posavina žrtvovana ili da je služila za "potkusurivanje", a taj osjećaj posebno je pojačan nakon završetka rata kad je realizirano da neće doći do

Izvor: Map of the Vance-Owen peace proposal for Bosnia and Herzegovina in January 1993 Based on the map in Balkan Odyssey, p. 96, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vance-Owen_Peace_Plan.png (06.01.2020.) i https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_Bih_entities_lat.png (06.01.2020.) i

OBNOVA POSAVINE TREBA POČETI KULTUROLOŠKIM PRISTUPOM

značajnijeg hrvatskog povratka na posavske prostore Republike Srpske. Rezultat toga je dijelom zbog negativnog odnosa lokalnih vlasti prema takvom povratku, a dijelom zbog psihološke barijere. Naime, riječ je o prostoru koji je bio većinski hrvatski, za koji se s pravom pretpostavljalo da će biti dijelom hrvatske posavske jedinice i koji je sama međunarodna zajednica, u kontekstu vlastitih korektnih unutarnjih podjela bh teritorija, vidjela kao dio takve jedinice. Napokon, Hrvati su tu ratovali ne samo s ciljem da ga obrane od srpske agresije, već i s namjerom da osiguraju njegovu transformaciju u hrvatsku posavsku jedinicu unutar BiH. Iz navedenih razloga iznimno im je teško prihvatiti činjenicu da će povratkom na vlastite etničke prostore doći pod srpsku vlast i de facto biti svedeni na status nacionalne manjine u srpskoj etnopolitičkoj tvorevini.

Postojeći *status quo*, pak, kao da odgovara svim političkim elitama u BiH, ali i međunarodnoj zajednici. No, ovo "rješenje" ide na štetu Hrvata iz BiH. Ipak, pravi i najveći su gubitnici Hrvati Bosanske Posavine i Srednje Bosne. Oni najbrže iseljavaju i kao da trebaju tiho nestati. Dugoročne objavljene UN-ove projekcije stanovništva iz 2019. za BiH ozbiljno su upozorenje Hrvatima u BiH, kao i ukupnoj budućnosti zemlje u kojoj će nedostajati stanovništva i radne snage. Kako je stanovništvo temelj svih planiranja i nije obnovljivo samo po sebi, Hrvati BiH moraju planiranje razvoja i obnove stanovništva shvatiti kao primarni interes jer će se negativnost svih pokazatelja vezanih uz hrvatsku populaciju u Bosanskoj Posavini i na razini BiH nastaviti i intenzivirati i ubuduće. Iseljavanje i prirodna depopulacija nikad se sami po sebi ne usporavaju, niti zaustavljaju.

NAROD BEZ KULTURE JE NAROD BEZ BUDUĆNOSTI

Vladajuće hrvatske političke strukture u Hrvatskoj i BiH nisu učinile strateške poteze kojim bi se izbjegli bosanskoposavskim Hrvatima osigurao nov i primjeren teritorijalni okvir Posavine koji bi makar u minimalnim okvirima odgovarao prostorima povijesne ukorijenjenosti Hrvata u Posavini. Takav bi prostor Hrvatima Posavine omogućio očuvati međusobne veze i razvijati bosanskoposavski segment vlastitog kulturnog identiteta, čime bi ostali prepoznatljiva zajednica unutar nacionalnog hrvatstva. Danas je taj kulturni identitet, međutim, sveden na poneki KUD u dijaspori i folklornu tradiciju, što je pohvalno, ali ni blizu dovoljno.

Hrvati su danas svoje posavske prostore zapravo izgubili ne samo politički, nego i etnički, ali i kulturološki. Naime, za politički razvoj u Bosanskoj Posavini svatko može naći nekog krivca izvana i alibi da se nije moglo bolje, za iseljavanje se pak ne može prozivati iseljene, ali ono što se nikako ne može opravdati jest da nije učinjeno dovoljno da se posavski identitet Hrvata adekvatno njeguje i zadrži. Iz povijesti znamo da je narod bez kulture narod bez budućnosti. Kultura, shvaćena u širem smislu, bila je upravo ta koja je Hrvate održala sve vrijeme prošlosti i koja je sačuvala identitetski koncept hrvatskog naroda, iz čega je onda u povoljnijim vremenima ostvarena hrvatska država. Upravo istu analogiju trebamo preslikati na današnju Posavinu kako je ne bismo izgubili za sva vremena. Sama prvotna ideja i realnost etničkog hrvatskog teritorija Bosanske Posavine kao životnog podneblja Hrvata danas predstavlja krnja Posavska Županija koja nije ništa drugo nego prostornodemografski minimum u odnosu na okvir kakav je trebala imati hrvatska politička posavska jedinica na temelju etničkih karakteristika Posavine. Iako još uvijek ne *de iure, de facto* time je u konačnici status posavskih Hrvata sveden na status nacionalne manjine u srpskom entitetu i bošnjačkom entitetu unutar BiH. Riječ je o procesu koji se provodio i provodi postupno te koji je uspio proći gotovo nezapaženo i bez imalo značajnijeg hrvatskog otpora. Raseljavanje posavskih Hrvata tijekom Domovinskog rata velikim je dijelom stvorilo tzv. migrantske mreže koje su olakšale, ali i potaknule i val suvremenog iseljavanja Hrvata iz Posavine. Ti su ljudi dobro integrirani u novim (uglavnom) njemačkim i austrijskim sredinama te u najvećem broju slučajeva izjavljuju da se ne namjeravaju vratiti. Mnogi te sredine počinju doživljavati svojom novom domovinom, integriraju se, ali i asimiliraju pa danas stoga svjedočimo osim političkom i etničkom te identitetsko-kulturološkom gubitku hrvatske Posavine. Nestankom "etničke" i "kulturne" Posavine kao specifične etničkog-prostorno-političke cjeline unutar BiH koja je trebala omogućiti slobodan nacionalni i sveukupni razvoj posavskih Hrvata, nisu gubitnici samo Hrvati Posavine, nego su oslabljene generalno sve hrvatske pozicije u BiH, kao i ključni strateški interesi Hrvatske.

Scenarij potpunog demografskog sloma Hrvata u Posavini, dakako, ne mora nužno biti jedina stvarnost koja nas čeka. No, zadnji je čas da se poduzmu konkretne demografske i revitalizacijske mjere koje su nisu samo političke prirode. Naime, smatramo da je kultura jača od politike i da obnova Posavine treba početi kulturološkim pristupom, i to upravo onako kako su se branili hrvatski identitet i nacija u XIX. stoljeću – putem kulture shvaćene u širem smislu.

Ovaj je tekst i svojevrsni apel i inicijativa kako to ostvariti. Dakako, ovdje su navedeni samo obrisi modela koji ćemo rado detaljnije prikazati ako se pokaže interes za ovom inicijativom kulturne revitalizacije Posavine kao hrvatskog životnog prostora.

Smatramo da bi početak bio u osnivanju kulturne manifestacije Dani Posavine koja bi se svake godine održavala u jednom od posavskih gradova. Počeli bi s Orašjem sredinom kolovoza, kad je najviše dijaspore u posjetu zavičaju, zatim 2022. u Odžaku, 2023. u Modriči, 2024. u Derventi itd. Paralelno bismo radili na otvaranju Posavskog doma koji bi bio u funkciji muzeja i izložbenog prostora svih identitetskih i tradicionalnih kulturne baštine Hrvata Bosanske Posavine. Taj multifunkcionalni prostor trebao bi imati i prostor za nastupe, gostovanja i slično. A funkciju bi imao i kao mjesto povezivanja dijaspore i domicilnog stanovništva, bez uplitanja politike i političara. U inicijativu svakako treba uključiti samostan iz Tolise i franjevece kao čuvare tradicije hrvatske opstojnosti u BiH te povezati sve udruge iz dijaspore koje rade na očuvanju tradicije i sjećanja na Hrvate Posavine u inozemstvu. Posebno važnu ulogu mogla bi imati upravo Udruga Prsten kao mogući nositelj ovog umrežavanja.

Nadalje, ovakav bi projekt omogućio i suradnju s pograničnim županijama Republike Hrvatske u smislu EU-ovih fondova koji su na raspolaganju, ako postoji razrađen projekt suradnje na očuvanju tradicijskog i kulturnog zajedništva određene populacije u Europi. Ovo je tim više zanimljivo jer EU najviše potiče upravo ovakve oblike regionalne suradnje u kojima sudjeluje članica EU-a (Hrvatska) i članica kandidatkinja za ulazak u EU (BiH). Ovim putem izbjegli bismo sva politička pitanja koja kočre revitalizaciju Posavine kao tradicionalnog hrvatskog životnog prostora i okvira očuvanja identiteta posavskih Hrvata poput pitanja – je li Posavina prodana, a zasigurno bi ovakav oblik konstruktivnog pristupa bio prihvatljiviji i ostalim stranama – Srbima i Bošnjacima te napose međunarodnoj zajednici.

Na ovaj način omogućila bi se i obnova gospodarske suradnje, ponajprije između posavske dijaspore i domicilnog stanovništva. Omogućile bi se i tzv. cirkularne migracije pa mladi iseljeni Posavci ne bi bili zauvijek izgubljeni za ovaj kraj, nego bi dobili osjećaj da nisu zaboravljeni i da je njihova mladost, znanje i entuzijazam potrebno zajednici iz koje su otišli (ili izgurani).

SNAGOM ZAJEDNIŠTVA ZA BUDUĆNOST PRSTENA

*Prsten izišao iz regionalnog okvira
i nastavio svoje širenje s ciljem
okupljanja svih Hrvata iz BiH*

Marija TROGRLIĆ

Izveštajna skupština Udruge Hrvata BiH Prsten održana je 29. veljače 2020. u prostorijama tvrtke M SAN u Buzinu, a Skupštini je nazočilo više od 150 članova pristiglih iz svih podružnica i ogranaka u Hrvatskoj, kao i predstavnici Prstena iz BiH.

Skupština je počela himnom Republike Hrvatske u izvedbi članice Prstena Ivane Lučić, a potom je minutom šutnje odana počast svim hrvatskim braniteljima u RH i BiH te umrlim članovima Prstena.

Nakon uvodnog obraćanja predsjednice Foruma mladih Klare Barišić, okupljene je pozdravio predsjednik Udruge Pavo Zubak. Napomenuvši kako je Skupština predviđena samo za članove Prstena, zahvalio je svima na odazivu: "Dolazak u ovolikom broju potvrda je odanosti našoj Udruzi i dokaz da smo na pravom putu."

Usljedio je izbor radnih tijela, a potom je vođenje Skupštine preuzelo Radno predsjedništvo na čelu s Ivanom Pandurevićem. Prihvaćen je dnevni red s deset točaka, kao i Poslovnik o radu Izveštajne skupštine, nakon čega je predsjednik Prstena podnio Izvešće o radu Udruge za razdoblje od 25. studenog 2018. do 29. veljače 2020., koje

je zajedno s drugim izvješćima i materijalima dostavljeno svima uoči Skupštine.

USPJEŠNO ŠIRENJE PRSTENA

Zubak je posebno istaknuo humanitarno djelovanje Prstena, kako Zaklade tako i klubova i Foruma mladih koji organiziraju razne humanitarne akcije. Podsjetio je i na novo ime i novi logo Udruge kojim je Prsten izišao iz regionalnog okvira i nastavio svoje širenje s ciljem okupljanja svih Hrvata iz BiH. Istaknuo je i kako je u tom razdoblju primljeno 314 novih članova, od kojih 278 fizičkih i 36 pravnih, što je također pokazatelj uspješnog širenja Prstena.

Izvešće o financijskom poslovanju Udruge Prsten za 2018. i 2019. godinu u ime Pave Djedovića, direktora tvrtke Leitner&Leitner koja besplatno vodi financijsko i knjigovodstveno poslovanje Udruge i Zaklade više od deset godina, podnio je Draženko Mamić, a detaljno financijsko izvješće dostavljeno je također uz poziv na Skupštinu.

Predsjednik Verifikacijske komisije Tonči Visković ustvrdio je da je na Skupštini prisutan dovoljan broj članova, njih više od 150, te da su sve odluke Skupštine punovažne. Potom

je predsjednik Nadzornog odbora Ivan Miloloža iznio nalaz i mišljenje NO-a o radu izabranih tijela Udruge Prsten za razdoblje od zadnje skupštine, koje je također jednoglasno prihvaćeno.

PLATFORMA ZA RAZVOJ I ODRŽIVOST UDRUGE

Uslijedila je rasprava o izvješćima u sklopu koje se obratio Ante Mandić u ime Tima za razvoj strategije Udruge, u kojem su i Marko Pipunić, Ivan Pandurević, Anita Filipović, Ivica Nuić, Ivica Jakić i Darko Tipurić. Kazao je kako, unatoč brojnim postignućima u proteklih 15 godina djelovanja Prstena, moramo razmišljati o budućnosti Udruge i planirati njezin daljnji razvoj. Napomenuo je kako živimo u promjenjivom okruženju te da se trebamo više okrenuti mladima. Strategija mora biti kratka i jasna i odgovoriti na pitanja koja su uzročno-posljedično povezana: kako osigurati daljnji rast i financijsku stabilnost Udruge te kakva je percepcija Prstena u okruženju u kojem djeluje, a kao dobar primjer pozitivne percepcije naveo je Prstenov poslovni forum.

"Prsten mora biti otvoren za promjene i organizacijski fleksibilan," zaključio je Mandić, poručivši da je budućnost Udruge na mladima te da je stoga nužna prilagodba Udruge kako bi opstala i u budućnosti. Na kraju je predložio umjesto termina 'strategija' naziv Platforma za razvoj i održivost Udruge, najavivši izradu platforme najkasnije do iduće skupštine uz napomenu da je tim otvoren za sve ideje i sugestije.

USKORO U NOVOM PROSTORU UDRUGE

Prijedlog plana rada za 2020., koji je također dostavljen svima na razmatranje, izrađen je na temelju Programa i organizacije rada za 2018/2020. te predstavlja kontinuitet u djelovanju Udruge i ostvarivanje ciljeva postavljenih u Programu Prstena. Plan rada je okvir za djelovanje Udruge Prsten, a detaljnije planove rada donose podružnice i ogranci te klubovi i Forum mladih.

Predstavljajući Plan rada, predsjednik Zubak također je istaknuo važnost uloge mladih u Prstenu te ih pozvao na suradnju, zaključivši kako Udruga mora biti njima prihvatljiva, a na nama je da im ostavimo u nasljeđe Prsten koji će opstati i kad nas ne bude. Istaknuo je kako su svi prijedlozi otvoreni za raspravu te kako o različitim stavovima treba otvoreno razgovarati. Posebno se osvrnuo na novi prostor u središtu Zagreba koji bi ove godine trebao biti u funkciji te najavio svečanu akademiju povodom 15. obljetnice Udruge, što obuhvaća i Prijedlog financijskog plana za 2020., koji je kao i Plan rada jednoglasno prihvaćen.

Ivan Kopčić iznio je primjedbu u sklopu rasprave kako je na događanjima i druženjima u organizaciji Prstena premalo zastupljena tradicijska glazba te predložio da se svake godine organizira Prelo Prstena na kojem bi nastupili razni izvođači izvorne glazbe, i to u humanitarne svrhe, a Perica Oroz iz Požege najavio je formiranje podružnice za Požeško-slavonsku županiju.

Okupljenima se obratio i predsjednik Udruge bosanskohercegovačkih Hrvata Prsten Marijan Klaić, koji se osvrnuo na prvih godinu i pol djelovanja Prstena u BiH. Najavio je novi plan rada i širenje članstva, a s tom svrhom već predstavljaju Prsten širom BiH te planiraju sudjelovati i na Gospodarskom forumu u Mostaru. Podsjetio je na svečanu akademiju održanu povodom prve obljetnice djelovanja te zahvalio svima koji su im pomogli u organizaciji, kao i Prstenu u RH i HNS-u u BiH na dosadašnjoj suradnji i potpori.

Na Skupštini je izabran i novi član Nadzornog odbora Ivica Jakić umjesto Drage Prgometa, koji je zbog izbora za predsjednika Skupštine Grada Zagreba podnio ostavku. Nakon što je i taj prijedlog jednoglasno prihvaćen, Jakić je zahvalio na ukazanom povjerenju.

Na kraju je predsjednik Udruge Pavo Zubak zahvalio predsjednici Kluba žena Gordani Jelavić na dosadašnjem doprinosu Prstenu i postignućima koja je ostvarila tijekom šestogodišnjeg vođenja Kluba žena.

Nakon Izvještajne skupštine Udruge uslijedile su Izborna skupština Kluba žena i Izvještajna skupština Forumu mladih, a potom i prigodan domjenak. Cijelo događanje svojim su nastupima uljepšali HKUD Hercegovac iz Širokog Brijega i KUD Prsten iz Varaždina, a uz gusle i gangu te šargiju i violinu zaigralo se i kolo, neizostavno na druženjima *prstenovaca*.

Cijelo događanje svojim su nastupima uljepšali HKUD Hercegovac iz Širokog Brijega i KUD Prsten iz Varaždina, a uz gusle i gangu te šargiju i violinu zaigralo se i kolo, neizostavno na druženjima *prstenovaca*

STALNI RAST BROJA ČLANOVA PRSTENA

Epidemija koronavirusa utjecala je i na aktivnosti Prstena, no vodstvo Udruge bilo je aktivno te su održani brojni sastanci s ciljem snaženja Prstena, u čije članstvo je ove godine primljeno 125 fizičkih i 13 pravnih osoba

**Marija
TROGRLIĆ**

Prva ovogodišnja sjednica Upravnog odbora Udruge Hrvata BiH Prsten održana je 16. lipnja 2020. u prostorijama tvrtke AutoZubak u Sesvetama u nazočnosti brojnih članova iz svih podružnica i ogranaka te sestrinske udruge u BiH.

IZABRANI I NOVI DOPREDSJEDNICI UDRUGE

Predsjednik Udruge Pavo Zubak predstavio je novu voditeljicu Središnjeg ureda Dubravku Glavor Radoš te podnio izvješće o radu Udruge od zadnje sjednice Upravnog odbora, kao i plan rada za iduće razdoblje.

Uz brojne aktivnosti u tom razdoblju, među kojima su Večer članova i prijatelja Udruge i Zaklade Prsten te Prstenov poslovni forum 2020, neke planirane odgođene su odnosno otkazane zbog epidemije koronavirusa, zbog čega nije bilo ni sjednice Upravnog odbora u prethodnih nekoliko mjeseci.

Među planiranim aktivnostima bila je i ovogodišnja Večer članova i prijatelja Udruge i Zaklade Prsten, zatim raspisivanje natječaja i dodjela novih stipendija za 2020/2021. godinu, adaptacija i opremanje novog prostora Udruge te priprema za preseljenje, kao i kontinuirana pomoć u radu sestrinskoj Udruzi bosanskohercegovačkih Hrvata Prsten.

Zubak je posebno pozdravio predstavnika UBHH Davora Pranjica iz Republike Srpske, koji je sve pozdravio u ime predsjednika Prstena u BiH Marijana Klaića. Potom su uslijedila pojedinačna izvješća o radu podružnica, ogranaka i klubova, kao i pregled aktivnosti do kraja godine.

Predsjednik Podružnice Varaždinske županije Ivica Andrić podsjetio je na tradicionalno blagdansko druženje koje svake godine organiziraju početkom siječnja te je ujedno najavio također tradicionalno druženje na Haliću koje će se održati početkom srpnja.

Predsjednik Podružnice Brodsko-posavske županije Ivo Matić osvrnuo se na Izbornu skupštinu iz prosinca, kada je održana i osnivačka sjednica Kluba poduzetnika te podružnice. Planirana Večer članova i prijatelja Udruge Prsten koja se trebala održati u travnju je odgođena. Spomenuo je i aktivnosti na promociji Enciklopedijskog rječnika Bosanske Posavine, kao i projekt Knjigom do znanja, koji su

pokrenuli s ciljem darivanja knjiga knjižnicama u BiH. U planu imaju i osnivanje Foruma mladih te Kluba znanstvenika, kao i humanitarne akcije, predavanja i javne tribine.

Predsjednica Podružnice Osječko-baranjske županije Ana Stanić također je podsjetila na provedene aktivnosti, među kojima je i tradicionalna večer u Osijeku i Đakovu. Posebno je navela aktivnosti i planove Kluba poduzetnika i Kluba žena te Foruma mladih. Uz brojne druge planove, najavila je organizaciju sajma u rujnu s ciljem još jačeg povezivanja i širenja članstva, istaknuvši da su u članstvo primljeno 22 fizičke osobe i dvije pravne.

Predsjednik Podružnice Primorsko-goranske županije Zlatan Car kazao je kako zbog epidemije nisu imali aktivnosti niti su se održavale sjednice u podružnici te je odgođen i humanitarni koncert Prsten za budućnost. Također, napomenuo je kako im je u planu i jačanje medijske eksponiranosti podružnice.

Uvijek vrlo aktivan Ogranak Sveta Nedelja uspio je realizirati dio planiranih događanja tijekom prosinca i veljače, a neka su otkazana zbog aktualnih okolnosti te je predsjednik Ogranaka Pavo Čorluka najavio sastanak na kojem će dogovoriti daljnje aktivnosti do kraja godine. Predsjednik Kluba znanstvenika Ivo Grgić istaknuo je sudjelovanje članova u stručnim, znanstvenim i popularnim aktivnostima, kao i na konferenciji Migracije i identitet u suradnji s Institutom za migracije i narodnost. Također, najavio je izbor novog čelnikstva kluba.

U ime Kluba poduzetnika predsjednik Ivica Nuić još jednom je podsjetio na iznimno uspješan Prstenov poslovni forum 2020 te je istaknuo važnost umrežavanja svih poduzetnika u Prstenu, kao i njihov zajednički nastup s ciljem ostvarenja benefita te pozvao sve na suradnju kako bi se na taj način omogućio izvor samofinanciranja Udruge.

Novoizabrana predsjednica Kluba žena Ivana Milas podsjetila je na aktivnosti organizirane i provedene od listopada te je najavila druženje članova Udruge 4. srpnja u Sesvetskoj Sopnici, koje Klub žena organizira u suradnji s Forumom mladih i uz potporu Upravnog odbora Prstena. Među aktivnostima planiranim za jesen navela je stručno predavanje i okrugli stol te tradicijsku radionicu i humanitarnu akciju, kao i posjet Prstenu u BiH.

Brojne provedene i planirane aktivnosti ima i Forum mladih, koji je aktivan tijekom cijele godine, a napose u predbožićno vrijeme kada

organiziraju svoju tradicionalnu humanitarnu akciju Mladi mladima, o čemu je okupljene izvjestila predsjednica Foruma Klara Barišić. Na sjednici su izabrani i novi dopredsjednici Udruge Draženko Mamić i Pavo Ćorluka umjesto dosadašnjih Marjana Biškića i Darka Tipurića, koji su razriješeni na osobni zahtjev, kao i nova članica Predsjedništva Ivana Milas. Čestitao im je predsjednik Udruge Pavo Zubak, izrazivši uvjerenje da će pridonijeti radu Prstena.

O uređenju novog prostora Udruge u Gajevoj ulici u Zagrebu izvjestio je Tado Zrakić, naglasivši da je zahvaljujući angažmanu Zubaka riješen administrativni dio te su u tijeku grubi radovi na uređenju prostora. Istaknuo je da su svi pozvani pomoći, ne samo financijski nego i sudjelovanjem u radovima.

Najavljen je i novi broj časopisa Prsten te su svi pozvani na suradnju. U pripremi je jubilarno, 20. izdanje Prstena, i to u godini u kojoj Udruga obilježava 15. obljetnicu.

Bilo je riječi i o formiranju timova za nastavak rada na strateškom razvoju Udruge te je predsjednik Zubak kazao kako je na tu temu održan sastanak na kojem je zaključeno kako je nužno osigurati održiv način financiranja, povezati zajednice i udruge te zavičajne klubove, kao i osigurati snažniju prisutnost u javnosti. Za navedena tri područja imenovani su i voditelji timova, a Forum mladih treba predložiti svoje predstavnike u timovima.

U raspravi koja je uslijedila na tu temu počasni predsjednik Prstena i predsjednik Upravnog odbora Zaklade Prsten Marko Pipunić kazao je kako smatra da nije nužna nikakva pisana strategija budući da je angažman dobrovoljan. Istaknuo je važnost osjećaja pripadnosti Udruzi, kao i percepciju moći Prstena koju, dodao je, legitimno može koristiti svaki član ponaosob. "Iskoristimo tu percepciju moći, snage i statusa da ostvarimo svoje ambicije. Legitimno je da se međusobno pomažemo, pohvalimo pa i kritiziramo," poručio je, zaključivši da je važan moment volje.

Na kraju je predsjednik Udruge Pavo Zubak ukazao na važnost poštivanja Uredbe o zaštiti osobnih podataka te je pozvao sve na širenje kruga Prstena pozivanjem novih članova. Na ovoj sjednici u Udrugu je primljena 81 fizička osoba i deset pravnih.

POTPORA PRSTENA LOKALNIM IZBORIMA U BIH

Druga te ujedno zadnja ovogodišnja sjednica Upravnog odbora održana je 13. listopada 2020., također u prostorijama tvrtke Auto-Zubak u Sesvetama.

Epidemija koronavirusa utjecala je i na aktivnosti Prstena, no vodstvo Udruge bilo je aktivno te su održani brojni sastanci s ciljem snaženja Prstena, kao i u potpori Lokalnim izborima u BiH.

Predsjednik Udruge Pavo Zubak podnio je izvješće o radu Udruge, a potom su uslijedila pojedinačna izvješća o radu podružnica, ogranaka i klubova, kao i pregled planiranih aktivnosti.

Predsjednica Podružnice Osječko-baranjske županije Ana Stanić navela je da su održani radni sastanci Izvršnog odbora i Izvještajna skupština na kojoj je u članstvo primljeno šest novih članova te dodala da je u tijeku revizija članstva. Osvrnula se na aktivnosti Kluba poduzetnika i Kluba žena te Foruma mladih, najavivši i nove, među kojima su i humanitarne akcije u kojima redovito sudjeluju. Predsjednik Podružnice Brodsko-posavske županije Ivo Matić također je naveo humanitarne akcije kao jedan segment djelovanja podružnice, a provedena je i akcija prikupljanja knjiga za Bosansku Posavinu koje planiraju predati regionalnom pastoralnom centru u Odžaku. Podružnica Primorsko-goranske županije kao najznačajniju aktivnost ima humanitarni koncert Prsten za budućnost planiran za 22. studenog te je predsjednik Podružnice Zlatan Car iznio što je dosad

učinjeno u pripremi koncerta, kao i što još predstoji, nakon čega je uslijedila rasprava na tu temu.

Podružnica Lošinj - Cres održala je nekoliko sastanaka na temu proširenja članstva i aktivnosti oko Lokalnih izbora u BiH. Iako uvijek vrlo aktivan, Ogranak Sveta Nedelja u proteklom razdoblju nije imao značajnijih aktivnosti zbog aktualne epidemije, osim redovitih druženja manjeg broja članova.

Predsjednica Kluba žena Ivana Milas također je istaknula kako su neke planirane aktivnosti otkazane ili odgođene zbog koronavirusa, a u proteklom razdoblju organizirana je humanitarna akcija za pomoć najstarijoj članici Kluba čiji je stan oštećen u potresu, održani su videosastanci s predstavnicama klubova žena u BiH te s predstavnicima Foruma mladih, a najavljen je i sastanak sa stipendistima Zaklade te tradicionalne aktivnosti uoči božićnih blagdana.

Forum mladih organizirao je okrugli stol na temu kako oni doživljavaju Prsten na kojem su sudjelovali i seniori Prstena, a o čemu je izvjestila predsjednica Foruma Klara Barišić te je ujedno najavila još jedan. U planu je i organiziranje projekta Prstenova akademija/sveučilište, a zbog aktualnih okolnosti upitna je tradicionalna humanitarna akcija Mladi mladima.

Predsjednik Kluba znanstvenika Ivo Grgić istaknuo je sudjelovanje članova na konferenciji Migracije i identitet u suradnji s Institutom za migracije i narodnost, kao i aktivno sudjelovanje u organizaciji novog oblika djelovanja Prstena radnog naziva Think Tank te angažman u pripremi časopisa Prsten, a u planu je i izbor novog vodstva Kluba. Predsjednik Kluba poduzetnika Ivica Nuić ponovno je istaknuo važnost umrežavanja svih poduzetnika u Prstenu, kao i njihov zajednički nastup s ciljem ostvarenja benefita te je i ovom prilikom pozvao sve na suradnju kako bi se na taj način omogućio izvor samofinanciranja Udruge.

Upravitelj Zaklade Prsten Vlado Guberac upoznao je nazočne s aktualnim natjecajem za izbor stipendista za novu akademsku godinu u kojoj će se dodijeliti 11 stipendija.

O uređenju novog prostora Udruge u Gajevoj ulici u Zagrebu izvjestio je Tado Zrakić, a o uređenju interijera Markica Stanišić. Najavljeno je kako bi svi radovi trebali biti dovršeni do kraja godine.

Predstavnici strateških timova također su izvjestili o poduzetim i planiranim aktivnostima s ciljem dugoročnog razvoja Prstena na svim poljima. Kako osigurati održiv način financiranja, povezati zajednice i udruge te zavičajne klubove, kao i osigurati snažniju prisutnost u javnosti, neke su od tema kojima se timovi bave.

Na ovoj sjednici u Udrugu su primljene 44 fizičke i tri pravne osobe te su uručeni donatorski ugovori, a predsjednik Udruge zahvalio je svima koji na bilo koji način pomažu rad i razvoj Prstena.

OBRAZOVANJE I PODUZETNIŠTVO: IZAZOVI HRVATSKE BUDUĆNOSTI

Predsjednik Vlade RH Andrej Plenković, obraćajući se sudionicima foruma, rekao je da je ovogodišnja tema izrazito dobro pogođena jer je riječ o ključnom pitanju, ne samo u Hrvatskoj, nego i na razini Europske unije i globalno - kako prilagoditi obrazovne sustave tržištima rada u globalnoj konkurenciji i poticati znanje, učinkovitost, inovativnost i kreativnost

————— **Marija TROGRLIĆ**, foto: **Davor Puklavac/PIXELL** —————

U organizaciji Udruge Hrvata BiH Prsten 12. veljače 2020. u Hotelu Sheraton u Zagrebu održan je Prstenov poslovni forum 2020 pod nazivom "Obrazovanje i poduzetništvo: izazovi hrvatske budućnosti", kojem je nazočilo oko 200 sudionika, a forum je otvorio predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković, pokrovitelj foruma.

Obraćajući se sudionicima foruma, poručio je da je ovogodišnja tema izrazito dobro pogođena jer je riječ o ključnom pitanju, ne samo u Hrvatskoj, nego i na razini Europske unije i globalno - kako prilagoditi obrazovne sustave tržištima rada u globalnoj konkurenciji i poticati znanje, učinkovitost, inovativnost i kreativnost. Dodao je da tema angažira i mobilizira te da je ona u Hrvatskoj zadnjih nekoliko godina postala puno više od rutinske teme jednog od resora.

PLENKOVIĆ- POLITIČKA STABILNOST PREDUVJET JE GOSPODARSKOG RAZVOJA

Uoči otvorenja foruma u izjavi za medije kazao je da će to biti prigoda čuti što sve poduzetnici podrijetlom iz Bosne i Hercegovine rade za hrvatsko gospodarstvo, zapošljavanje i rast BDP-a te kako njihove inicijative, inovativnost i poticanje konkurentnosti u hrvatskom gospodarstvu mogu unaprijediti povezivanje hrvatskog obrazovnog sustava s tržištem rada pa i gospodarski rast. Podsjetio je na iskorake koje je učinila Vlada kako bi povezala škole, tržište rada, lokalne zajednice i gospodarstvo, omogućivši mentorsku pomoć za iskustveno učenje, a govoreći o pomoći poduzetnicima naglasio je da ova Vlada može osigurati političku stabilnost, zaključivši da je upravo to obilježilo aktivnosti njegova mandata.

"Upravo to je bila temeljna vodilja naše politike u sada već četvrtoj godini mandata bez obzira na političke bitke i različite okolnosti da pokažemo čvrstinu, otpornost i snagu kako bismo našim građanima osigurali da gospodarstvo ide dalje, da standard života i rast BDP-a budu veći," rekao je i dodao da je to politika u kojoj su interesi države i naroda ispred interesa stranke i pojedinačnih interesa.

Predsjednik Vlade iznio je podatak da društva koja rade u Hrvatskoj i čiji su vlasnici ili osnivači Hrvati iz Bosne i Hercegovine imaju više od 11 tisuća zaposlenih, daju znatan doprinos ukupnom BDP-u i snažna su poveznica između dviju zemalja, a pomažu i mladima u BiH i RH stipendijama Zaklade Prsten. Pohvalio je aktivnosti Udruge Prsten koja, kazao je, godinama radi na jačanju veza između Bosne i Hercegovine i Hrvatske: "Posebna vrijednost ove Udruge jest da brine o svim Hrvatima koji žive u Bosni i Hercegovini."

Istaknuo je i važnost vođenja državne politike u interesu Hrvata i jačanja odnosa s Bosnom i Hercegovinom, kao i nužnost da sva-

"Simbolika imena uvijek je važna, a za mene prsten znači neraskidivu vezu, vrijednost, lojalnost i pripadnost, a vi to živite svakog dana i zbog toga uživate veliko poštovanje svih nas koji pratimo vaš rad," poručio je predsjednik Vlade članovima Prstena

Udruga okuplja 210 gospodarskih subjekata koji djeluju u Hrvatskoj i čiji su vlasnici ili osnivači Hrvati iz Bosne i Hercegovine, imaju više 11 tisuća zaposlenih, te generiraju 5,5 posto hrvatskog BDP-a

“Posebna vrijednost ove Udruge jest da brine o svim Hrvatima koji žive u Bosni i Hercegovini,” kazao je Plenković, pohvalivši aktivnosti Prstena koji godinama radi na jačanju veza između Bosne i Hercegovine i Hrvatske

ka hrvatska Vlada radi dodatne iskorake i pomaže snaženje položaja Hrvata u Bosni i Hercegovini kao konstitutivnog naroda.

“Simbolika imena uvijek je važna, a za mene prsten znači neraskidivu vezu, vrijednost, lojalnost i pripadnost, a vi to živite svakog dana i zbog toga uživate veliko poštovanje svih nas koji pratimo vaš rad,” poručio je predsjednik Vlade članovima Prstena.

Na kraju svojeg obraćanja predsjednik Vlade poručio je da je Bosna i Hercegovina Hrvatskoj susjedna i prijateljska zemlja u kojoj su Hrvati konstitutivan narod i čijem je europskom putu Hrvatska posvećena uz najvažniju potporu.

ZUBAK- U OBRAZOVANJU I GOSPODARSTVU NE POSTOJI ‘LIJEVO’ I ‘DESNO’

Predsjednik Prstena Pavo Zubak kazao je kako su forumi često sami sebi svrha, izrazivši ujedno nadu kako to nije slučaj i s Prstenovim poslovnim forumom o obrazovanju, koji je svojevrsan nastavak prošlog foruma o digitalizaciji.

Osvrnuo se na brojne dosadašnje reforme obrazovanja te zaključio da je svaka od njih donijela neku pozitivnu promjenu, no nijedna nije uspjela riješiti sve probleme. Ipak, smatra kako je dobro što se i dalje na tome radi te što i poduzetnici imaju priliku reći što ih muči i s kakvim se sve problemima susreću u svojem poslu, kao i to što oni znaju što im treba. A treba prikupiti dobra iskustva iz svijeta, kao i pozitivne pomake iz dosadašnjih reformi te primijeniti sve to na današnje gospodarstvo, ističe Zubak te dodaje kako je važno što se predlaže, a ne tko predlaže.

“U obrazovanju i gospodarstvu ne postoji ‘lijevo’ i ‘desno’, a ako uspijemo riješiti se ideologije iz obrazovne reforme bit će nam lakše,” zaključio je Zubak, poručivši kako poduzetnici od političara očekuju da im osiguraju političku stabilnost i ciljano obrazovanje, a oni će se pobrinuti za ostalo.

Kao jedan od zaključaka ovog foruma predložio je formiranje tima u suradnji s Vladom, ali koji će i nadživjeti Vladu jer samo tako, vjeruje Zubak, moguće je dugoročno planirati i djelovati. A kao dugoročan plan navodi provedbu reforme obrazovanja, dok bi kratkoročno bilo nužno makar osigurati izobrazbu za deficitarna zanimanja, u čemu očekuje daljnje poticaje i potporu Vlade.

NUIĆ- BEZ OBRAZOVNE REFORME NEMA NI GOSPODARSKOG NAPRETKA

U ime organizatora okupljene je pozdravio predsjednik Kluba poduzetnika Udruge Prsten Ivica Nuić, koji je istaknuo da Udruga okuplja 210 gospodarskih subjekata koji djeluju u Hrvatskoj, s 11 tisuća zaposlenih te da generiraju 5,5 posto hrvatskog BDP-a.

“Naš obrazovni sustav je nedovoljno dobar. U odnosu na izazove u svijetu mora doživjeti snažne promjene,” kazao je Nuić te dodao da su gospodarstvenici Prstena do sada uložili desetke milijuna kuna u dodatno obrazovanje svojih zaposlenika. Također, istaknuo je kako tema foruma snažno ocrtava današnje probleme s kojim se gospodarstvenici susreću te ujedno predstavlja prepreku daljnjem razvoju i jačanju našeg ukupnog gospodarstva, poručivši kako je krajnje vrijeme za zaokret u obrazovanju koje mora biti u sinergiji sa stvarnim stanjem i potrebama tržišta te da politika mora kontinuirano raditi na razvoju i usmjeravanju obrazovanja.

Ukazao je i na sve izraženiji problem iseljavanja mladih i nužnost osiguranja uvjeta koji bi ih zadržali u Hrvatskoj te zaključio kako bez cjelovite i sveobuhvatne obrazovne reforme u suglasju s drugim resorima nema ni gospodarskog napretka.

UGLEDNI PREDAVAČI I GOSTI NA PRSTENOVU POSLOVNOM FORUMU

U sklopu ovogodišnjeg, trećeg Prstenova poslovnog foruma predavanja su održali ravnateljica Agencije za znanost i visoko obrazovanje Jasminka Havranek, i Ante Mandić iz tvrtke INsig2. Havranek je govorila o važnosti sinergije visokog obrazovanja, znanosti i gospodarstva za konkurentnije društvo, a Mandić o obrazovanju radnika za budućnost.

U iznimno zanimljivoj panel-raspravi sudjelovali su državna tajnica u Ministarstvu znanosti i obrazovanja Branka Ramljak i Mato Njavro iz Zagrebačke škole ekonomije i menadžmenta te Josip Burušić iz Kluba znanstvenika Udruge Prsten, kao i gospodarstvenici Marko Pipunić (Žito Osijek), Plamenko Barišić (KING ICT), Markica Stanušić (Ancona Grupa), Jako Andabak (Sunce concern - Bluesun) i Petar Čorluka (Violeta), a u ulozi moderatora Darko Tipurčić s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu i zamjenik glavnog urednika Večernjeg lista Mislav Šimatović. Forumu su nazočili i izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora, saborski zastupnik Božo Ljubić, ministar zaštite okoliša i energetike Tomislav Čorić, ministar gospodarstva, poduzetništva i obrta Darko Horvat, državna tajnica u Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracija Zdravka Bušić, izaslanica predsjednika HNS-a BiH i članica Predsjedništva Miljana Glamuzina, predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Velimir Neidhardt, izaslanici gradonačelnika Grada Zagreba, pročelnik Gradskog ureda za obrazovanje Ivica Lovrić i pročelnica Gradskog ureda za gospodarstvo, energetiku i zaštitu okoliša Mirka Jozić, rektori, dekani, prodekan i profesori sveučilišta u RH i BiH na čelu s rektorom Sveučilišta u Osijeku Vladom Gubercom, predsjednik Udruge bosanskohercegovačkih Hrvata Prsten u BiH Marijan Klaić, predstavnici Hrvatske gospodarske komore i Vanjskotrgovinske komore BiH te Udruge poslodavaca RH, kao i brojni drugi članovi Prstena iz RH i BiH.

“U obrazovanju i gospodarstvu ne postoji ‘lijevo’ i ‘desno’, a ako uspijemo riješiti se ideologije iz obrazovne reforme bit će nam lakše,” zaključio je Zubak, poručivši kako poduzetnici od političara očekuju da im osiguraju političku stabilnost i ciljano obrazovanje, a oni će se pobrinuti za ostalo

“Naš obrazovni sustav je nedovoljno dobar. U odnosu na izazove u svijetu mora doživjeti snažne promjene,” kazao je Nuić te dodao da su gospodarstvenici Prstena do sada uložili desetke milijuna kuna u dodatno obrazovanje svojih zaposlenika

PRSTENOV POSLOVNI FORUM 2020

"I takozvani trokut znanja vrlo zorno prikazuje isprepletenost i međuovisnost istraživanja i tehnologije, visokog obrazovanja i gospodarstva. Važnost ove problematike prepoznaju i naši mediji pa često možemo svjedočiti naslovima koji ukazuju na potrebu boljeg povezivanja tržišta rada i obrazovanja," istaknula je prof. Havranek

SINERGIJA VISOKOG OBRAZOVANJA, ZNANOSTI I GOSPODARSTVA ZA KONKURENTNIJE DRUŠTVO

U cilju izgradnje konkurentnijeg društva, kvalitetna i dobro osmišljena suradnja visokog obrazovanja, znanosti i gospodarstva iznimno je bitna. Aktivno uključivanje gospodarstvenika u proces visokog obrazovanja kao i proaktivnost akademske i znanstvene zajednice nužni su, pri čemu je ključno usmjeriti se na prilike, umjesto na prepreke, zaključila je ravnateljica Agencije za znanost i visoko obrazovanje Jasminka Havranek svoje izlaganje na Prstenovom poslovnom forumu 2020

Prof. dr. sc. **Jasmina HAVRANEK**, Agencija za znanost i visoko obrazovanje, foto: **Davor Puklavec/PIXELL**

Suradnja akademskog i poslovnog sektora iznimno je važna zbog jačanja prijenosa i razmjene znanja između dvaju sektora, formiranja dugoročnih partnerstava i kreiranja prilika za suradnju, poticanja inovativnosti, poduzetnosti i kreativnosti u oba sektora i društvu općenito.

I takozvani trokut znanja vrlo zorno prikazuje isprepletenost i međuovisnost istraživanja i tehnologije, visokog obrazovanja i gospodarstva. Važnost ove problematike prepoznaju i naši mediji pa često možemo svjedočiti naslovima koji ukazuju na potrebu boljeg povezivanja tržišta rada i obrazovanja.

JE LI PREPOZDAT POTENCIJAL STRUČNIH STUDIJA ZA RAZVOJ GOSPODARSTVA?

U Republici Hrvatskoj studenti se obrazuju na ukupno 130 visokih učilišta, od čega većinu čine sveučilišta sa sastavnicama, a manji dio veleučilišta i visoke škole. U skladu s tim, visoka učilišta izvode 1280 sveučilišnih studijskih programa i 273 stručna studijska programa.

S obzirom na to da stručni studij daje konkretna stručna znanja i osposobljava studente za neposredno uključivanje u radni proces, možemo se zapitati je li potencijal stručnih studija za razvoj gospodarstva prepoznat i, u konačnici, ostvaren. Istraživanje u sklopu projekta HAPHE pokazalo

je kako u Europi, u nešto manje od 50 posto veleučilišta i visokih škola izvođenje programa uključuje suradnju s poslodavcima, dok je u nešto manje od 80 posto veleučilišta i visokih škola naglasak na praktičnom znanju.

Kakva je slika hrvatskog visokog obrazovanja u pogledu suradnje s gospodarstvom?

NE UZIMAJU SE U OBZIR POTREBE TRŽIŠTA RADA

Kao institucija koja je u RH zadužena za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti, Agencija za znanost i visoko obrazovanje provodi postupke kojima je cilj procijeniti u kojoj mjeri visoka učilišta i znanstvene organizacije ispunjavaju određene standarde kvalitete, prepoznati primjere dobre prakse i dati preporuke za daljnje unapređenje.

Prvi ciklus reakreditacije visokih učilišta (2010. - 2015.) u kojem su prvi put vrednovana sva visoka učilišta u Hrvatskoj po jedinstvenoj metodologiji i kriterijima, u segmentu koji se tiče povezivanja visokog obrazovanja s tržištem rada pokazao je kako visoka učilišta uglavnom ne uključuju vanjske dionike (alumnije, poslodavce) u izradu strateških

dokumenata niti u izradu novih i reviziju postojećih studijskih programa. Isto tako, pri definiranju upisnih kvota ne uzimaju se u obzir potrebe tržišta rada, ne postoji sustavno praćenje zapošljivosti studenata na visokim učilištima, centri karijera ne postoje ili su tek u osnivanju, a studentska je praksa relativno slabo zastupljena u studijskim programima.

POTREBNO OSUVREMENJIVANJE STUDIJSKIH PROGRAMA

Iz toga proizlazi kako je potrebno osuvremenjivanje studijskih programa u skladu sa suvremenim potrebama gospodarstva i društva, veći naglasak na studentsku praksu i praktične vještine, unapređenje procesa učenja i poučavanja, jačanje mobilnosti i internacionalizacije itd.

Nadalje, posebno je važno uključivanje gospodarstvenika u razvoj studijskih programa i definiranje ishoda učenja te u interni sustav osiguravanja kvalitete VU-a, zatim, aktivno sudjelovanje gospodarstvenika u nastavnom procesu (vanjski predavači) kako bi se uspješno integriralo teorijsko i praktično znanje, aktivna potpora gospodarstvenika u realizaciji kvalitetne studentske prakse.

Osim kroz postupke vanjskog vrednovanja, AZVO i kroz svoje druge aktivnosti potiče raspravu o važnosti izgradnje snažnijih veza između akademskog i poslovnog sektora. U skladu s tim, provedeno je nekoliko istraživanja koja se tiču zapošljivosti diplomiranih studenata, studentskog iskustva i zadovoljstva određenim aspektima studiranja, upisnih preferencija i slično. Jedno od spomenutih istraživanja zapošljivosti, sažeto je u publikaciji pod nazivom *Što nakon diplome?*, koja je nastala u suradnji s Fakultetom organizacije i informatike u Varaždinu. S ciljem osnaživanja rada postojećih i kao poticaj osnivanju novih karijernih centara na visokim učilištima, Agencija je tijekom 2018. i 2019. provela niz radionica za karijerne savjetnike čime se prepoznala važnost ovih službi kao svojevrsnih spona između visokih učilišta i tržišta rada.

S VIŠE PRAKSE I MANJE TEORIJE DO USPJEHA

Kako bi se bolje razumjela problematika odnosa visokog obrazovanja i tržišta rada, važno je ukazati i na perspektivu poslodavaca.

Prema anketi o percepciji poslodavaca o zapošljivosti diplomiranih studenata, koja je objavljena u publikaciji EURASHE-a, poslodavci su naveli kako su im timski rad, vještine karakteristične za sektor rada, komunikacijske i računalne vještine te sposobnost brzog prilagođavanja novim situacijama ključne karakteristike o kojima vode računa prilikom zapošljavanja. Nadalje, smatraju kako se većina kompetencija potrebnih za uspješno obavljanje posla stječe praksom, a manji dio teorijom. U kontekstu rasprave o faktorima koji pridonose konkurentnijem društvu, neizostavno je spomenuti inovacije. Na globalnoj su razini za otprilike 50 % rasta proizvodnje zaslužne tvrtke s inovativnim tehnologijama, proizvodima i procesima.

POTREBNO BOLJE POVEZATI GOSPODARSTVO, OBRAZOVANJE I ZNANOST

Prema zadnjem izvješću Svjetske banke o stanju inovacijskih procesa u RH (prosinac, 2019.) suradnja je između visokoobrazovnih i znanstvenih institucija i gospodarstva u RH sporadična,

te je potrebno povezati istraživanja s razvojem inovacija.

Rezultati pokazuju kako je ulaganje u istraživanje i razvoj u Hrvatskoj među najnižima u EU-u, tek 0,84 % BDP-a. U RH 46,6 % ukupnog ulaganja u istraživanje i razvoj dolazi iz privatnog sektora, 36,4 % iz javnog, te 14,5 % iz inozemstva. Zemlje s većim istraživačkim kapacitetima i inovacijskim potencijalima posjeduju relativno veći udio ulaganja iz privatnog sektora. Samo 1 % istraživanja i razvoja u obrazovnim institucijama dolazi iz gospodarstva, a suradnja tvrtki i sveučilišta vrlo je niska (4 % tvrtki surađuje sa sveučilištima, dok u EU-u surađuje 10 % tvrtki)

Iz spomenutog proizlazi kako je potrebno bolje povezati gospodarstvo, obrazovanje i znanost uz modifikacije pravnih okvira i potporu države. Potrebno je povećati ulaganje privatnog sektora u istraživanja i inovacije uz obostranu korist.

VISOKA UČILIŠTA KAO IZVOR INOVACIJA I "RASADNIK" TALENATA

Budućnost pred nama bit će obilježena daljnjim tehnološkim rastom i razvojem. Ostaje nam zapitati se kakve prilike takve okolnosti otvaraju. Jedna od njih, zasigurno su i novi oblici obrazovanja koji koriste *online* platforme i tako postaju široko dostupni.

Osim prilika, suočavamo se i s brojnim izazovima koje pred nas stavlja četvrta industrijska revolucija: ona mijenja način na koji surađujemo, naše radno okruženje, poduzeća, upravljanje javnim i privatnim sektorom.

U iznimno zanimljivoj panel-raspravi sudjelovali su državna tajnica u Ministarstvu znanosti i obrazovanja Branka Ramljak i Mato Njavro iz Zagrebačke škole ekonomije i menadžmenta te Josip Burušić iz Kluba znanstvenika Udruge Prsten, kao i gospodarstvenici Marko Pipunić (Žito Osijek), Plamenko Barišić (KING ICT), Markica Stanušić (Ancona Grupa), Jako Andabak (Sunce koncern - Bluesun) i Petar Čorluka (Violeta), a u ulozi moderatora Darko Tipurić s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu i zamjenik glavnog urednika Večernjeg lista Mislav Šimatović

Zaključno, rezultati najveće europske studije o sveučilišnoj i poslovnoj suradnji (*University Business Cooperation*) pokazuju kako tvrtke počinju shvaćati prednosti partnerstva ili rada s visokim učilištima kao izvorom inovacija i "rasadnikom" talenata koji mogu postati nositelji promjena. Unatoč tome, većina nastavnika i poslovnih ljudi još uvijek ne surađuje na ovaj način zbog čega se smanjuje relevantnost studijskih programa za tržište rada, zapošljivost diplomiranih studenata te utjecaj i doseg istraživanja. U cilju izgradnje konkurentnijeg društva, kvalitetna i dobro osmišljena suradnja visokog obrazovanja, znanosti i gospodarstva iznimno je bitna. Aktivno uključivanje gospodarstvenika u proces visokog obrazovanja kao i proaktivnost akademske i znanstvene zajednice nužni su, pri čemu je ključno usmjeriti se na prilike, umjesto na prepreke.

PRSTENOV POSLOVNI FORUM 2020

Prstenovac Ante Mandić, vlasnik tvrtke INsig2, karijeru je počeo kao nuklearni fizičar, a danas je jedan od najuspješnijih IT poduzetnika na ovim prostorima

OBRAZOVANJE RADNIKA ZA BUDUĆNOST

Budućnost je obrazovanja u jačanju učenja usmjerenog na studente. U tom smislu nastavnici trebaju usvojiti personalizirane obrasce učenja i poučavanja. Fleksibilnost u učenju ključna je u upravljanju nadolazećom tendencijom pružanja kvalitetnog obrazovanja učenicima, zaključio je uspješan IT poduzetnik i prstenovac Ante Mandić svoje izlaganje na Prstenovu poslovnom forumu 2020

“Umjesto da uđemo u neko novo doba razvoja, mi smo vam, dragi moji, ušli u - slijepo crijevo civilizacije. Došli smo u društvo zabave, društvo koje se skrbi prije i iznad svega o - sretnim potrošačima. Sve nebitno je bitno. Bolji nogometaš plaćen je kao tisuću vaših profesora, tisuću liječnika. A tako je jer je nevažno važno, a važno je - nevažno,” rekao je poznati hrvatski astronom Korado Korlević.

DIGITALNA EKONOMIJA I INDUSTRIJA 4.0

Niz novih tehnologija koje spajaju fizičke (samovozeća vozila, 3D printing, napredna robotika, novi materijali), digitalne (IoT, senzori, blockchain, platforme) i biološke (sekvenciranje genoma, sintetička biologija) svjetove, utječući na sve discipline gospodarstva i industrije, pa čak i preispitujući ideje o tome što znači biti čovjek.

Razlike između industrijske i digitalne ekonomije najjasnije se očituju u promjenama karaktera tržišta, bez razlika među tržištima ne bi bile značajne razlike među tim ekonomijama.

Digitalna ekonomija ne ukida tržište, već ideologiju tržišta. Suština je te ideologije da je tržište samoregulirajući sustav koji najbolje, najefikasnije alocira resurs, ponudu i potražnju. U digitalnom dobu tržište postaje društveni (etički, politički) izbor. Značajan dio razmjene odvija se besplatno. Platforme su novi oblik tvrtke koji karakterizira digitalnu ekonomiju, a 15 najvećih internetskih kompanija na svijetu mogu se klasificirati kao tvrtke-platforme. Postoje četiri grupe: transakcijske (trgovinske), investicijske (financijske), inovacijske (razvoj softvera) i integrirane, koje nemaju posebnu značajku.

“Efekt mreže” (*Network effect*) pojava je prema kojoj vrijednost članstva u nekoj grupi s veličinom grupe raste (telco, novčani sustavi).

BUDUĆNOST RADA

Uobičajeni poslovi 2040. godine bit će zanimanja vezana uz tehnologiju, ali ta tehnologija bit će glavni generator poslova, a ne profesija. Listu uobičajenih poslova generirat će tehnologije poput dronova, robota i blockchaina. To je različito od danas uobičajenih profesionalnih kategorizacija poput medicinske sestre, učitelja ili inženjera.

Automatiziraju se postojeći zadaci, a ne cijeli poslovi. Kako neki zadaci nestaju, stvarat će se novi. Poslovi, rad i čitava industrija bit će redefinirani.

Današnji su roboti dobri u jednoj ili dvjema stvarima. Budući robot bit će nešto poput iPhone danas. Ljudi će moći graditi aplikacije za robote i time ih osposobiti za mnoge stvari. To će se dogoditi znatno prije 2040. godine. Pametni roboti zahtijevat će cijeli ekosustav pomoćnog osoblja, koji se brinu da budu vrhunski učinkoviti. Slično kao što je putnički zrakoplov stvorio nova zaposlenja/profesije za desetke ljudi (pilote, stjuardese, posadu na zemlji, agente za rezervacije karata itd.)

Najraznovrsniji roboti zahtijevat će cijeli tim pomoćnih radnika radi optimizacije svojih performansi - održavanje i nadgledanje robota, tehnologija (hardver) robota, dobavljači robota, robot programeri (funkcije robota), stručnjaci za UI / UX robota, robotski etičari i razvojni programeri robota (softver). Neka zanimanja budućnosti bit će, primjerice: inženjer za otpad (Trash Engineer) - jake STEM vještine, kritičko razmišljanje i kreativnost, zatim savjetnik za energiju (Energy Consultant) - jake STEM vještine, rad s ljudima, mentalna elastičnost te medicinski mentor (Medical Mentor).

GIG EKONOMIJA - GLOBALNI TREND

To je sustav slobodnog tržišta u kojem su privremeni poslovi uobičajeni. Organizacije sklapaju ugovore s neovisnim radnicima za kratkoročne angažmane. Izraz *gig* je sleng riječ koja znači “posao na određeno vrijeme” i obično se koristio u vezi s glazbenicima. Prošle godine, američki Biro za rad i statistiku izvijestio je da je 55 milijuna ljudi u SAD-u *gig*, što je više od 35 % američke radne snage. Predviđa se da će taj broj skočiti na 43 % ove (2020) godine. Odgovori na pitanje zašto svi vole *gig* različiti su: “milenijalci” zato što je veća ravnoteža između posla i života, a “boomeri” i druge generacije na rubu umirovljenja jer im donosi malo dodatnih prihoda bez većih vremenskih obveza. I najnovije tehnologije poput Skypea, Slack-a i DropBoxa pretvorile su *gig* u stvarnost, dajući čovjeku maksimalnu slobodu, idealnu ravnotežu između posla i života i priliku za ostvarenje svojih strasti.

OBRAZOVANJE KAO SREDSTVO SOCIJALIZACIJE POJEDINACA I ODRŽAVANJA DRUŠTVENE STABILNOSTI

Osnovna svrha obrazovanja jest educirati pojedince unutar društva, pripremiti ih i osposobiti za rad u gospodarstvu te integrirati ljude u

društvo tako da ih podučavamo vrijednostima i moralu društva. Uloga obrazovanja sredstvo je socijalizacije pojedinaca i održavanja društvene stabilnosti.

“Ako ne promijenimo način na koji učimo, za 30 godina bit ćemo u nevolji. Stvari kojim učimo svoju djecu iz zadnjih su 200 godina - one su zasnovane na znanju. Nema smisla obrazovati našu djecu natjecati se sa strojevima, jer će strojevi biti pametniji,” rekao je Jack Ma.

Djecu treba učiti vrijednostima i vještinama koje nijedan stroj ne može posjedovati. To su kvalitete poput neovisnog razmišljanja i timskog rada te brige za druge. “Mislim da bi djecu trebali podučavati sportu, glazbi, slikarstvu - umjetnosti - kako bismo bili sigurni da su drugačija. Sve što ih naučimo trebalo bi ih učiniti drugačijima od strojeva.” Natjecanja u znanju treba zamijeniti natjecanjem u kreativnosti jer nastavimo li se ponašati kao strojevi, oni će nas u konačnici i zamijeniti. Naravno trebaju nam i IQ i EQ, ali još više LQ. Visoki IQ podrazumijeva znanje da bi uopće ostali u igri, visoki EQ je emocionalna inteligencija koja pokreće uspjeh, a visoki LQ - ljubav koja prihvaća i poštuje druge ljude. Tu su i 4K - kritičko razmišljanje, komunikacije, kooperativnost i kreativnost. Potrebno je smanjiti količinu tehnoloških vještina i staviti naglasak na općekorisne vještine kao što su prilagodba na promjene i usvajanje novih znanja te očuvanje mentalne ravnoteže u nepoznatim i neočekivanim situacijama.

Fizičke i manualne vještine obuhvaćaju zadatke koje bi mogla obavljati relativno nekvalificirana radna snaga, kao što su vozači i radnici na brodskim linijama, ali i kvalificirani radnici, uključujući medicinske sestre, električare, obrtnike.

PRAKTIČNE STRATEGIJE UČENJA

Učenje napamet stvar je prošlosti. Sad je doba kad se od učenika traži da demonstriraju svoja učenja slijedeći praktični pristup. Polazeći od temelja za personalizirane strategije učenja, budućnost predstavlja neprestane prilike za oslobađanje kreativnih vještina učenika. Tek kad učenici pokažu ono što su naučili, oni će bolje razumjeti koncepte teme prije nego što zakorače u sljedeću temu kao nastavak na prethodnu. Ova strategija praktičnog prikazivanja znanja može pomoći učenicima u svladavanju predmeta.

SURADNJA – SNAŽAN ALAT DIJELJENJA I POVEZIVANJA S DRUGIMA

Zahvaljujući neprestanim tehnološkim inovacijama, obrazovanje svjedoči promjenama. Učenje i poučavanje više nisu ograničeni na upotrebu udžbenika i ploča. Obrazovanje je nadmašilo zemljopisne granice koje dolaze u obliku internetskih tečajeva koji mogu pomoći učenicima da ih upišu i završe u bilo kojem dijelu svijeta.

Mnogobrojna obrazovna mjesta otvorenog koda dostupna su studentima kako bi ih mogli educirati o bilo kojoj temi pod suncem. Oni mogu jednostavno pregledavati temu koja ih najviše zanima i razmjenjivati informacije kroz krugove na društvenim medijima. Aktivno sudjelovanje u mrežnom društvenom svijetu postaviti će temelje za kolaborativni oblik učenja kad učenici jedne škole ili zemlje bez napora mogu doći do svojih vršnjaka smještenih u drugim regijama, kad god požele. Stoga, zajednički rad stvara put za bolju komunikaciju između učenika, uz poboljšanje njihovih kompetencija i vještina da ih svijet prizna i uvaži.

OBRAZOVANJE – NOVI KONCEPT SPAJANJA ZABAVE S UČENJEM

Spajanje obrazovanja i zabave otvara vrata razmišljanju unaprijed. To može značiti korištenje tehnologije za koncentriranje na *online* videozapise ili prezentacije. Plijeneći pažnju učenika, najnovije tehnološke

inovacije u sferi proširene stvarnosti (AR) već su zamijenile olovke i komade krede potrebne za učenje i podučavanje.

Oslanjanje na medije kao instrument prenošenja obrazovanja ima svoje koristi, uljepšavajući budućnost učenika isticanjem njihovih kreativnih vještina. Iako im pruža platformu za bolje izražavanje, medijsko učenje pomaže studentima da budu u stalnom kontaktu s globalnim edukativnim događajima, koji se događaju na različitim mjestima širom svijeta. Obrazovni *podcastovi*, videozapisi i snimljene audio-videolekcije najnoviji su obrazovni trendovi koji će obećati prekrasnu preobrazbu tradicionalnom načinu poučavanja i učenja u učionici.

NASTANAK HOLISTIČKE PROMJENE

Treba imati na umu da se odnos učenika i učitelja neprestano mijenja i razvija. Prošli su dani kad su učitelji bili jedini izvor učenja. Sad učenici mogu educirati učitelje kroz rasprave i prezentacije u učionici. Dok učitelji traže druga sredstva za obrazovanje učenika, mrežno učenje dolazi kao zgodan alat poticanja na sudjelovanje introvertnih učenika. Dok razred uživa luksuz učenja iz različitih pristupa, tražitelji znanja mogu se najviše poslužiti takvim nastavnim metodama. Omogućavanje učenicima da se upoznaju s globalnim obrazovnim obrascima, razmjena činjenica postaje laka kad nastavnici dodjeljuju interaktivne kvizove kao zadaće u razredu i kući, zajedno s novim romantičnim predavanjima u učionici.

Obrazovanje u idućih deset godina postat će iskustveno i više usredotočeno na učenike koji će moći steći zapošljive vještine dok su u školi. Tehnologija znači da će studenti moći imati veću kontrolu nad onim što i kako uče, a nastavnici samo ispunjavaju uloge kao mentori.

Ovo je generacija pametnih telefona koji nisu samo prisutni, već sve-moćni. Sposobni pojednostaviti naše živote na brojne načine, studenti će biti ovlašteni učiti bilo gdje i bilo kada što im odgovara preko njihovih pametnih telefona povezanih s internetom. Nudeći im najbolja iskustva učenja, mobilno učenje može dodatno suziti granice učenja.

UVAŽANJE STUDENTSKIH KOMPETENCIJA

Feedback je još jedan alat koji će vidjeti svjetlost dana u uvodu holističkog obrazovanja. Pozitivne povratne informacije koje dolaze u obliku nagrada i kredita potaknut će studente da bolje rade i razviju snažan osjećaj zdrave konkurencije među stručnim skupinama.

Polazeći od tradicionalnog A do F razreda učenika, nastavnici i škole akademskim kreditima mogu upravljati učenicima različitih razina IQ kako bi iskazali svoju urođenu snagu. Ovaj mentalni pomak kompartimentaliziranja učenika u ocjene razvit će pozitivan način razmišljanja koji će raditi u korist obrazovnih zajednica.

Studenti će biti spremniji identificirati i iskoristiti mogućnosti zapošljavanja pod uvjetom da su izloženi stvarnim svjetskim iskustvima. Budući da je temeljna svrha obrazovanja stvaranje ocjene za sebe u odabranoj području rada, stažiranja nude neposrednu blizinu korporativnog okruženja ili kulture radnih mjesta.

Stažiranja obećavaju jer proširuju svoja učioničarska znanja kako bi se upoznali s okruženjem na radnom mjestu. Pomažući studentima da steknu tehnička znanja o radu organizacija, radionice za internu obuku mogu steći svoje društvene vještine. Kad studenti počnu aktivno sudjelovati u sveučilišnim organizacijama, oni će se udružiti u bolje organizacije što će u konačnici rezultirati zadovoljavajućim i unosnim karijerama. Stoga je stažiranje važno kako bi se osiguralo prijekopotrebno “iskustvo u zapošljavanju”, koje se pretvara u stalan posao s prelijepom plaćom. Budućnost je obrazovanja u jačanju učenja usmjerenog na studente. U tom smislu nastavnici trebaju usvojiti personalizirane obrasce učenja i poučavanja. Fleksibilnost u učenju ključna je riječ koja upravlja nadolazećom tendencijom pružanja kvalitetnog obrazovanja učenicima.

GOSPODARSTVO I PODUZETNIŠTVO U DOBA KORONE

Ono što je bilo nezamislivo postalo je normalno, a što je bilo normalno postalo je nezamislivo

Ilustracije koje pokazuju nezamislivo u 2019. godini

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS)

Tonči VISKOVIĆ

suzbijanja deficita i javnog duga, što je za posljedice imalo duže razdoblje gospodarskog oporavka i vraćanje na razine pretkriznog razdoblja, u ovoj su se krizi vlade, s ciljem očuvanja gospodarstva, odlučile boriti povećavanjem javnih rashoda, što za posljedice ima povećanje javnog duga.

Kao i većina zemalja EU-a, i Hrvatska je s obzirom na izazove i neizvjesnost reagirala dosta brzo s donošenjem određenih mjera, ponajprije za očuvanje radnih mjesta i stope zaposlenosti te zajmovima za obrtna sredstva zbog likvidnosti poduzetnika.

I naša Udruga Prsten organizirala se i stavila na raspolaganje svoje resurse za fizičke i pravne članove netom nakon što je Zagreb pogodio razorni potres, a svi skupa počeli smo se privikavati na novo normalno. No, unatoč fizičkoj distanci, nije se izgubila socijalna bliskost koju nosimo utkanu u svojim genima.

Pisati o gospodarstvu i poduzetništvu u trenutku kad je drugi val epidemije značajno nadmašio prvi, a jedino je izvjesno neizvjesna budućnost, velik je izazov.

Predstaviti poduzetničke priče za koje bi se moglo reći da su uspješnim odlukama, reorganizacijom poslovanja i procesa ili nečim trećim prebrodili koronakrizu u svojem poslovanju, bilo bi kao proglasiti pobjednika s tijesnim vodstvom nakon prvog poluvremena. Drugo je poluvrijeme započelo, a tko zna možda nas čeka i uzvratni susreti s poznato nepoznatim protivnikom.

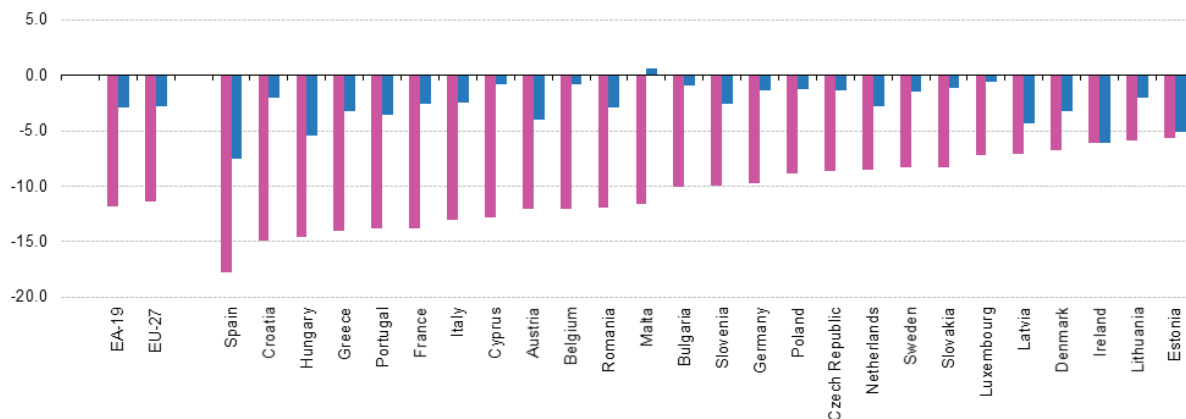
FIZIČKI DISTANCIRANI, SOCIJALNO BLISKI

Početak 2020. godine pojavom korone na našim prostorima potencijalni zdravstveni i ekonomski učinci suprotstavili su se, što dovodi do moralne dvojbe i problema upravljanja krizom pri čemu se većina država odlučuje za *copy/paste* strategiju, balansirajući između izdržljivosti zdravstvenog sustava i trpljenja zbog pasivnosti gospodarstva.

Poučeni prethodnom gospodarskom krizom iz 2008. godine, kad je većina europskih vlada reagirala mjerama štednje s ciljem

Jedna od prednosti članstva u EU-u pokazala se tijekom ove krize. Omotani plavim plaštom sa žutim zvjezdicama EU-ove providnosti, koji u trenutku neizvjesnosti pruža određenu razinu sigurnosti. Svi se nalazimo u istom vlaku, s nadom i uvjerenjem da strojovođa zna svoj posao.

Prikaz: Stope rasta BDP-a i zaposlenosti u drugom kvartalu 2020. u odnosu na isto razdoblje u 2019. godini

Izvor: EUROSTAT

ZA SVAKI ULOŽENI EURO HRVATSKA DOBIVA 4,5 EURA IZ EU-ova PRORAČUNA

Na razini EU-a izglasan je proračun za oporavak nakon pandemije, koji iznosi 750 milijardi eura, od kojih će 390 milijardi eura biti dodijeljeno zemljama EU-a kao bespovratna sredstva, a 360 milijardi kao kredit. Hrvatskoj pripada 9,4 milijarde eura u sklopu fonda za oporavak, od toga više od 5,9 milijardi eura bespovratnih sredstava. Dodatnih 12,6 milijardi eura namijenjeno je Hrvatskoj kroz europski proračun tijekom sedam godina, što ukupno čini više od 22 milijarde eura. Važno je istaknuti da će i ubuduće Hrvatska uz 15 % sufinanciranja moći dobiti do 85 % europskog novca za projekte. Za svaki uloženi euro Hrvatska dobiva 4,5 eura iz EU-ova proračuna.

S DRUGIM VALOM KORONE STIŽU NOVI ZAHTEJEVI PODUZETNIKA

Vlada RH iznos je potpore za očuvanje radnih mjesta u sektorima pogođenim koronavirusom s početnih 3250 u ožujku povećala na 4000 kuna, a poslodavci koji su koristili ili koriste tu mjeru oslobođeni su troškova pripadajućih doprinosa. Navedena mjera prilagođena je za određene uvjete te je nastavljena i tijekom ljeta za najugroženije djelatnosti, a značajno se povećava broj zahtjeva poduzetnika zbog obustave rada određenih djelatnosti uzrokovanih drugim valom pandemije koronavirusa.

U sklopu spomenutih mjera poduzetnicima je do kraja rujna 2020. isplaćeno 6,9 milijardi kuna, a do kraja godine taj bi iznos mogao biti veći od 8,1 milijardi kuna. Također, do kraja rujna poduzetnicima su isplaćeni zajmovi u ukupnom iznosu od 4,8 milijardi kuna.

Pad hrvatskog BDP-a od 15,1 % u drugom kvartalu 2020. drugi je najveći pad od EU-ovih članica za navedeni kvartal te ujedno najveći pad BDP-a u Hrvatskoj od 1995. godine, dok je pad BDP-a od 10 % u trećem kvartalu drugi najveći pad gledano u istom povijesnom razdoblju. Na godišnjoj razini predviđa se pad BDP-a od 10 %.

Zbog posljedica pandemije koronavirusa planirani deficit opće države

Prikaz: Kretanje burzovnog indeksa CROBEX-a od studenog 2019. do studenog 2020.

Izvor: Zagrebačka burza (Zagreb Stock Exchange - ZSE)

u 2020. godini iznosi 29,5 milijardi kuna ili 8.0 % BDP-a. Prijedlog državnog proračuna za 2020. iznosio je za 145 milijardi kuna na prihodovnoj strani i 147 milijardi kuna za rashodovnu stranu. Ako uzmemo u obzir planirani deficit od 29,5 milijardi kuna, pojednostavnjeno rečeno to bi značilo da kućanstvo koje zarađuje 12.000 kn mjesečno, tj. 144.000 kn godišnje, a cjelokupni iznos svojih primitaka koristi za pokrivanje tekućih izdataka, zbog posljedica pandemije ima manjak od 30.000 kn koje mora podmiriti dodatnim zaduživanjem.

U ODGOVORU NA KRIZU VAŽNO ISKUSTVO I BRZA REAKCIJA

Poduzetništvo je uvijek zahtijevalo donošenje ključnih odluka u kratkom vremenu s ciljem reagiranja na iznenadne tržišne izazove, ali izazovi s koronakrizom bili su nešto sasvim drugačije. Poduzetnici s višegodišnjim djelovanjem imali su iza sebe prethodno iskustvo gospodarskih kriza, prirodnih katastrofa, a oni s više sijedih i ratnih vremena. U većini tvrtki pokazala se i dokazala mudrost sijedih glava, baš kao što i stihovi kažu: *Vidi ovu sijedu, svaku sam sâm počeno platio!*

Tvrtke koje su u prethodnim godinama provele reorganizaciju poslovanja uz digitalizaciju i e-poslovanje pokazale su veću fleksibilnost i brzinu prilagodbe novim tržišnim okolnostima.

Gledano iz perspektive financijskih tržišta - u trenutku dok je još uvijek bilo daleko, izgleda da je bilo pred vratima. Burzovni indexi prvi su reagirali, a među njima i zagrebački burzovni indeks krajem veljače. Mjesec dana nakon oštrog pada burzovnih indeksa uslijedio je potres u Zagrebu, najjači od 1880. godine. Hrvati koji su inače skloni ulaganju u nekretnine spoznali su ranjivost takvog ulaganja, bez obzira na police osiguranja.

Glavni dionički indeks Zagrebačke burze - Crobex, od povijesnog 19. veljače do zatvaranja tržišta 19. ožujka izgubio je 32,3 % te se spustio na razinu na kojoj se indeks nalazio na vrhuncu financijske krize 2009. godine. Dok izračun posljedica koje će pandemija koronavirusa imati na domaće gospodarstvo tek slijedi, dioničari hrvatskih tvrtki trenutačni račun već imaju pred sobom: zaključno s 19. ožujkom izgubili su 27 milijardi kuna. Naime, tržišna kapitalizacija svih uvrštenih kompanija na uređenom tržištu Zagrebačke burze spustila se sa 151 milijarde kuna na 124 milijarde u samo mjesec dana.

Dok većina glavnih svjetskih burzovnih indeksa u trenutku pisanja ovog priloga bilježi vraćanje na razine prije krize, zagrebački burzovni indeks još je daleko od razine iz veljače 2020. godine.

NUŽNA FLEKSIBILNOST I SPREMNOST NA PROMJENE

Pred nama je novo izazovno razdoblje koje zahtijeva fleksibilnost i spremnost na promjene, i poduzetnika i radnika. Korona će za sobom ostaviti i pozitivne tragove u prisilnim prilagodbama i promjenama poslovanja uz neizostavnu digitalizaciju i e-komunikaciju, a posebno poduzetnika s državnim tijelima i institucijama te same države. Vlade će sukladno svojim znanjima i jakosti nacionalnih gospodarstva nastojati pomoći poduzetnicima da lakše preporode krizu.

Ovo je vrijeme u kojem razuman čovjek može spoznati odgovornost koju nosi poduzetnik, od onog najmanjeg po broju zaposlenih pa do onih koji imaju više stotina zaposlenih. Svaki razuman poduzetnik uvidjet će važnost i najnižeg radnika u hijerarhiji tvrtke koji je najizloženiji riziku zaraze (ne u strahu za sebe, nego za svoje najmilije), a bez obzira na sve svoj posao obavlja profesionalno i odgovorno.

I za kraj, vratimo se u krug našeg Prstena, gdje nastavljamo razvijati Portal Kluba poduzetnika kao središnjeg mjesta razmjene informacija dobara i usluga. Ta vizija sad posebno dolazi do izražaja, uz potrebnu prilagodbu na nove oblike poslovnog komuniciranja i poslovanja.

Na Poslovnom forumu Prstena 2017. hrvatski poduzetnici iz BiH uspoređeni su s "komandosima" koji prolaze promjene vlasti i razne gospodarske neprilike, no i dalje izgrađuju svoj uspjeh. Gledajući kroz ekonomsku prizmu, ova kriza ostavit će ožiljke na poslovanje, ali vjerujemo da će naši "komandosi" svojim iskustvom i zajedništvom izvojevati i ovu bitku. Jer dok je nama zdravlja bit će i kapitala, a dok je zdravlja i kapitala bit će Prstena.

UNATOČ KRIZI I PROBLEMIMA, U BiH NE GUBE SMISAO ZA HUMOR

Entitetske vlade u Bosni i Hercegovini poduzetnicima su pomogle subvencioniranjem doprinosa na minimalnu plaću, što je u Federaciji BiH iznosilo 244,85 KM mjesečno za razdoblje od travnja do lipnja. U tom razdoblju odobreno je 58.212 zahtjeva za što je izdvojeno više od 89 milijuna KM. Prema podacima Zavod za statistiku BiH, pad BDP-a u drugom kvartalu ove godine iznosio je 9,3% usporedno s istim razdobljem u 2019. godine. Predviđa se da će godišnji pad BDP-a biti nešto viši od 5%. Unatoč poslovanju u težim okolnostima od onih na Zapadu, koje se ogleda većim birokratskim ograničenjima i manjom potporom vlada, među poduzetnicima u BiH ne gubi se smisao za humor te se sve češće može čuti uzrečica - *Bilo je i gorih stvari pa ih nismo riješili.*

OBRAZOVANJE I ZNANOST U DOBA KORONE

Epidemija koja je prisutna na globalnoj svjetskoj razini ograničila je kretanje ljudi i mogućnost dosadašnje komunikacije face to face. Prilagodba novim životnim uvjetima uvelike se odrazila na posao. Promijenjeni su uvjeti rada, posao je prilagođen "radu od kuće". Ova se metoda stidljivo i s nepovjerenjem koristila i prije, no trenutačno postaje gotovo jedini mogući način rada. Tim se uvjetima moralo prilagoditi i obrazovanje na svim razinama

Prof. dr. sc. **Mirjana MILIĆEVIĆ**, Sveučilište u Mostaru, predsjednica Kluba znanstvenika UBHH Prsten

Pandemija koronavirusa dovela je do prilagodbe u načinu života, a time i u načinu obrazovanja. Kako se obrazovni sustav prilagodio tomu?

DIGITALNA TRANSFORMACIJA OBRAZOVNIH INSTITUCIJA

Prilagodba *online* obrazovanju u Bosni i Hercegovini traje gotovo dva desetljeća. Do sada, ova promjena uvjetovana je potrebom za više informacija, osuvremenjivanjem metoda učenja, globalnim povezivanjem i sl. Prilagodba obrazovanja digitalizaciji dovela je do promjene u načinima poučavanja, traženja informacija i stjecanja znanja. Danas većina priznatih američkih i europskih sveučilišta ima razvijen *online* program za obrazovanje studenata. Ovi preduvjeti olakšali su prilagodbu, ali organizacija i potpuni prelazak na takav način obrazovanja pokazao se puno kompliciraniji. U uvjetima koronakrize u školama, koje izvode nastavni proces prema hrvatskom planu i programu te na fakultetima Sveučilišta u Mostaru i Vitezu, regulative smanjenog kretanja i socijalnog kontakta promijenile su koncept obrazovanja.

Sveučilište u Mostaru u suradnji s Koordinacijom hrvatskih ministara obrazovanja, znanosti, kulture i sporta

županija u kojima se nastavni planovi i programi u odgojno-obrazovnim ustanovama izvode na hrvatskom jeziku u BiH i Odjelom za znanost i obrazovanje Glavnog vijeća Hrvatskog narodnog sabora donijeli su zaključak o izvođenju *online* nastave kroz sustav za e-učenje, i to isključivo putem platforme *skole.sum.ba* Sveučilišta u Mostaru. Također, dio nastave od prvog do petog razreda osnovne škole emitira se putem RTV Herceg Bosne.

Na taj je način djelomično provedena digitalna transformacija obrazovnih institucija koje nastavne planove i programe izvode na hrvatskom jeziku. Potporu Sveučilištu u Mostaru u procesu pripreme e-škole i kompletne digitalne transformacije te uvođenja elektroničkog identiteta pružili su Hrvatska akademska i istraživačka mreža CarNET i Sveučilišni računski centar SRCE Sveučilišta u Zagrebu. Također, Sveučilište u Mostaru započelo je proces uvođenja digitalne transformacije obrazovnih institucija koje nastavne planove i programe izvode na hrvatskom jeziku u Bosni i Hercegovini.

ONLINE OBRAZOVANJE I E-UČENJE

Učenje putem platforme školarac za učenike i *sumarum* sustav e-učenja za studente mnogima je novi, napred-

It always seems impossible until it's done.

SKOLA
BROJ ONLINE
NASTAVNOG SADRŽAJA
918

Raspored Lekcije G-Suite Školjac Nastavnik Škole Kontakt SUM TV

Digitalna platforma za škole

Koordinacija ministara obrazovanja, znanosti, kulture i športa županija u kojima se nastavni planovi i programi izvode na hrvatskom jeziku u suradnji sa Sveučilištem u Mostaru

Raspored Sati Promo Video

POWERED BY CARNET

TEHNOLOŠKI PARTNER

Nastava na daljinu izazov je ne samo za učenike i studente, nego i za njihove roditelje, koji im trebaju osigurati uvjete za učenje od kuće, kao i za predavače, koji se često istodobno pripremaju za nastavu u učionici na daljinu

niji i istodobno zahtjevniji način učenja. Promjene doživljavaju nastavnici i učenici, profesori i studenti jer ovakvim načinom prenošenja znanja nema direktnog kontakta predavača i studenta. Učenici i studenti moraju biti motivirani da bi koncentrirano mogli pratiti nastavu za računalima u svojim domovima. To nije lako jer u kućnom okruženju učeniku sve odvlači pozornost. Kako bi motivirali učenike i studente, nastavnici i profesori moraju pripremiti vrlo dobre materijale i zainteresirati učenike i studente jer u protivnom neće postići željeni rezultat. S druge strane, priprema za nastavu veliko je opterećenje za cijeli sustav jer kako bi nastavnici i profesori mogli imati kvalitetnu pripremu moraju imati dostupne informacije, knjige, nova istraživanja na globalnoj razini, odnosno pristup bazama podataka i *online* knjižnicama. Sveučilište u Mostaru u tom je pogledu napravilo iskorak i osiguralo te još uvijek radi na ostvarivanju prava pristupa europskim i svjetskim bazama za svoje djelatnike.

U praksi se često miješaju pojmovi *online* obrazovanje i *e-učenje* što dodatno zbunjuje mnoge. *E-učenje* je vrlo širok pojam koji podrazumijeva različite oblike korištenja informacijsko-komunikacijskih tehnologija (ICT) u sustavu obrazovanja, a sve ovisi o intenzitetu i načinu korištenja. Prema definiciji ima nekoliko oblika *e-učenja* - kao nastava podržana informacijskim

tehnologijama, mješovita nastava ili kombinacija predavanja *face to face* i *online* nastave, koju danas koristimo kao nastavu u potpunosti organiziranu na daljinu ili *fully online*.

PREDNOSTI I NEDOSTACI ONLINE NASTAVE

Online nastava ima brojne prednosti, ali i mnoge nedostatke. Alati takve nastave pomažu nam učiti na daljinu, čime se štedi vrijeme i novac na nastavnika i putovanja, a istodobno se povećava konzistentnost podataka i dodaje mogućnost mjerenja učinkovitosti. *Online* nastavu može pratiti veći broj studenata jer nije ograničena prostorom. *E-učionica* otvorena je 24 sata na dan, čak i neradnim danima, što omogućava najefikasnije moguće iskorištavanje vremena jer korisnici mogu samo birati kad će i kako pristupiti *e-učenju*. No, postoje i nedostaci kao npr. iznimno važan osobni kontakt, posebno s učenicima nižih razreda gdje je razgovor i procjena njihova znanja, aktivnosti i sposobnosti jedna od odgojnih mjera. Osobni je kontak vrlo važan zbog motivacije studenata i provjere kvalitete njihova znanja. Za studenta je potrebna veća koncentracija i stupanj aktivnosti kad prati *online* nastavu. Osim toga ni najkvalitetnija informatička oprema nije u potpunosti sigurna, dolazi do prekida

što dekoncentrira sudionike. Izvođenje nastave zahtijeva veće radno opterećenje nastavnika i profesora, potrebno je dvaput više vremena za tehničku pripremu u odnosu na klasična predavanja. To dragocjeno vrijeme nastavnici mogu koristiti za usavršavanje, a znanstvenici za istraživanje.

Ograničeno kretanje tijekom pandemije nije zaustavilo znanstveno-istraživački rad, samo je promijenjen način komunikacije. Umjesto fizičkih sastanaka i zajedničkog rada na terenu, korišteni su *online* pristupi te individualna ili ograničena timska istraživanja. U sustavu znanosti angažman znanstvenika i sveučilišnih profesora na znanstveno-istraživačkim i drugim projektima kontinuirano se nastavio.

No, iako postoji velik broj i prednosti i nedostataka, prednost se daje *online* učenju. Nedostaci se mogu prevladati, a prednosti koje pruža ne mogu se pronaći u drugim načinima obrazovanja.

SVEUČILIŠTE U MOSTARU NA EUROPSKOJ RAZINI

Početak pandemije brojne škole i visokoškolske institucije u Bosni i Hercegovini pokazale su nedovoljnu spremnost u organizaciji *online* nastave. Tad je Sveučilište u Mostaru učinilo "korak ispred". Primjena digitalnih metoda u nastavi na SUM-u traje dugi niz godina, a proces intenzivne digitalizacije cjelokupnog Sveučilišta pokrenut je prije tri godine.

Prema primjeni *online* metoda u radu i obrazovanju Sveučilište u Mostaru u rangu je modernih europskih

sveučilišta. Uvođenjem informacijskih alata u nastavu i svakodnevni rad svojih sastavnica, Sveučilište je počelo postupni prijelaz na kombinirani oblik nastave, klasična predavanja i sve više *online* nastave.

Dakle, trenutačna situacija nije nas zatekla jer su se velikim dijelom u nastavi već koristile *online* metode. Fakulteti koji imaju studije računalstva i informatike te posebno uspostavljen IT centar pružaju stalnu potporu u digitalizaciji cijelog sustava, uvođenju novih programa za kreiranje nastave, nastavnih baza i ostalih potrebnih alata kako bi se sustav unaprijedio. To je omogućilo brzu organizaciju i potporu osnovnim i srednjim školama, koje nastavu izvode na hrvatskom nastavnom planu i programu. Da nije bilo već postavljenih temelja, sigurno to ne bismo mogli.

Na temelju provedene ankete o zadovoljstvu učenika *online* nastavom i sastanka s predstavnicima studenata može se zaključiti da su učenici i studenti zadovoljni tehničkom potporom za održavanje nastave na daljinu koja se odvija preko platformi *školarac* i *sumarum* sustava e-učenje.

No, to je ipak samo tehnička potpora koja se ne može mjeriti s utjecajem nastavnika i profesora na obrazovanje učenika. Oni su najvažnija karika u životu učenika i studenata jer osim obrazovanja prate i uvode odgojne mjere te ih pripremaju za samostalno djelovanje u društvu. Ovaj je zadatak vrlo ozbiljan i zahtijeva prilagodbu u izazovima kakav je donijela pandemija.

ZAKORAČITE S NAMA U SVIJET HIGIJENE!

Kompletna ponuda proizvoda i opreme za zaštitu i dezinfekciju, proizvoda za profesionalno čišćenje i svakodnevno održavanje, alata i strojeva za čišćenje, papirne konfekcije i držača, sapuna, osvježivače prostora, hotelske kozmetiku...

Europapier Adria d.o.o., Slavonska avenija 65, 10360 Sesvete, Zagreb

Telefon: +358 1 2050 - 333 / e-mail: office@europapier.hr

www.europapier-higijena.hr

Prsten
ZAKLADA

ZAKLADA PRSTEN

Do sada je Zaklada Prsten dodijelila više od 150 stipendija studentima i učenicima, za što su članovi i prijatelji Udruge Prsten osigurali više od 3 i pol milijuna kuna, a i nadalje je svaka donacija dobrodošla

Marija Trogrlić, fotografije iz privatnih albuma

Tradicionalni humanitarni koncert Zaklade Prsten, koji se održava svake godine pod nazivom Prsten za budućnost, odgođen je zbog aktualne pandemije, no unatoč tome i ove su godine osigurane stipendije za sedamnaestero studenata.

SEDAMNAEST STIPENDIJA ZA STUDENTE

Upravni odbor Zaklade raspisao je natječaj za dodjelu stipendija studentima Hrvatima u Bosni i Hercegovini i Hrvatima iz Bosne i Hercegovine koji žive u Republici Hrvatskoj za akademsku 2020./2021. godinu. Na natječaj, koji je bio otvoren od 6. do 26. listopada 2020., prijavilo se 48 kandidata. Nakon razmatranja svih potpunih i pravodobnih prijava, uvida u dokumentaciju i provjere koji su studenti ispunili uvjete natječaja, odnosno mjerila za odabir stipendista, donesena je odluka o dodjeli jedanaest stipendija.

Među odabranima su Marija Bagarić iz Tomislavgrada, Iva Bubalo iz Širokog Brijega, Valentina Banović iz Domaljevca, Tomislav Barbarić iz Žepča, Viktorija Tomašević iz Vidovica, Ivan Dunder iz Žepča, Martin Mikulić iz Širokog Brijega, Nikolina Oršolić iz Travnik, Ana Puljić iz Viteza, Blaž Stipić iz Vareša i Marija Zlatić iz Tešnja.

Naknadno se javilo šest pravnih osoba koje su izrazile volju, želju i namjeru putem Zaklade Prsten financirati dodatnih šest stipendija, koje su dobili Ilijana Čović iz Zagreba, Emili Ibrulj iz Ljubuškog, Martina Litanj iz Broda na Kupi, Ružica Marković iz Orašja, Matea Jurić iz Žepča i Matea Oršolić iz Tolise.

POSTANITE ZAKLADNICI ZAKLADNE PRSTEN

Jedan od ciljeva Udruge Hrvata BiH Prsten jest poticanje obrazovanja mladih pa je 2007. godine Udruga odlučila osnovati Zakladu Prsten sa svrhom stipendiranja učenika i studenata Hrvata u BiH, Hrvata podrijetlom iz BiH koji žive u RH. U svrhu prikupljanja sredstava za Zakladu Prsten, Udruga je do sada organizirala osam humanitarnih koncerata, i to pod nazivom "Prsten za budućnost" 2007. i 2008. godine u Koncertnoj dvorani "Vatroslav Lisinski" u Zagrebu te 2010. i 2018. godine u Slavanskom Brodu i 2019. u Osijeku, kao i humanitarne koncerte pod nazivom "Ja ljubim" 2014., 2015., 2016. i 2017. godine u Muzeju Mimara. Do sada je Zaklada Prsten dodijelila više od 150 stipendija studentima i učenicima, za što su članovi i prijatelji Udruge Prsten osigurali više od 3 i pol milijuna kuna, a i nadalje je svaka donacija dobrodošla.

Zahvaljujemo svima koji su pomagali i pomažu da se ova hvalevrijedna aktivnost Udruge Prsten nastavi i ubuduće te pozivamo sve članove i potencijalne donatore da postanu zakladnici Zaklade Prsten.

Viktorija Tomašević, studentica 2. godine Građevinskog i arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Osijeku:

Zahvaljujem Udruzi Prsten na stipendiranju. Iznimna mi je čast što ste mi dodjelom stipendije ukazali povjerenje te što vjerujete u moje vizije i ciljeve. Ova stipendija nije ulaganje samo u jednog studenta, nego u cijelu zajednicu i bolje sutra. Budite sigurni da se upornost i rad isplate, svaka sekunda uložena u obrazovanje temelj je sigurne i stabilne budućnosti za generacije koje dolaze.

Tomislav Barbarić, student 3. godine Fakulteta elektrotehnike, računarstva i informacijskih tehnologija Sveučilišta u Osijeku:

Hvala Udruzi Prsten i svima koji stoje iza Udruge na ovoj potpori. Ovom stipendijom omogućen nam je bezbrižniji i lakši studentski život, a i naši su roditelji rasterećeniji. Na nama je da opravdamo ukazano nam povjerenje i ne zaboravimo kako je uvijek nekom potrebna pomoć te ako smo u mogućnosti tu pomoć i pružimo.

DODIJELILA NOVE STIPENDIJE

Martina Litanj, studentica 4. godine
Studija edukacijske rehabilitacije na
Fakultetu prirodoslovno-matematičkih i
odgojnih znanosti Sveučilišta u Mostaru:

Ova stipendija za mene znači veliko psihičko i fizičko rasterećenje, s obzirom na moj invaliditet koji mi otežava potragu za primjerenim studentskim poslom. Omogućuje mi kvalitetnije izvršavanje studentskih obveza, kao i sudjelovanje u volonterskim aktivnostima s ciljem promicanja struke edukacijske rehabilitacije te prava i obveza osoba s invaliditetom, čime se ujedno pripremam za svoju buduću karijeru.

Blaž Stipić, student 2. godine
Fakulteta strojarstva, računarstva i
elektrotehnike Sveučilišta u Mostaru:

Zahvaljujem Zakladi Prsten na dodijeljenoj stipendiji, koja moje studiranje čini bezbrižnijim. Danas je vrlo teško naći studentski posao u BiH, a ova stipendija omogućila mi je da više vremena posvetim studiju umjesto potrazi za poslom. Zahvalan sam Udruzi Prsten koja misli na studente i koja je omogućila ovu stipendiju kako bih mogao više vremena posvetiti učenju.

Matea Jurić, studentica 5. godine
Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu:

Ova mi stipendija znači mnogo jer imam sestru koja također studira, a samo je majka zaposlena. Trudim se maksimalno olakšati roditeljima, uz studiranje sam radila kako bih mogla financirati dio troškova, no zbog korone je jako teško pronaći posao pa mi je stipendija u ovo blagdansko vrijeme došla kao pravo božićno čudo. Zahvalna sam što ste mi ovo omogućili te ću se potruditi opravdati vaše povjerenje.

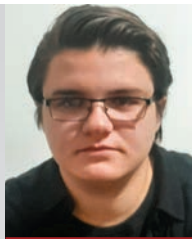

Ana Puljić,
studentica 3. godine
Poslovna informatika
na Ekonomskom
fakultetu Sveučilišta
u Osijeku:

Stipendija za mene ne znači samo financijsku potporu i motivaciju za nastavak studija, već i odgovornost, prvo prema sebi, a onda i prema Udruzi Prsten. Ukazali ste mi povjerenje, koje nastojim opravdati svojim radom i trudom.

Iva Bubalo,
studentica 6.
godine Medicinskog
fakulteta Sveučilišta
u Mostaru:

Stipendistica sam Zaklade Prsten od 2018. godine i stipendija mi puno znači. To je potvrda da se zalaganje, učenje i trud uvijek isplate, ali i dodatna motivacija za daljnje napredovanje i usavršavanje. No, Zaklada Prsten za mene je puno više od stipendije - omogućuje nam upoznavanje novih ljudi, stvaranje prijateljstava, dijeljenje ideja i širenje vidika. Predivan je osjećaj biti dio zajednice koja okuplja, povezuje, gradi i pomaže.

Marija Zlatić, studentica 4. godine Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu:

Iako za naše uvjete iznos nije mali i pomoći će mi u pokrivanju troškova, u prvom planu mi je moto Prstena - snaga zajedništva. Nama koji smo bili primorani otići iz svojeg zavičaja to je poruka da nismo sami i nismo zaboravljeni. Ova stipendija povezuje me s mojim rodnim krajem i čini ponosnom jer imam dvije domovine. Ujedno je primjer mladima kako u životu uvijek moramo biti spremni na međusobno pomaganje i razumijevanje.

Ivan Dunder, student 4. godine Strojarskog fakulteta u Slavskom Brodu Sveučilišta u Osijeku:

Nisam očekivao da ću biti među odabranima i neizmjereno sam zahvalan na stipendiji. To mi je zaista velik "vjetar u leđa", potvrda da se moj trud isplati i poticaj da ne odustajem olako od svojih ciljeva. Stipendija je pokazatelj moje uspješnosti te ujedno motivacija da se i nadalje trudim, zalažem i dajem najbolje od sebe, u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima.

Matea Oršolić, studentica 1. godine Studija violine Akademije umjetnosti u Banjoj Luci:

Stipendija mi puno znači, omogućava mi da završim svoj glazbeni put i pruža sigurnost koja mi je najpotrebnija. Udruga Prsten podržava me i pomaže jako dugo te je uvelike zaslužna za sva moja postignuća i uspjehe. Roditelji su nezaposleni i teško im je financirati me zbog čega sam htjela odustati, no Udruga Prsten bila je uvijek uz mene i pružala golemu potporu. Na svemu tome jako sam zahvalna, jer bez vaše pomoći ne bih živjela svoje snove.

Valentina Banović, studentica 4. godine Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Osijeku:

Dodijeljena stipendija za mene, ali i za moje roditelje, znači mnogo. Osim financijske pomoći, lijepo je biti dio zajednice kao što je Udruga Prsten. Sretna sam što sam članica Foruma mladih i Prstena, udruge koja raste iz dana u dan i nesebično pomaže potrebitima, pa i nama studentima koji smo godinama odvojeni od kuće i studiramo u drugim gradovima.

Nikolina Oršolić, studentica 4. godine Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Mostaru:

Zahvaljujući Udruzi Prsten po završetku preddiplomskog studija odlučila sam upisati i diplomski. Drugu godinu zaredom stipendistica sam Zaklade Prsten i stipendija mi uvelike olakšava studiranje, kao i mojim roditeljima. To je dodatni poticaj studentima da ulažu u svoje znanje i napreduju. Zahvalna sam i čast mi je biti dio Prstena, udruge velikog srca.

Marija Bagarić, studentica 5. godine Agronomskog i prehrambeno-tehnološkog fakulteta Sveučilišta u Mostaru:

Stipendistica sam Zaklade Prsten od 2018. godine i stipendija mi puno znači - olakšava mi studentski život i predstavlja odskočnu dasku. Bilo bi puno teže bez te potpore, no više od materijalne, želim naglasiti onu emocionalnu, ljudsku potporu koju dobivamo od Prstena. Stoga i ovom prilikom zahvaljujem na tome, ali smatram da se najveća hvala iskazuje djelima.

Prsten
UDRUGA HRVATA
Bosne i Hercegovine

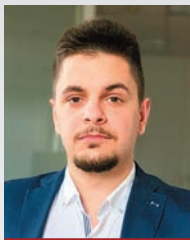
Emili Ibrulj, studentica 3. godine
Studija novinarstva na Filozofskom
fakultetu Sveučilišta u Mostaru:

Udruga Prsten prepoznaje trud i rad te ovu stipendiju smatram i nagradom za svoj akademski uspjeh. Udruga potiče sve važne vrijednosti i prepoznaje potencijal mladog čovjeka, a stipendiste motivira na napredak u akademskom, profesionalnom i ljudskom smislu. Financijska potpora Zaklade Prsten puno mi znači, a nastojat ću je opravdati svojim rezultatima na studiju i aktivnim angažmanom u Udruzi.

Ružica Marković, studentica
5. godine Studija psihologije
na Filozofskom fakultetu
Univerziteta u Sarajevu:

Stipendija Prstena velika mi je potpora i olakšica, kao i mojim roditeljima. Omogućava mi kupnju potrebne literature za studij i motivira na daljnji akademski uspjeh. Posebno važnim smatram humanitarni rad u koji uključujete stipendiste i sretna što sam dio tog projekta jer pridonosi mojem osobnom razvoju, a u isto vrijeme činim dobro za svoje bližnje.

Martin Mikulić,
student 5. godine
Studija politologije
na Filozofskom
fakultetu
Sveučilišta u
Mostaru:

Iznimno mi je zadovoljstvo biti stipendist Udruge Prsten jer time postajem dio velike obitelji, koja svakodnevno radi na očuvanju i poboljšanju nacionalnih, kulturnih, obrazovnih, znanstvenih, ekonomskih i drugih interesa Hrvata u BiH. Stipendija će mi znatno olakšati financijski dio studiranja te ujedno pomoći u stručnom usavršavanju. S velikom radošću gledam na buduće aktivnosti Prstena te se nadam da ću biti u mogućnosti pružiti svoj doprinos u ostvarenju plemenitih ciljeva Udruge.

Ilijana Čović,
studentica 5. godine
Studija južnoslavenski
jezici i književnosti na
Filozofskom fakultetu
Sveučilišta u Zagrebu:

Otkako sam stipendistica Zaklade u Udruzi i njezinim ljudima uvijek sam nalazila bezuvjetnu pomoć i srdačno prijateljstvo. Drago mi je vidjeti da Zaklada svake godine dodijeli koju stipendiju više, a u ovoj 2020., koja je mnoge ostavila bez prihoda, čak 17. Znajte da svakom dodijeljenom stipendijom potičete našu utrku za znanjem i let prema slobodi. Jedan poljski pjesnik kaže ovako:

*kad bi svi imali po četiri jabuke
kad bi svi bili jaki poput konja
kad bi svi bili jednako bespomoćni u ljubavi
kad bi svatko imao jednako
nitko nikomu ne bi bio potreban...*

Sva sreća što nemamo jednako i što smo jedni drugima potrebni. Hvala vam što ste moje neimanje pretvorili u imanje.

ASI LAB

⊙ Zaštita na radu
⊙ Zaštita od požara

☎ 385 1 66 00 830

ASI LAB d.o.o. Gospodska 25A
10090 Zagreb, Hrvatska
e-mail: asi@asi.hr, www.asi.hr

IZABRANO NOVO VODSTVO KLUBA ŽENA

NOVE GOSPODARICE PRSTENOVE DRUŽINE

Na Izornoj skupštini Kluba žena, održanoj nakon Izveštajne skupštine Udruge Prsten 29. veljače 2020. u prostorijama tvrtke M SAN u Buzinu, izabrano je novo vodstvo središnjice i podružnica.

Prvu skupštinu Kluba žena vodila je članica Kluba Marina Huss. Podsjetila je kako su do sada formirani i aktivno djeluju klubovi žena središnjice Udruge te osječke i riječke podružnice, izrazivši nadu da će odaziv žena na razna događanja i okupljanja biti veći, kao i da će se povećati broj klubova žena.

Nakon šest godina Gordanu Jelavić na mjestu predsjednice Kluba žena naslijedila je Ivana Milas, za njezinu zamjenicu izabrana je Anita Radas Soldan, a potvrđena su i vodstva Kluba žena Osječko-baranjske i Primorsko-goranske županije

Marija TROGRLIĆ

Također, podsjetila je kako su do sada klubovi žena svoje vodstvo birali na svojim sastancima, a mandati su trajali dvije godine s mogućnosti ponovnog izbora. "Željeli bismo s današnjim danom uvesti promjene koje će pridonijeti našem zajedništvu, boljem međusobnom upoznavanju, razmjeni ideja, i kvalitetnijem druženju," istaknula je, predloživši da se ubuduće svake dvije godine poslije Izveštajne skupštine Udruge održi i Izborna skupština klubova žena središnjice i podružnica, na kojoj bi se potvrdila odnosno prihvatila predložena vodstva središnjice ili podružnica, kao i osnivanje novih klubova žena u podružnicama i ograncima.

Tako je na ovoj skupštini, uz zahvalu dosadašnjoj predsjednici Kluba žena Podružnice Osijek Dragici Pavlović, za novu predsjednicu potvrđena Angelina Bjelobrč, a za njezinu zamjenicu Kata Ravnjak, koja je bila zamjenica i u prošlom mandatu. Za predsjednicu Kluba žena riječke podružnice izabrana je Ana Babić, a za njezinu zamjenicu Monika Barišić.

Također, izabrano je novo vodstvo Kluba žena središnjice Udruge, kao i članice Izvršnog odbora. Nakon šest godina Gordanu Jelavić na mjestu predsjednice Kluba žena naslijedila je Ivana Milas, za njezinu zamjenicu izabrana je Anita Radas Soldan, a za članice Izvršnog odbora izabrane

Predsjednik Prstena Pavo Zubak zahvalio je dugogodišnjoj predsjednici Kluba žena Gordani Jelavić za njezin doprinos radu i razvoju Kluba žena i cijele Udruge

su počasne predsjednice Anđa Mandić i Dragica Šamija te Gordana Jelavić, kao i članice Vera Rede, Marina Huss i Blaženka Šumić.

U ime svih članica Kluba žena središnjice i ostalih klubova podružnica Marina Huss zahvalila je Gordani Jelavić na njezinu višegodišnjem trudu i zalaganju u Klubu, kao i njezinoj zamjenici Dragici Šamiji.

JELAVIĆ - MI ŽIVIMO SNAGU ZAJEDNIŠTVA

Podnoseći izvješće o radu tijekom njezina šestogodišnjeg mandata, Gordana Jelavić podsjetila je na neka od najznačajnijih događanja u organizaciji Kluba žena, a koja podrazumijevaju humanitarno djelovanje, organizaciju predavanja i tribina, suradnju sa srodnim udrugama žena u Hrvatskoj i BiH, njegovanje kulturnih običaja i tradicije, te dodala: "Imale smo niz ugodnih druženja povodom naših obljetnica i Dana žena, a uz dobar provod u dobrom društvu sklapala su se nova prijateljstva i rađale nove ideje."

Podsjetila je kako je prstenovke prije devet godina okupilo zajedničko podrijetlo, duh, mentalitet, sličan sustav vrijednosti, potreba za očuvanjem tradicije i humanitarnim djelovanjem, čežnja za izgubljenim zavičajem. "A naš Ivo Andrić davno reče: Čovjek je uvijek dužan svom zavičaju. I dužni smo ne zaboraviti, trebamo napraviti iskorak, a to s našom Udrugom i Klubom upravo činimo na različite načine," kazala je. Pozvala je članice na veći angažman i češći odaziv na aktivnosti Prstena, zaključivši kako "mi živimo snagu zajedništva, što i jest moto naše udruge".

Na kraju je zahvalila svima koji godinama pružaju potporu Klubu žena, posebno dopredsjedniku Marjanu Biškiću, koji je uvijek bio na raspolaganju i uvijek davao potporu, kao i sadašnjem predsjedniku Pavi Zubaku te dosadašnjim predsjednicima na suradnji. Zahvalila je i svojim prethodnicama, kao i svim dragim ženama koje su svoje vrijeme i energiju uložile u naše zajedničke aktivnosti.

"Čestitam novom vodstvu i odsrca želim puno uspjeha u radu, prije svega dobrih i veselih susreta. U našoj Bosni i Hercegovini rekli bi: Nemojte šta zamjeriti...", tim je riječima Jelavić završila svoje obraćanje.

MILAS- KLUB ŽENA JEDAN OD STUPOVA PRSTENA

Na kraju se nazočnima obratila i novoizabrana predsjednica Kluba žena središnjice Udruge Prsten Ivana Milas, koja je zahvalila dosadašnjim vodstvima te članicama koje su taj klub utemeljile i izgradile, kao i na ukazanom joj povjerenju. Usporedila je novu dužnost s kreditom, istaknuvši kako je to obveza koja podrazumijeva odgovornost i kontinuitet – odgovornost prema Udruzi, a kontinuitet u radu. Najavila je usvajanje plana i programa rada u skladu sa zajedničkim željama i interesima, kao i da će Klub žena i nadalje biti potpora aktivnostima Udruge.

"Biti član/ica Prstena privilegij je i ponos, a predstavljati jedan segment Prstena – Udruge koja okuplja i njeguje zajedništvo jednog naroda – dodana je vrijednost," zaključila je Milas,

Izbornu skupštinu Kluba žena vodila je članica Kluba Marina Huss

poručivši kako su žene iz BiH stup obitelji, a Klub žena jedan od stupova Prstena: "Narodom kruži izreka kako iza svakog uspješnog muškarca stoji jaka žena, a ja bih rekla kako iza ovako uspješne i jake udruge stoji cijeli klub snažnih žena, a tako će biti i ubuduće."

Uz članice Kluba žena i Foruma mladih, Skupštini je nazočio i predsjednik Prstena Pavo Zubak koji je također zahvalio dugogodišnjoj predsjednici Kluba žena Gordani Jelavić za njezin doprinos radu i razvoju Kluba žena i cijele Udruge, a

"Biti član/ica Prstena privilegij je i ponos, a predstavljati jedan segment Prstena – Udruge koja okuplja i njeguje zajedništvo jednog naroda – dodana je vrijednost," zaključila je Ivana Milas

Prstenovke iz Osijeka u samostanu sv. Lujze u Derventi

Članice Kluba žena iz osječke podružnice Prstena posjetile su 11. lipnja 2020. samostan sv. Lujze u Derventi te su tom prigodom donirale higijenske potrepštine.

Sestre milosrdnice djeluju u Derventi već 146 godina. Nakon velikog procvata zajednice i njezina djelovanja na prosvjetnom i zdravstvenom području, u vrijeme komunizma bio im je zabranjen rad u školi, a imovina oduzeta. No, sestre se nisu predale. S vremenom su se izborile za komad svojeg zemljišta i na njemu sagradile samostan u kojem su sretno i uspješno djelovale do Domovinskog rata, kad su opet protjerane, a zgrada je u potpunosti bila devastirana.

Sestre su u ovu kuću ponovno uselile 2007. godine i odmah su se uključile u obilazak starih i nemoćnih osoba te pomagale Župi i župniku tijekom gradnje župne crkve. Ubrzo su uvidjele kako nekima od starijih i bolesnih osoba nije dovoljan samo posjet, već trebaju trajni smještaj. Tako su zbog iznimno teških uvjeta života u napuštenoj kući u šumi, prije deset godina uzela k sebi štitičenicu koja i danas stanuje s njima. Kako je vrijeme odmicalo, sve više osoba trebalo je cjelodnevnu njegu i nadzor. Uspjele su adaptirati još dvije prostorije i prilagoditi ih potrebama bolesnih i slabije pokretnih osoba. U studenom 2018. primile su još tri starije štitičenicu, te sada ondje trajno borave četiri korisnice.

Prilikom boravka u samostanu *prstenovke* su se družile sa štitičenicama, a posebno su ih dirnule njihove teške životne priče. "Lijepo je moći pomoći drugom pa i nekom simboličnom gestom jer s radošću trebamo činiti dobra djela," zaključile su Osječanke nakon cjelodnevnog boravka u Derventi.

Tradicionalne tetovaže u bosanskom vezu i slavonskom zlatovezu

Članice Kluba žena osječke podružnice održale su 15. rujna 2020. radionicu starinskog veza. Okupile su se u restoranu Crna svinja, a radionicu je vodila članica Kluba Luja Zelić, vrsna i kreativna vezilja koja je *prstenovke* učila vezu.

Najvažniji dio identiteta jednog naroda jest njegov jezik i tradicija, a u ovoj radionici naglasak je bio na tradiciji tetoviranja. Povijest tetoviranja Hrvata katolika u BiH seže u Osmansko Carstvo, kad su katolici tetoviranjem željeli zaštititi svoju djecu i zauvijek ih obilježiti kako bi znali kome pripadaju.

Tetovirana su muška i ženska djeca od 3 do 18 godina, i to na blagdan svetog Josipa, Blagovijest, Veliki petak i u korizmeno vrijeme pomoću prirodnih materijala kao što su med, ugljen, slina i majčino mlijeko. Kako bi sačuvala dio povijesti i tradiciju naroda kojem pripadaju, *prstenovke* iz Osijeka odlučile su tetovaže prenijeti na platno, spojivši tradiciju bosanskog veza i slavonskog zlatoveza. Kako su stari motivi veza i zlatoveza opet u trendu, motive tradicionalnog tetoviranja izvezle su na različite podloge - torbe u obliku slika i nesesere te etuije za naočale, kao i na aktualne zaštitne maske. Radionica je trajala dugo u noć, a članice su zaključile kako su takve aktivnosti poželjne jer su opuštajuće i nadahnjuju te nas vraćaju korijenima.

Prstenovke obilježile Dan žena

Nakon Izborne skupštine Kluba žena, na kojoj je izabrano novo vodstvo, održan je i radni sastanak Izvršnog odbora i članica Kluba na kojem se razgovaralo o planiranim aktivnostima za iduće razdoblje.

Aktivnosti su osmišljene kako bi pokrile sva područja djelovanja Kluba žena - edukativno, humanitarno i kulturno, a kao prioritet istaknuto je povećanje broja aktivnih članica, i to animiranjem ostalih članica i proširenjem članstva. Da se u Klubu žena ne

ostaje samo na lijepim riječima, pokazalo se i konkretnim djelima te je toga dana pristupnicu za članstvo potpisalo pet novih članica.

Nakon radnog sastanka uslijedilo je veselo druženje kojim se tradicionalno obilježilo Međunarodni dan žena. Tim povodom predsjednica Kluba žena Ivana Milas pripremila je prstenovka- ma ugodnu večer, uz razne delicije iz naše bosanskohercegovačke kuhinje, a zasvirao je i harmonikaš kao gost iznenađenja.

plastična kirurgija

 zlatkovlajčić

Doc.prim.dr.sc. **Zlatko Vlačić**, dr.med.
Plastični i onkološki kirurg

web: zlatkovlajcic.eu

 SE SVIJEĆE
MEDIC
CENTAR

USPJEŠNI STIPENDISTI ZAKLADE PRSTEN

U organizaciji Kluba žena 21. listopada 2020. održan je godišnji sastanak sa stipendistima Zaklade Prsten, a tim povodom u Središnjem uredu Udruge okupile su se članice Kluba žena i Foruma mladih te nekoliko stipendista. Cilj je sastanka uvid u uspjeh stipendista u prošloj akademskoj godini i mogućnost ponovnog apliciranja na natječaj, kao i pružanje ne samo financijske nego i moralne potpore našim stipendistima.

Klub žena svake godine organizira susret sa stipendistima Zaklade

Okupljene je pozdravila predsjednica Kluba žena **Ivana Milas**, zahvalivši svima koji su se odazvali, napose stipendistima koji su došli iz drugih krajeva pa i Bosne i Hercegovine.

"Najunosnija investicija Udruge Hrvata BiH Prsten je stipendiranje studenata," istaknula je, dodavši kako su neki od Prstenovih stipendista ove godine diplomirali i zaposlili se, te je poručila stipendistima: "Ponosni smo na vaš uspjeh, a posebno smo ponosni na dobitnike Dekanove i Rektorove nagrade, kao i na one koji su se aktivno uključili u rad Udruge, u Hrvatskoj i u našoj sestrinskoj Udruzi u BiH." Jedna od onih koja se redovito odaziva na ovakve sastanke i aktivno sudjeluje u radu Udruge jest **Marija Bagarić**, iznimno uspješna studentica Agronomskog i prehrambeno-tehnološkog fakulteta Sveučilišta u Mostaru koja je nagrađena Dekanovom i Rektorovom nagradu za izvrsnost. Usto, aktivna je i u Prstenu u BiH kao predstavnica Strateškog odbora mladih. "Smatram da je ovo ciklus - Udruga daje nama, a mi njoj vraćamo kroz ljubav, angažman i promociju," kazala je, izrazivši ponos što je dio Prstena te dodala kako se zahvalnost najbolje pokazuje djelima. Stipendistica **Ilijana Čović** aktivna je članica Foruma mladih, a na sastanku se osvrnula na specifičnost studiranja u ovoj izazovnoj godini u kojoj je, uz pandemiju i potres u Zagrebu, imala određenih zdravstvenih poteškoća, no unatoč svemu tome uspješno je položila sve ispite i upisala novu akademsku godinu s prosjekom 4,7. "Hvala na pomoći i razumijevanju na koje sam uvijek u Udruzi nailazila," poručila je Ilijana.

Na sastanku je bio i **Robert Tokić** iz Jajca, Prstenov stipendist u protekle dvije godine koji je diplomirao na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru smjer menadžment s prosječnom ocjena 5,0. Bio je i urednik fakultetskog časopisa SEF, a završio

je i političku akademiju HDZ-a BiH. "Želim ostati i graditi karijeru u rodnom Jajcu. Planiram aplicirati za stažiranje, a nadam da će biti i posla," kazao je Robert, a s obzirom na njegov uspjeh ne sumnjamo da će se želja i ostvariti. Dio stipendista ispričao se zbog izostanka zbog drugih obveza i aktualne epidemiološke situacije, a na sastanku su predstavljeni i njihovi rezultati.

Iva Bubalo studentica je Medicinskog fakulteta Sveučilištu u Mostaru, uspješno je položila sve ispite i upisala šestu godinu te se i ove godine nada Prstenovoj stipendiji za koju je aplicirala.

Kristijan Živkušić uspješno je diplomirao na diplomskom studiju građevinarstva kao prvi u svojoj generaciji te stekao titulu magistra građevinarstva. "Uvelike mi je pomogla i Prstenova stipendija na tom putu te vam ovim putem želim zahvaliti što ste bili dio mog fakultetskog putovanja za koje mogu reći da je bilo iznimno uspješno jer sam dobio Rektorovu nagradu i Dekanovu pohvalu," napisao je, uz ispriku zbog nemogućnosti dolaska jer se nedavno zaposlio. Zbog istog pozitivnog razloga sastanku nije mogla nazočiti ni **Martina Marković** koja je uspješno završila prvi ciklus studija elektrotehnike i računarstva u Sarajevu te razmišlja o nastavku studija u Zagrebu.

ZAKLADA PRSTEN DO SADA JE DODIJELILA VIŠE OD 150 STIPENDIJA

Martina Stijepić završila je četvrtu godinu na Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Sarajevu s prosječnom ocjenom 9,00 i kandidatkinja je za Srebrnu značku Univerziteta. Trenutačno odraduje pripravnički staž u Katoličkom školskom centru "Sv. Josip" u Sarajevu, a planira i nastavak studija. **Mirna Matković** studentica je 5. godine Agronomskog i prehrambeno-tehnološkog fakulteta u Mostaru. Zahvalila je na stipendiji kojom je, kako je navela, pokrivala troškove stanovanja. **Nikolina Oršolić** također je uspješno završila preddiplomski studij fizioterapije na Fakultetu zdravstvenih studija u Mostaru te planira upisati diplomski studij, i to sve zahvaljujući Prstenu, istaknula je.

Tomislav Barbarić upisao je 3. godinu preddiplomskog studija na Fakultetu elektrotehnike u Osijeku, a planira nastaviti studirati i na diplomskom studiju. "Vaša pomoć uistinu je puno pomogla meni, a samim time i mojoj obitelji u prošloj akademskoj godini, nadam se da će i u ovoj," poručio je u svojem pismu. Na stipendiji je zahvalila i **Valentina Banović**, studentica hrvatskog jezika i književnosti, kao i **Martina Milanović** kojoj predstoji još samo obrana diplomskog rada.

Studentica ekonomije **Ana Puljić** također se pohvalila uspješnim rezultatima te je poručila: "Stipendija Zaklade Prsten jedan je od faktora koji su mi dali mogućnost ostvarenja mojih ciljeva te se nadam i daljnjoj našoj suradnji jer je privilegij biti jedan od stipendista tako uspješne udruge te vaš član."

Franjo Đido uspješno je diplomirao na studiju računarstva i također zahvalio na stipendiji, kao i **Ivona Dabić** koja je uspješno upisala drugu godinu diplomskog studija za stipendiju aplicirala i ove godine jer je, kako navodi, uvelike pomogla cijeloj njezinoj obitelji, a među prošlogodišnjim stipendistima je i **Matea Oršolić**. Podsjetimo, Zaklada Prsten do sada je dodijelila više od 150 stipendija za što su zakladnici osigurali više od 3 i pol milijuna kuna, a ovogodišnji je natječaj 11. te se uskoro očekuje i dodjela novih stipendija.

Izvještajna skupština Foruma mladih

Izvještajna skupština Foruma mladih Udruge Prsten održana je 29. veljače 2020. u prostorijama tvrtke M SAN u Buzinu.

Forumaši su 2018. godine sastavili i izglasali Pravilnik Foruma mladih kojim su uredili svoje djelovanje te se obvezali na održavanje izvještajnih i izbornih skupština.

Skupštinu je vodilo Radno predsjedništvo u čijem su sastavu, pod vodstvom Anite Filipović, bili Ilijana Čović, Ana Milanović, Ante Leovac, Ivan Nikolić i Robert Čolić.

Predsjednica Foruma mladih Klara Barišić podnijela je godišnji izvještaj o radu s više od 50 aktivnosti organiziranih i provedenih na području cijele Hrvatske, a član Radnog predsjedništva i Izvršnog odbora Robert Čolić podnio je financijski izvještaj. Jednoglasno je usvojen godišnji plan rada Foruma mladih, kao i izmjena Pravilnika, a Verifikacijska komisija u čijem su sastavu bili Tonči Visković, Marija Bagarić i Alen Ilić konstatirala je legitimnost Izvještajne skupštine i valjanost svih donesenih odluka.

Forumaši i 2020. godinu započeli humanitarno

Forum mladih je i ovu kalendarsku godinu započeo humanitarnim aktivnostima, i to na području Bosne i Hercegovine. Članovi Foruma 25. i 26. siječnja 2020. boravili su u Novom Travniku i Varešu, gdje su posjetili i darivali ustanove koje zbrinjavaju djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i djecu s poteškoćama u razvoju.

U Novom Travniku posjetili su Edukacijsko-rehabilitacijski centar "Duga", a u Varešu Ustanovu za prihvata i odgoj djece "Mala škola". Obje ustanove darivali su odgovarajućim potrepštinama, a u Varešu je organizirana i proslava rođendana jednog od štićenika te su se forumaši pobrinuli za tortu, kao i za dobar ugođaj zajedno s voditeljima i štićenicima.

OKRUGLI STOL O PRSTENU

U organizaciji Foruma mladih Udruge Prsten 30. lipnja 2020. u prostorijama tvrtke AutoZubak u Sesvetama održan je okrugli stol na temu kako mladi doživljavaju Prsten te kako poboljšati rad Udruge.

Uz predstavnike Foruma mladih, nazočili su predstavnici drugih klubova i tijela Udruge, a sve ih je na početku pozdravio predsjednik Udruge Pavo Zubak koji je istaknuo važnost stalnog pomlađivanja Udruge i njihova uključivanja u tijela upravljanja te pozvao mlade na proaktivno djelovanje.

Kako članovi Foruma mladih doživljavaju Prsten, njihov stav o funkcionalnosti i korisnosti Udruge te odnosu juniora i seniora Prstena, kao i planiranje budućih aktivnosti te prijedlozi za poboljšanje rada Udruge Prsten bile su teme okruglog stola na kojem su stariji članovi Udruge i članovi Foruma mladih imali priliku razmijeniti mišljenja i otvoreno razgovarati o radu Udruge, dosadašnjim postignućima i budućim aktivnostima.

Predsjednica Foruma mladih Klara Barišić istaknula da je Forum mladih imao

88 aktivnosti u prethodnom razdoblju, u što je uloženo puno energije i truda, te je podsjetila na važnost očuvanja korijena, zaključivši kako je nužna i prilagodba suvremenim tokovima. Također je napomenula da je uloga mladih u Udruzi do sada bila uglavnom logistička te da je potrebno postaviti smjernice i jasne ciljeve njihova budućeg djelovanja.

U raspravu su se uključili i drugi sudionici okruglog stola, juniori i seniori Prstena te su iznijeli različita mišljenja i promišljanja kako poboljšati međusobnu interakciju i intenzivirati angažiranje mladih u razvoju Prstena. Mogli su se čuti prijedlozi da se mladi bolje povežu s poduzetnicima kako bi možda u njima našli i svoje poslodavce te konkretne ideje o povlačenju sredstava iz EU-ovih fondova. Isticana je važnost osjećaja pripadnosti u odnosu na svoje podrijetlo, kao i nužnost promicanja BiH, a svi su se usuglasili oko toga da su ova-ke rasprave nužne kako bi se osnažila komunikacija unutar Prstena i djelovanje Udruge koja čini dobro i čuva tradiciju.

Počasni predsjednik Prstena Mijo Marić izrazio je zadovoljstvo konstruktivnom raspravom zaključivši kako je sada otvoren prostor za pojedinca, a vrlo je važno da se svatko u Prstenu osjeća dobro i da izrazi sebe. Što se tiče odnosa juniora i seniora, smatra da su tek u uzajamnom odnosu funkcionalni jer su potrebni jedni drugima. Na kraju je predsjednik Udruge zahvalio svima na odazivu i sudjelovanju te na idejama i prijedlozima, zaključivši kako je potrebno i češće organizirati sastanke s ciljem jačanja međusobne suradnje u Prstenu koji nas je sve i povezaao.

Mladi Prstena za Vukovar i Škabrnju

Uoči obilježavanja Dana sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Dana sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje, članovi Foruma mladih u večernjim su satima 17. studenog 2020. paljenjem svijeća ispred Središnjeg ureda Udruge Prsten u Ulici grada Vukovara 235 odali počast svim poginulim i nestalim hrvatskim braniteljima i civilima.

Neka im je vječna slava i hvala!

Novi uspjesi i planovi *forumša*

U Forumu mladih uvijek ima mjesta za nove parove ruku te pozivamo sve zainteresirane za članstvo da se jave na mail Udruge Prsten prsten@udruga-prsten.hr ili na mail Forumu mladih forum.mladih@udruga-prsten.hr.

Jesen je najdinamičnije godišnje doba za Forum mladih Udruge Prsten, a ova je započela samim uspjesima i dobrim vijestima. Iako su na snazi protuepidemijske mjere, *forumša* nastavljaju nizati uspjehe i planirati nove akcije. Tako je dugogodišnji stipendist Zaklade Prsten Robert Tokić diplomirao na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru, a i troje *forumša* iz Zagreba uspješno su obranili svoje (pred)diplomske radove - Klara Bagarić, Ante Novaković i Zvonimir Džoić.

Nakon dugo vremena izbjivanja iz prostorija Udruge i održavanja sastanaka/druženja na otvorenom, Forum se vratio u svoje "prirodno okruženje" – Središnji ured Prstena u Vukovarskoj 235 u Zagrebu. Na sastanku održanom 24. rujna 2020. dogovorene su humanitarne akcije za zimu i novi projekti za proljeće.

U Osijeku na igri prstena

Kao što je i običaj, i ove zime igrala se tradicionalna posavska igra prstena gdje god je Posavljaka, a turnir je organizirao i Forum mladih osječke podružnice.

Tim povodom u Osijeku su se 8. veljače okupili *prstenovci* svih naraštaja, a sudjelovala je 21 ekipa. *Forumša* su nastupali u nekoliko ekipa i odmjerili snage sa starijim i iskusnijim članovima Udruge.

Turnir je trajao do ranojutarnjih sati, a prvo mjesto osvojili su Sokolovi Tramošnice i Mirkovaca, drugo Žila, a treće ekipa Petrijevci. Uz što bolji plasman, cilj je sudjelovanja na ovakvim turnirima ponajprije očuvanje običaja i tradicije bosanskohercegovačkih Hrvata, čemu će Forum mladih i nadalje davati potporu i poticaj. Uoči turnira *forumša* su posjetili Udrugu Angelus iz Domaljevca kojoj su darovali vrijedan uređaj vibrofon, kupljen sredstvima prikupljenim u sklopu humanitarne božićne akcije Mladi mladima.

Udruga Prsten na Sajmu stipendija i visokog obrazovanja

Udruga Prsten i ove je godine sudjelovala na Sajmu stipendija i visokog obrazovanja u organizaciji Instituta za razvoj obrazovanja održanom 25. studenog 2020., koji se zbog aktualne epidemije proveo *online*, a na kojem je Zaklada Prsten predstavila svoj natječaj i dosadašnja postignuća. Zaklada Prsten osnovana je 2007. godine sa svrhom stipendiranja učenika i studenata Hrvata u Bosni i Hercegovini, kao i onih podrijetlom iz BiH koji žive u Hrvatskoj. Do sada je Zaklada osigurala više od 150 stipendija za studente i učenike slabijeg imovinskog statusa tijekom cijelog školovanja, za što su članovi i prijatelji Udruge Prsten osigurali više od tri i pol milijuna kuna.

Sajam stipendija i visokog obrazovanja prepoznatljiv je kao jedinstven događaj čiji je cilj istaknuti važnost i utjecaj visokog obrazovanja na život pojedinaca, kao i na rast i razvoj gospodarstva te približiti mogućnost visokog obrazovanja u Hrvatskoj i inozemstvu što većem broju hrvatskih srednjoškolaca, studenata i mladih profesionalaca. Također, ima poseban značaj za razvoj visokog obrazovanja u Hrvatskoj jer pridonosi proširivanju sudjelovanja u visokom obrazovanju za sve društvene skupine i razvoju određenih struka, potiče izvrsnost studenata te pridonosi povećavanju međunarodne mobilnosti hrvatske akademske zajednice.

Izvještajna skupština Podružnice Osječko-baranjske županije

Podružnica Udruge Prsten Osječko-baranjske županije održala je 7. listopada redovitu Izvještajnu skupštinu, na kojoj je sudjelovalo oko 90 članova Podružnice. Skupština je održana u kongresnoj dvorani restorana Crna svinja u Čepinu.

Skupštinu je vodio tajnik Podružnice Marko Šimić, a izvješće o radu podnijela je predsjednica Podružnice Ana Stanić. Osvrnula se na organizaciju svečanih večeri u Osijeku i Đakovu, koje su okupile više od tisuću uzvanika. Istaknula je kako Izvršni odbor održava redovite sjednice, a Podružnica bilježi rast fizičkih i poslovnih članova.

Forum mladih organizirao je nekoliko humanitarnih akcija, a sudjelovali su i u radu Crvenog križa Osijek. Organizirali su i turnir u igri prstena na kojem je sudjelovala čak 21 ekipu iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Također, redovito organiziraju sastanke i druženja svojih članova.

Klub žena organizirao je nekoliko humanitarnih akcija i predavanja te se također redovito okupljaju i druže. Klub poduzetnika održava redovite sa-

stanke i organizira edukacije članova, a aktivno su sudjelovali i u Prstenovu poslovnom forumu.

Predsjednica Stanić iznijela je i plan rada Podružnice, s naglaskom na daljnjem širenju članstva. Najavila je osnivanje ogranka u Našicama te jačanje suradnje sa zavičajnim udrugama i klubovima Hrvata iz Bosne i Hercegovine sa sjedištem u Osječko-baranjskoj županiji. U planu su i tradicionalne svečane večeri u Osijeku i Đakovu, turnir u igri prstena i hodočašće u Jajce.

Tajnik Šimić podnio je financijsko izvješće i napomenuo da se radi na rješavanju jednostavnijeg plaćanja članarina, što bi trebalo biti uspostavljeno do kraja godine.

Skupštini su nazočili i gosti Marinko Miloš i Davor Mikulić iz Slavonske udruge Hercegovaca iz Osijeka. Pozdravljajući okupljene članove Prstena, pohvalili su rad Podružnice u Županiji, ali i na razini cijele Hrvatske, kao i ideju o suradnji zavičajnih udruga Hrvata iz Bosne i Hercegovine.

Podjela uskrsnih paketa članovima osječke podružnice

Članice i članovi Kluba žena i Foruma mladih Podružnice Osječko-baranjske županije bili su jako vrijedni i u vrijeme proljetne karantene, kad su pripremali prigodne darove povodom Uskrsa za sve članove Podružnice.

Darove je osigurala tvrtka Žito grupa iz Osijeka koja je donirala različite proizvode iz svojeg asortimana pristigle na paletama, a razvrstavali su ih vrijedni članovi Foruma mladih i Kluba žena. Više od 300 paketa s proizvodima Žito grupe podijelili su članovima Po-

družnice u prostorijama Šećeranskog doma u Osijeku. Tom lijepom gestom mnogima je uljepšan blagdan Uskrsa, koji smo ove godine slavili u specifičnim okolnostima zbog epidemije i tad aktualne karantene. Članove Podružnice razveselili su vrijedni darovi, mnogi su te pakete prosljedili potrebitijima, a dio paketa doniran je Crvenom križu u Osijeku.

Podružnica Prsten Osječko-baranjske županije zahvalila je u ime svih članova Upravi Žito grupe na prigodnoj donaciji, kao i na potpori koju kontinuirano pružaju Podružnici.

BLAGDANSKO DRUŽENJE PODRUŽNICE VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

Zavičaj, moj je dom, ja ga u srcu nosim svom, početni su stihovi pjesme Moj dom kojima je 4. siječnja u Varaždinu započelo jubilarno, 10. blagdansko druženje Podružnice Varaždinske županije Udruge Hrvata BiH Prsten

Marija Trogrlić

ZAJEDNIŠTVO KAO KLJUČ OPSTANKA

Članovi i prijatelji varaždinske podružnice okupili su se 4. siječnja 2020. po 10. put na tradicionalnom blagdanskom druženju, koje je održano u restoranu Fontana-Crnković u Varaždinu.

Okupili su se brojni članovi Podružnice, njihovi gosti iz Osijeka i Đakova, članovi Predsjedništva i Upravnog odbora Udruge na čelu s predsjednikom Udruge Pavom Zubakom, dopredsjednikom Marjanom Biškicom i predsjednikom Kluba poduzetnika Ivicom Nuićem. Gost večeri bio je i načelnik Općine Gornji Kneginec Goran Kaniški.

U uvodnom obraćanju predsjednik Podružnice Ivica Andrić pozdravio je sve nazočne i zaželio dobrodošlicu na druženje u povodu 11. obljetnice djelovanja Podružnice. Zahvalio je svojim prethodnicima, Mariju Paureviću i Stjepanu Stjepiću, KUD-u Prsten, nogometašima, poduzetnicima, glazbenicima i svim članovima koji pridonose radu Podružnice.

“Stjecajem okolnosti morali smo otići iz naših krajeva. Naselili smo se širom Hrvatske i želim zahvaliti i lokalnom stanovništvu što su nas primili u tim teškim trenucima, a danas imamo vrlo dobar suživot,” istaknuo je Andrić. Načelnik Općine Gornji Kneginec Goran Kaniški zahvalio je na mogućnosti

Čelništvo Udruge s vodstvom Podružnice

obraćanja, pozdravio sve nazočne i zaželio svima dobru godinu. “Vama su i dalje sva vrata otvorena, svi naši resursi i dalje su vam na raspolaganju za sve vaše aktivnosti,” poručio je Kaniški.

“Drago mi je da smo ponovno skupa. Zajedništvo je ključ našeg opstanka, a u Varaždinu je uvijek dobro društvo,” rekao je predsjednik Udruge Pavo Zubak. Pohvalio je varaždinsku podružnicu za niz aktivnosti tijekom godine i istaknuo da je Podružnica “dobar tim” i primjer.

“Netko je od nas ovdje došao svojom voljom, netko je došao 90-ih, ali svi smo dobro dočekani,” rekao je te zahvalio domaćem stanovništvu na dobrom prihvaćanju Hrvata iz BiH te svima poželio sretnu novu godinu. Iskazao je posebno zadovoljstvo što su na varaždinskom druženju i brojni članovi iz drugih podružnica Prstena što dokazuje *Snagu zajedništva* Udruge.

Na kraju službenih obraćanja predsjednik Podružnice uručio je zahvalnice Pavi Zubaku, Iliji Ponjaviću i Alenu iliću zbog doprinosa ukupnom razvoju Udruge. U bogatom zabavnom programu nastupio je plesni par plesnog studija Takt iz Varaždina, KUD Prsten s nizom kola, Izvorna grupa Otkrića te glazbeni sastav Slavonski san iz Đakova.

Pripremljena je i bogata tombola, a u veselom ozračju moglo se uživati do dugo do noć.

Na blagdanskom druženju varaždinske podružnice okupi se svake godine velik broj članova i prijatelja Udruge Prsten

*Tradicionalna
Večer članova i
prijatelja Udruge
Hrvata BiH Prsten
u organizaciji
Ogranka Đakovo
Prstenove
Podružnice
Osječko-baranjske
županije i ove je
godine okupila
najveći broj gostiju
i uzvanika*

Marija Trogrlić

Na svečanoj večeri u Đakovu više od 830 članova i prijatelja Prstena

U prigodnom glazbenom programu nastupili su Sinovi Hercegovine iz Širokog Brijega

Više od 830 *prstenovaca* i prijatelja okupilo se, kao i ranijih godina, zadnje subote uoči korizme, 22. veljače 2020., u svečanoj dvorani "Stross" u Đakovu.

Uz brojne članove i prijatelje Udruge Prsten, na večeri su bili i predstavnici Osječko-baranjske županije i Grada Đakova, članovi Upravnog odbora Udruge, kao i sestrinske Udruge bosanskohercegovačkih Hrvata Prsten predvođeni predsjednikom Marijanom Klaićem, načelnici općina iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine te drugi predstavnici javnog života RH i BiH.

U ime osječko-baranjskog župana Ivana Anušića prigodnim govorom obratio se njegov zamjenik Goran Ivanović. Pozvao je sve na zajedništvo, zaključivši kako je upravo to zalag za bolju budućnost, kako Slavonije i Baranje te zapadnog Srijema, tako i cijele naše domovine.

Dobrodošlicu okupljenima u ime gradonačelnika Đakova

HKUD "Napredak" iz Odžaka

Marina Mandarića poželio je njegov izaslanik Anton Galić, koji je izrazio zadovoljstvo suradnjom s Prstenom i poručio da su Slavonci ljudi velikog srca, a Slavonija kraj u koji su svi dobrodošli.

Predsjednik Prstena Pavo Zubak prisjetio se kako su Hrvati iz BiH uvijek sa znatiželjom gledali u Slavoniju pa ne čudi što su mnogi iz BiH u njoj i pronašli svoje utočište. Čestitao je na organizaciji ove večeri đakovačkom ogranku i osječkoj podružnici te zahvalio organizatorima, posebno Marku Pipuniću koji najviše podupire njihov rad.

Okupljene je pozdravila i predsjednica osječke podružnice Ana Stanić, a u ime domaćina i organizatora obratio se predsjednik Ogranka Antun Tubanović. Izrazio je zadovoljstvo uobičajeno velikim odazivom gostiju i uzvanika te pozvao i one koji nisu članovi Prstena da se pridruže toj velikoj obitelji. Tijekom večeri obratio se i Ante Brkan iz Jajca, podsjetivši na dugu i slavnu prošlost tog kraljevskog grada, te je okupljenima prenio pozdrave župnika Svetišta sv. Ive u Podmilačju fra Filipa Karadže. Najavio je i donatorsku večeru za završetak radova na izgradnji svetišta koja će se održati 5. lipnja 2020. u restoranu Globus u Zagrebu. Uz bogatu tombolu i domaće specijalitete, organizatori su pripremili i prigodan zabavno-glazbeni program u sklopu kojeg su *prstenovci* mogli uživati i u zvucima rodnog kraja. Članove i prijatelje Udruge Prsten zabavljali su Tamburaški sastav "Slavonski san" iz Đakova i Pjevačka skupina "Sinovi Hercegovine" iz Širokog Brijega te vokalni sastav "Jaranice", a posebno dojmljiv bio je nastup HKUD-a "Napredak" iz Odžaka.

ancona®
G R U P A

Opremanje hotela

Industrijska zona bb | Đakovo | Hrvatska
info@ancona-grupa.hr | www.ancona-grupa.hr

ikador

Prstenovci na svetonedeljskom adventu

Paljenje adventskih svijeća običaj je u kućama tijekom došašća, a sve češća je pojava i na javnim mjestima gdje se tim povodom okupljaju vjernici uoči Božića. To je postala tradicija i u Župi Blaženog Alojzija Stepinca u Bestovju pokraj Samobora, gdje se svake subote tijekom došašća okupljaju mještani, među kojima mnogi doseljeni iz Bosne i Hercegovine, a već četvrtu godinu zaredom Ogranak Sveta Nedelja sudjeluje u organizaciji paljenja četvrte adventske svijeće.

Tim su se povodom, unatoč lošem vremenu, ispred župne crkve kod Fontane blaženika 21. prosinca 2019. u Bestovju pokraj Samobora okupili brojni mještani te župe, kao i članice i članovi Udruge Prsten.

Molitvu je predvodio župnik vlč. Božidar Čindori u zajedništvu sa župnim vikarom vlč. Ivanom Zovkom, koji je također podrijetlom iz BiH, iz Prozora. Zahvalili su svima koji su sudjelovali u pripremi i organizaciji adventskih događanja, posebno svetonedeljskom ogranku Prstena na čelu s predsjednikom ogranka

Pavom Čorlukom u čijoj su organizaciji događanja povodom paljenja četvrte adventske svijeće.

Prva je simbol nade, druga mira, treća radosti, a četvrta ljubavi. Okupljeni u tom duhu, *prstenovci* su i ove godine na plato ispred crkve postavili umanjenu repliku bosanske kuće i počastili domaćim specijalitetima kako bi se i ovdje osjećali „kao kod kuće“ te kako bi ujedno i svojim sumještanima, domicilnom stanovništvu, pokazali dio svoje kulture i tradicije.

Prstenovci i prstenovke zaigrali prstena u Kerestincu

U organizaciji Ogranka Sveta Nedelja 6. veljače 2020. u večernjim satima u prostorijama Vatrogasnog doma u Kerestincu priređeno je sjelo u igri prstena. Među okupljenim članovima Prstena, bili su i predstavnici Foruma mladih te dvije *prstenovke* koje su također sudjelovale u igri prstena. Naime, učile su kako se igra ta tradicionalna društvena igra koju uglavnom prakticiraju muškarci, jer žene uglavnom nemaju vremena za takvu vrstu razonode. No, kako je riječ i o očuvanju tradicije, a žene su čuvarice tradicije, došlo je vrijeme da se aktivno uključe i u taj bosanskohercegovački običaj. Na kraju je dogovoreno da će se dogodne pridružiti s cijelom ženskom ekipom i odmjeriti snage s *prstenovcima*, koji su spremni prihvatiti izazov. Uostalom, ako je ženska kvota sve važnija u politici, nema razloga da tako ne bude i u Prstenu.

Ekipa Nezavisnih intelektualaca

OBIČAJI NAŠEG ZAVIČAJA

Ivo GRGIĆ

U predvečerje druge subote mjeseca siječnja već po navadi požurio sam u Sesevetska Sela da ugrabim solidnu poziciju, da se u nedoba što jednostavnije svojim već postarijim samovozom iskradem i krenem kući. Ali, koliko god rano došao, ondje su već bila parkirana vozila kao iz kakvog prestižnijeg njemačkog autosalona te svoj Passat parkirah dublje u mrak. A nije mi trebao niti komentar nekog domaćeg da su se, evo, opet okupili oni iz Bosanske Posavine jer je to bilo i više nego očito.

Mome veselju nije bilo kraja kad me na ulazu jedan rođo priupita jesam li došao s hibridom ili... Nije mi bilo jasno je li me zamijenio s nekim drugim – malo teže, šali se na moj račun – ozbiljan je ili se već "pričestio" bosanskom šljivom – ajoj, a gdje je kraj druženja. . .

Malo duži uvod zaslužio je tradicionalni susret Posavljaka u organizaciji Zavičajnog kluba Odžak sa središnjim događajem – već tradicionalnim turnirom u nama dragoj i zabavnoj igri prsten.

Ove se godine prijavilo rekordnih šesnaest ekipa, a kažu da su neke na pristojan način i odbili odnosno pribilježili za sljedeću godinu. Ovdje je do izražaja došla naša dalekovidnost jer je ekipa *Nezavisni intelektualci*, članova okupljenih u Udruzi Hrvata BiH Prsten, dobila priliku natjecati se. Ili su nas malo zavarali pričom o gužvi, a nije ni bitno.

Polako se počeo popunjavati prostor, a meni se učinilo kao da putujem kroz vrijeme i evo me u našoj Bosanskoj Posavini: oko tri stotine duša, kako i dolikuje igri prstena, a i to samo muški jer su naše supruge i majke negdje sa strane, u kuhinji i čekaju, žamor priličnijim prostorom Bliskog istoka i živopisni posavski izričaji, a u pozadini usklađeni violina i šargija. A tek pjesma....

I nakon pozdravnih riječi šefa parade Ive Kesedžića, koji je zahvalio svima koji su sudjelovali u pripremi cijelog događanja, pristupilo se javnom izvlačenju parova. A ekipe i njihova imena. . . , već smo pomislili da nam tamo i nije mjesto: *Lavovi, Uvijek prvi, Pobre, Radići, Strašni Šimo, Grubiša s prijateljima, Galići, Mijač, a čak iz Osijeka potegnuli su Vidići i Lucići*, pa prijatelji iz Srednje Slatine i Tramošnice, a iz Balegovca Odžak ekipa Dragan Martinović i još neki čija sam imena vjerojatno iz straha i zaboravio.

Ekipu *Nezavisni intelektualci* utrenirao je autor ovih redaka koji i javno zahvaljuje članovima na prihvaćenoj ideji da se kapetana Marka Zrakića pošalje na desetodnevne visinske pripreme u švicarske Alpe. Članovi su bili još naš Mijo Marić, Vjekoslav Bratić i Ivo Jelušić. U neka doba pridružio se, spominjući načeto zdravlje, i Josip Burušić koji je, unatoč povišenom cukru i maščobi u krvi, zbog nas nervozno uništio pola kutije cigareta. Ali i pijat gulaša poslije, barem se priča. A tijekom izvlačenja parova za sportskog protivnika dobili smo jednu od najjačih prstendžijskih ekipa ovih prostora pa i šire – *Šimo Strašni*. Nešto kao u slobodnom prijevodu Dinamo i Arsenal. I prije početka turnira dobismo nekoliko naputaka od Kesedžića među kojima je, osim da se igra s deset kapa, bilo i mnoštvo zabrana kao npr.:

- zabranjuje se gužvanje, bacanje i paljenje kapa u trenucima bijesa ili ushićenja
- nije dopušteno okolo bacanje, gađanje ili ne daj Bože gutanje predmeta koji se skriva, ovaj put je to bila matica od vijka
- ni u kojem slučaju izuvanje cipela ili naglo saginjanje jer su iza igrača navijači
- strogo se zabranjuje psovanje i drugi nedolični postupci jer se to kod nas u Posavini ne čini, a i nalazimo se u prostorijama Župe svetog Ante Padovanskog.

Prije početka održali smo kratke konzultacije jer su naši "protivnici" poštteni porezni obveznici, koji svakodnevno osiguravaju većini iz naše ekipe uživanje u neradu, ali i u sigurnoj plaći. Ipak, odluka je pala - pobjeda nema cijenu i idemo do kraja

Prije početka održali smo kratke konzultacije jer su naši "protivnici" poštteni porezni obveznici, koji svakodnevno osiguravaju većini iz naše ekipe uživanje u neradu, ali i u sigurnoj plaći. Ipak, odluka je pala - pobjeda nema cijenu i idemo do kraja. Jer kako reče pronicljivi član naše ekipe Mijo Marić, "sve je to proces i osobni doživljaj". Započe ljuti boj. I prije negoli Jelušić i Marić izvijačaše oko zadnjih izbora, *Nezavisni intelektualci*, unatoč težini protivnika, polučise pobjedu. A s druge su strane sjedili (su)vlasnici poznatih tvrtki kao što je Stjepan Martinović STJE-MA, Marko Agatić AGATIĆ d. o. o., Šimo Colić ŠIME GRADNJA. Drugi krug neki od nas nisu dočekali, a Vjeko i Marko, unatoč brojčano maloj ekipi kojoj je u pomoć priskočio S. Martinović, pošteno se od turnira oprostise u drugom krugu.

Prema priči, da se malo nije ubrzalo te da na kraju nisu pošteno podijelili prvo mjesto ekipe *Pobre i Vidići*, i do utorka bi se čula šargija i violina s brega u Sesevetskim Selima, kao nekada u našoj Posavini. A i vjernički puk već počeo dolaziti na ranjotarnje bogoslužje...

Do dvanaestog susreta, isto druge subote mjeseca siječnja 2021. godine, svako dobro i hvala članovima Zavičajnog kluba Odžak na divnom druženju i čuvanju običaja našeg kraja.

Udruga Prsten u BiH predstavljena je 21. veljače 2020. u Mostaru gdje su se okupili brojni zainteresirani građani

Predsjednik Udruge Marijan Klaić predstavio je Prsten u BiH, pojasnivši razloge utemeljenja, ciljeve, misiju i viziju te organizacijsku strukturu, kao i način učlanjenja

Otkako je osnovana sredinom lipnja 2018. u Vitezu, Udruga bosanskohercegovačkih Hrvata Prsten aktivna je na području Bosne i Hercegovine, a s ciljem širenja članstva predstavlja se u raznim krajevima BiH. Tako je Udruga predstavljena 21. veljače 2020. u Mostaru, gdje su se u hotelu Mostar okupili brojni zainteresirani građani.

Na početku je okupljene pozdravio dopredsjednik Udruge Veseli Čule. Istaknuo je kako je ponosan što je Prsten u BiH prepoznat kao pozitivna organizacija, koja nosi posebnu težinu i koja nastoji potaknuti ljude na zajedničko djelovanje u gospodarskim, kulturnim, tradicijskim, obrazovnim, znanstvenim i drugim aktivnostima. Predsjednik Udruge Marijan Klaić predstavio je Prsten u BiH, pojasnivši razloge utemeljenja, ciljeve, misiju i viziju te organizacijsku strukturu, kao i način

Udruga Prsten od velike je važnosti za međusobno povezivanje i pomaganje Hrvata i drugih građana Bosne i Hercegovine, s ciljem zaštite gospodarskih, informacijskih, znanstvenih, nacionalnih, humanitarnih, prosvjetnih, socijalnih i drugih vrijednosti, istaknuo je predsjednik Prstena u BiH Marijan Klaić

VELIKA ZINTERESIRANOST ZA UDRUGU BOSANSKO- HERCEGOVAČKIH

HRVATA PRSTEN

Bio je to dovoljan poticaj mnogima da ispunje pristupnice i postanu članovi Prstena, a ujedno je najavljeno predstavljanje i u drugim gradovima BiH

učlanjenja. Također, naveo je i planirane aktivnosti u 2020. godini, od kojih su neke zbog aktualne pandemije odgođene ili otkazane.

“Udruga bosanskohercegovačkih Hrvata Prsten od velike je važnosti za međusobno povezivanje i pomaganje Hrvata i drugih građana Bosne i Hercegovine, s ciljem zaštite gospodarskih, informacijskih, znanstvenih, nacionalnih, humanitarnih, prosvjetnih, socijalnih i drugih vrijednosti,” istaknuo je Klaić. Bio je to dovoljan poticaj mnogima da ispunje pristupnice i postanu članovi Prstena, a ujedno je najavljeno predstavljanje i u drugim gradovima BiH. Predstavljanje je završilo prigodnim glazbenim programom u kojem su nastupili Lucija i Stanko Zovko.

Osnovan Klub poduzetnika Prstena u BiH

Nakon što je na sjednicama Upravnog odbora UBHH Prsten najavljivano osnivanje Kluba poduzetnika u BiH, 16. listopada 2020. u hotelu Adria Ski na Kupresu održana je Utemeljiteljska skupština na kojoj je za prvog predsjednika izabran Zvonko Bagarić.

Skupštini su nazočili predsjednik HNS-a BiH Dragan Čović, predsjednik FBiH Marinko Čavara, predsjednik Vanjskotrgovinske komore BiH Vjekoslav Vuković, predsjednik Prstena u RH Pavo Zubak i dopredsjednik Svjetlan Stanić te predsjednik Kluba poduzetnika Prstena u RH Ivica Nuić, kao i više od 70 gospodarstvenika iz cijele Bosne i Hercegovine.

Predsjednik Prstena u BiH Marijan Klaić pozdravio je sudionike Skupštine i predstavio rad Udruge. "Prepoznali smo izazove gospodarstva, pogotovo u 2020. godini, stoga ćemo nastojati zajedničkim radom iznaći rješenja i umrežavanjem biti potpora jedni drugima. Ovaj je skup rezultat tih

nastojanja. Svjesni činjenice da smo mlada i još uvijek nedovoljno brojna udruga, zacrtali smo u 2020. godini uložiti značajan napor u predstavljanje, promoviranje i razvijanje organizacijskih struktura podružnica i klubova i omogućiti djelovanje Udruge na cijelom prostoru BiH," istaknuo je, ukazavši i na otežan rad i djelovanje Udruge u okolnostima aktualne pandemije.

"Ovaj skup pripremili smo s ciljem okupljanja i povezivanja hrvatskih poduzetnika koji žive, rade i djeluju u Bosni i Hercegovini, što je i jedan od ključnih ciljeva Prstena. Utemeljenjem Kluba poduzetnika otvara se mogućost značajno bržem razvoju Udruge te osnivanju i ostalih sastavnica - klubova znanstvenika, žena i mladih," zaključio je Klaić. Nakon izbora čelništva Kluba poduzetnika, predsjednik Vanjskotrgovinske komore BiH Vjekoslav Vuković održao je predavanje na temu "Utjecaj koronavirusa na gospodarstvo BiH".

UBHH Prsten i HDK Napredak o budućoj suradnji

Predsjednik Udruge bosanskohercegovačkih Hrvata Prsten Marijan Klaić sastao se 13. srpnja 2020. s predsjednikom Hrvatskog kulturnog društva Napredak dr. sc. Nikolom Čičom u prostorijama Središnje uprave HKD-a Napredak u Sarajevu.

Sastanku su nazočili i počasni predsjednik Udruge Zdenko Vu-

kić te član Središnje uprave HKD-a Napredak Josip Nikolić. Čelnici Napretka i Prstena razgovarali su o budućoj suradnji, s posebnim naglaskom na organizaciju zajedničkih programa na kulturnom, znanstvenom i humanitarnom planu, kao i o mogućnostima pomaganja i stipendiranja đaka i studenata.

Bilo je riječi i o aktivnostima i budućim projektima Prstena, kao i o vrijednostima i tradiciji HKD-a Napredak kroz 118 godina djelovanja. Dr. Čiča uručio je predsjedniku Klaiću monografiju HKD Napredak 1990. – 2015. posvećenu bogatoj aktivnosti Društva tijekom 25 godina.

Dani fra Ivana Frane Jukića u Banjoj Luci

U prostorijama Javne ustanove Muzej Republike Srpske 22. listopada 2020. otvorena je trodnevna kulturna manifestacija "Dani fra Ivana Frane Jukića u Banjoj Luci". Organizator manifestacije banjolučka je podružnica HKD-a Napredak, a suorganizatori Franjevački samostan Petrićevac i UBHH Prsten.

Zbog trenutačnih mjera, skupu je nazočilo 50-ak sudionika, među kojima pomoćni biskup banjolučki Marko Semren, direktor Caritasa biskupije Banja Luka mons. Miljenko Aničić, dekan banjolučkog dekanata vlč. Vladislav Žarko Ošap, gvardijan samostana Petrićevac fra Domagoj Šimić, generalni konzul RH u Banjoj Luci Zoran Piličić, predsjednica Vijeća naroda Republike Srpske Nada Tešanović, predsjednik HKD-a Napredak Nikola Čiča i predsjednik Prstena u BiH Marijan Klaić te gosti iz kulturnog i političkog života Banje Luke.

PODUZETNICIMA ŽUPANIJE POSAVSKE I BRČKO DISTRIKTA PREDSTAVLJEN U ORAŠJU UBHH PRSTEN

SNAGA JE U ZAJEDNIŠTVU

Pozivam vas da nam se pridružite u Prstenu, općem simbolu vrijednosti i povezanosti, kako bismo pridonijeli ostvarenju bitnih ciljeva hrvatskog naroda, jer snaga je u zajedništvu, poručio je Klaić

Tekst i fotografije: **Nada KOTURIĆ**

Udruga bosanskohercegovačkih Hrvata Prsten predstavila se 5. ožujka 2020. u konferencijskoj dvorani hotela Navis u Orašju Udruhu u nazočnosti 70-ak članova i prijatelja Prstena, poduzetnika iz Županije Posavske i Brčko Distrikta. Skupu su nazočili predsjednik UBHH Prsten BiH Marijan Klaić i dopredsjednik dr. Anto Domić, član Upravnog odbora Prstena u RH Marko Zrakić, predsjednik Skupštine Županije Posavske Blaž Župarić, ministar gospodarstva i prostor-

Udruga bosanskohercegovačkih Hrvata Prsten predstavila se u Orašju u nazočnosti 70-ak članova i prijatelja Prstena, poduzetnika iz Županije Posavske i Brčko Distrikta

nog uređenja u Vladi ŽP Dragutin Živković, zastupnica u Zastupničkom domu Parlamenta FBiH Delfa Dejanović te članovi Predsjedništva i Upravnog odbora Udruge.

Na početku je okupljene pozdravio dopredsjednik Prstena u BiH Anto Domić, koji je istaknuo da skup pridonosi osnaživanju bosanskohercegovačkih Hrvata u ekonomskom smislu, ali i međusobnom uvezivanju za stvaranje preduvjeta za ostanak i opstanak na prostoru BiH. "Prsten nije politička organizacija, ali je idealna prilika da, sukladno svojim mogućnostima, možemo zajedničkim djelovanjem kroz Udruhu, unaprijediti ekonomsku situaciju i poziciju svakog Hrvata u BiH," kazao je Domić.

ZNAČAJ POVEZIVANJA I ZAJEDNIŠTVA

Predsjednik UBHH Prsten Marijan Klaić predstavio je povijest Udruge, način financiranja, njezine ciljeve te programe i planove Udruge Prsten za ovu godinu.

Govoreći o ciljevima i djelatnostima Udruge, Klaić je u prvi plan istaknuo okupljanje, međusobno povezivanje i pomaganje Hrvata. Naglasio je, među ostalim, poticanje članstva Udruge na gospodarsku potporu Hrvata, zauzimanje za pravo na povratak raseljenih i izbjeglih Hrvata iz BiH i poticanje svih gospodarskih aktivnosti razvoja poljoprivredne proizvodnje. Udruga Prsten financira se iz članarina, donacija i sponzorstava, a organizacijsku teritorijalnu strukturu čine četiri podružnice - Posavina s Brčko Distriktom, Srednja Bosna, Hercegovina i Banjalučka podružnica.

Klaić je istaknuo kako je pred Udrugom intenzivan rad na proširenju članstva kroz održavanje skupova predstavljanja Prstena u svim regijama i svim kategorijama, među poduzetnicima, ženama, mladima i znanstvenicima.

Tom prigodom najavljeno je održavanje 1. konferencije UBHH Prsten u sklopu Sajma gospodarstva u Mostaru na temu "Obrazovanje i upošljavanje, temelj suvremenog gospodarstva", kao i okupljanje hrvatskih poduzetnika u Kupresu.

"Pozivam vas da nam se pridružite u Prstenu, općem simbolu vrijednosti i povezanosti, kako bismo pridonijeli ostvarenju bitnih ciljeva hrvatskog naroda, jer snaga je u zajedništvu," poručio je Klaić na kraju svojeg obraćanja.

"Mi smo mali narod, ali radom, zajedništvom i mudrošću lakše ćemo uspjeti i opstati," poručio je Marko Zrakić, član UO Prstena i poduzetnik s gospodarskim društvima u BiH i RH

UNAPREĐENJE EKONOMIJE I POTICANJE GOSPODARSTVA

U ime Udruge Prsten u RH i predsjednika Pave Zubaka okupljene je pozdravio Marko Zrakić, član UO Prstena i poduzetnik s gospodarskim društvima u BiH i RH. Predstavio je Klub poduzetnika Udruge Prsten i prenio svoja iskustva u radu Prstena u RH.

"Svojom pričom želim prisutne potaknuti da se pridruže Udruzi koja je u proteklih 14 godina doživjela veliku ekspanziju. Svoje aktivnosti Udruga treba usmjeriti u tri glavna pravca - povećanje članstva, uključivanje mladih kako bi svojim idejama i energijom oplemenili i obogatili Udrugu, te Udrugu učiniti što više profitabilnom kako bi se sama financirala i što manje ovisila o donacijama," kazao je Zrakić, zaključivši kako se to može ostvariti povezivanjem tvrtki jer Udruga ima velik potencijal kroz udruživanje poduzeća iz BiH i RH, koja

Govoreći o ciljevima i djelatnostima Udruge, predsjednik Prstena u BiH Marijan Klaić u prvi plan je istaknuo okupljanje, međusobno povezivanje i pomaganje Hrvata

je član EU-a. "Mi smo mali narod, ali radom, zajedništvom i mudrošću lakše ćemo uspjeti i opstati," poručio je Zrakić. U završnom dijelu skupa Dragutin Živković, član UO Udruge i ministar gospodarstva, rada i prostornog uređenja Županije Posavske osvrnuo se na planirane gospodarske aktivnosti i programe potpore u ovoj godini. Govorio je o mjerama Vlade ŽP usmjerenim na poticanje razvoja gospodarstva i zapošljavanje.

"Županija Posavska za programe sufinanciranja u gospodarstvu godišnje izdvaja sredstva u iznosu oko 3 % svojeg proračuna, što je oko 1.150.000 KM, dok federalna razina vlasti za ovakve projekte i programe izdvaja 0,25 % proračuna, što u 2020. godini iznosi 5.470.000 KM. Od ove godine uvodimo i program sufinanciranja otvaranja poduzeća za mlade ljude u dobi do 35 godina starosti, koji će ih potaknuti da se okušaju u poduzetništvu. Krajnji je cilj Vlade ŽP da programi budu mjerljivi u pogledu rasta zapošljavanja i prihoda, kao i rasta osobnih dohodaka," naglasio je Živković.

Udruga Prsten financira se iz članarina, donacija i sponzorstava, a organizacijsku teritorijalnu strukturu čine četiri podružnice - Posavina s Brčko Distriktom, Srednja Bosna, Hercegovina i Banjalučka podružnica

Osnovan Klub žena Hercegovačko-neretvanske županije

U Mostaru je 19. lipnja 2020. održana konstituirajuća Skupština Kluba žena HNŽ-a Udruge bosanskohercegovačkih Hrvata Prsten na kojoj je za predsjednicu izabrana Ivanka Galić iz Mostara, a za dopredsjednicu Ružica Zovko iz Čitluka.

U Izvršni odbor Kluba koji broji 70 članica izabrane su: Marijana Raič, Julijana Mikulić Jurković, Marijana Tomić, Vesna Bokšić, Mirjana Vegar, Marina Deronjić i Željka Katić.

Prstenovke je pozdravio predsjednik Udruge Marijan Klaić, zahvalio im na odazivu i iskazanom zajedništvu. "Glavni moto Prstena jest okupljanje i povezivanje Hrvatica i Hrvata na području BiH s ciljem zaštite kulturnih, nacionalnih, gospodarskih i svih drugih bogatstava našeg društva te pomoći potrebitima," kazao je Klaić. Osnivačkoj skupštini nazočio je i dopredsjednik Prstena u BiH Davor Pranjić.

Humanitarna akcija za mostarski Caritas

U sklopu akcije pomoći mostarskom Caritasu članice Kluba žena HNŽ-a uplatile su iznos od 3100 KM koje je prikupilo 28 članica.

Tim je povodom u prostorijama mostarskog Caritasa na blagdan sv. Ivana Krstitelja 24. lipnja izaslanstvo Kluba žena primio ravnatelj Caritasa don Željko Majić. Zahvalivši im na pomoći, upoznao ih je s misijom i brojnim aktivnostima Caritasa na području Mostara i Hercegovine.

Predsjednica Kluba žena HNŽ-a također je zahvalila svim članicama koje nesebično pomažu potrebitima, najavivši slične akcije i ubuduće.

Humanitarna glazbeno-poetska večer u Međugorju

Klub žena HNŽ-a u Marijanskom svetištu u Međugorju 4. rujna 2020. organizirao je glazbeno-poetsku večer humanitarnog karaktera. Uz poštivanje svih protuepidemijskih mjera, okupljanja je organizirano kako bi se *prstenovke* bolje upoznale te ujedno ispunile jedan od primarnih zadataka Udruge, a to je humanitarno djelovanje i pomoć potrebitima, a ovaj put prikupljena sredstva namijenjena su Udruzi roditelja i djece s posebnim potrebama "Susret" iz Čitluka. U ime organizatora predsjednica Ivanka Galić poručila je kako

Prsten okuplja, povezuje i obvezuje te kako se u zajedništvu i oslanjajući na vlastite snage može djelovati za opće dobro. U ime načelnika općine Čitluk Marina Radišića nazočne je pozdravila Valentina Bevanda, a pozdravnu poruku uputio je i predsjednik Prstena u BiH Marijan Klaić. U prigodnom programu sudjelovale su *prstenovke* Andreja Pehar i Ivanka Krstanović te duet Prima, Željko i Tiho, a organizirana je i promotivna prodaja knjige pjesama Marine Kljajo.

Cimska bazilika, najstariji kulturni spomenik u okolini Mostara, svjedoči o ranom kršćanskom podrijetlu ovih prostora

Prstenovke u posjetu ranokršćanskoj bazilici

Članice Kluba žena HNŽ-a predvođene predsjednicom Ivanom Galić organizirale su 10. listopada 2020. posjet ranokršćanskoj bazilici u mostarskom naselju Cim.

Sukladno Planu aktivnosti do kraja kalendarske godine i s ciljem ostvarenja jedne od zadaća Udruge, koja se odnosi na promociju i čuvanje kulturne baštine hrvatskog naroda, članice su imale prigodu posjetiti taj jedinstveni nacionalni spomenik kulture.

Na tom povijesnom lokalitetu fra Luka Marić iz FRAMOST-a predvodio je prigodnu molitvu, zatim je uslijedio sat povijesti o cimskoj bazilici, koji je pripremio Anto Šain, viši stručni suradnik u mostarskoj Agenciji Stari Grad, a tekst je pročitala najmlađa članica Ogranka Tea Kolovrat Šimunović. Na kraju je uslijedilo druženje kojem su nazočili i članovi HKUD-a Sveti Ante Cim iz Mostara.

U Orašju osnovan Klub žena Posavina

Nakon što je sredinom srpnja 2020. u Orašju predstavljena Udruga bosanskohercegovačkih Hrvata Prsten ženama s područja Posavine, 24. studenog 2020. također u Orašju osnovan je Klub žena Posavine, koji obuhvaća prostor Županije Posavske i Tuzlanske županije te Brčko Distrikta. Za prvu predsjednicu Kluba žena Posavina jednoglasno je izabrana Mandica Živković iz Orašja, a za zamjenice Delfa Dejanović iz Brčko Distrikta i Žaklina Pirkli-Ivanković iz Odžaka. Za članice Izvršnog odbora izabrane su: Zorica Raguž-Osmanagić i Mandica Kosić iz Orašja, Mira Ivaković iz Brčko Distrikta, Katarina Piljić iz Domaljevac, Katarina Paradžik iz Odžaka i Maja Nikolić iz Tuzle.

Skupštini su nazočili predsjednik Udruge Marijan Klaić i član Predsjedništva Darko Kasap, a na kraju se nazočnima obratila izabrana predsjednica Mandica Živković. "Velika je čast i zadovoljstvo biti dio respektabilne udruge kao što je Prsten. Sigurna sam da će uz naše iskustvo i nesebično zalaganje na očuvanju vrijednosti koje promovira Prsten, naši projekti i rezultati biti vidljivi na području Posavine i šire. Radujem se našem zajedništvu, zajedničkom radu i projektima," poručila je, zahvalivši na ukazanom povjerenju.

VEČER FOLKLORA

Večer zamišljena kao proslava kulture i tradicije bosanskohercegovačkih Hrvata, zbog trenutačne epidemiološke situacije održana je u skromnijem izdanju, ugostivši po jedno društvo iz Središnje Bosne, Posavine i Hercegovine

Početkom studenog 2020. u Franšiznom centru u Vitezu održana je kulturna manifestacija Večer folkloru u Prstenu, u organizaciji Udruge bosanskohercegovačkih Hrvata Prsten i suorganizaciji Federalnog ministarstva kulture i sporta. Manifestaciju je otvorila ministrica civilnih poslova BiH Ankica Gudeljević, koja je u svojem obraćanju istaknula kako hrvatski narod, danas jače nego ikad, mora glasno govoriti, odlučno graditi identitet i otvarati svoju kulturu pred svima za sve. "Udruge poput Prstena stoje na braniku hrvatskog identiteta. Promiču kulturu, jezik, običaje, tradiciju i gospodarsku suradnju, sve kako bi očuvali temeljne vrijednosti i jedinstvo hrvatskog naroda. I baš kako i stoji u Statutu Prstena, bez okupljanja nema sjećanja, bez potpore nema čvrstog oslonca, bez kulturnih i povijesnih vrijednosti nema bića hrvatskog, a bez svih ovih načela nema demokratske političke kulture," kazala je ministrica Gudeljević.

Večeri folkloru nazočilo je visoko izaslanstvo HNS-a BiH predvođeno predsjednikom Draganom Čovićem, koji je čestitao organizatorima na uspješnom radu te ujedno zahvalio na doprinosu koji Prsten daje okupljanju Hrvata u BiH, kao i u Republici Hrvatskoj i diljem svijeta

U PRSTENU

Večeri folkloru nazočilo je visoko izaslanstvo HNS-a BiH predvođeno predsjednikom Draganom Čovićem, koji je čestitao organizatorima na uspješnom radu te ujedno zahvalio na doprinosu koji Prsten daje okupljanju Hrvata u BiH, kao i u Republici Hrvatskoj i diljem svijeta. Pohvalio je ovu manifestaciju i talentiranu mladost iz cijele BiH, koja vrijedno čuva tradiciju svojeg naroda, kao i napore koje u ovaj cilj ulažu gospodarstvenici okupljeni u Prstenu.

“Hvala našem Prstenu na ustrajnoj zaštiti naše tradicije i povezivanju Hrvata, u BiH, i u Hrvatskoj i diljem svijeta. Ovo što smo večeras vidjeli neka bude ohrabrenje i motivacija svima nama da ustrajemo jer s ponosom možemo reći da smo dostojni predstavnici hrvatskog naroda. Udruga Prsten uistinu na pravi način okuplja i povezuje Hrvate, kako večeras tako i u drugim svojim aktivnostima, na čemu im iskreno još jednom čestitam i zahvaljujem,” poručio je Čović.

U ime organizatora okupljene je pozdravio predsjednik Prstena u BiH Marijan Klaić: “Svojim dolaskom na ovu manifestaciju iskazali ste nam veliku potporu i motivirali nas da nastavimo s radom i potrudimo se

ispuniti vaša očekivanja, kao i mnogih prijatelja, a to je da okupimo Hrvate u Bosni i Hercegovini i kroz aktivnosti Udruge pridonosimo zaštiti trajnih vrijednosti hrvatskog naroda, prepoznajemo i razmatramo pitanja važna za hrvatski narod, te ih upućujemo nadležnim institucijama koje ta pitanja mogu riješiti.”

Napomenuo je da je večer zamišljena kao proslava kulture i tradicije bosanskohercegovačkih Hrvata, no zbog trenutčne epidemiološke situacije održana je u skromnijem izdanju, ugovivši po jedno društvo iz Središnje Bosne, Posavine i Hercegovine.

U sklopu manifestacije nastupila su kulturno-umjetnička društva koja nastoje očuvati hrvatsku kulturu i tradiciju svojeg kraja te identitet Hrvata. Na Večeri folkloru nastupile su folklorne skupine: KUD Kralj Tomislav iz Tolise, KUD Rodoč iz Mostara i HKD Napredak iz Viteza te glazbena skupina Braća Bralić iz Novog Travnika.

Mladi prstenovci s predsjednikom Prstena u BiH Marijanom Klaićem

Kulturno-umjetnička društva nastoje očuvati hrvatsku kulturu i tradiciju svojeg kraja te identitet Hrvata

NASTAVLJA SE IZGRADNJA SAMOSTANA

Kao prijatelji franjevacu, od danas ste vi konfratri, odnosno oni koji trebaju brinuti o materijalnim dobrima samostana kako bi franjevci na Plehanu nastavili svoju misiju - činiti mir i dobro na što su se i zavjetovali, poručio je okupljenima fra Anto Tomas te posebno zahvalio Pavi Zubaku i Stipi Luciću na donacijama za izgradnju samostana i završetak crkve

Ministar Grlić Radman zahvalio je franjevcima na svemu što čine za svoj narod. Istaknuo je kako je Hrvatska, prema Ustavu i kao potpisnica Daytonskog sporazuma, ali i moralno u obvezi pomoći Hrvatima u BiH. Izrazio je zadovoljstvo dosadašnjom obnovom Plehana, kao i nadu u mogući povratak Hrvata na Plehan i u druge krajeve BiH

NA PLEHANU

Pripremila: **Gordana JELAVIĆ**, fotografije: **Brankica LUKAČEVIĆ**

u novoizgrađenoj crkvi, potpisan je Ugovor o nastavku gradnje nove zgrade samostana na Plehanu.

POMOZIMO FRANJEVCIMA KOJI ŽIVE NA OVIM PROSTORIMA

Misno slavlje na blagdan Rana sv. Franje Asiškog predvodio je fra Drago Pranješ, gvardijan franjevačkog samostana i župe sv. Franje Asiškog u Gučoj Gori, a prigodnu propovijed održao je plehanski gvardijan fra Anto Tomas. "Sv. Franjo želio je u potpunosti živjeti i doživjeti težinu Kristova života, tražio je rane Isusove da bi osjetio Kristov križ i patnju i dobio je pet rana. Po njegovu primjeru i franjevci su naučili na patnju i križ. Pokazali su to kroz 800 godina djelovanja na prostorima Bosne i Hercegovine. Mi plehanski franjevci želimo dati mogućnost da se te rane ne produbljuju. Molimo da u životu znamo razumjeti omjer križa i radosti i po tom omjeru živjeti lijepo i sretno kako je to živio i sv. Franjo. Učimo od Isusa po primjeru sv. Franje kako u potpunosti prihvatiti svoj križ. Pomozimo franjevcima koji žive i koji će živjeti na ovim prostorima da mogu nositi te rane, da se one ne produbljuju," poručio je, među ostalim, fra Tomas.

VAŽAN DOGAĐAJ ZA PLEHAN I CIJELU BOSANSKU POSAVINU

Konkretna pomoć franjevcima na Plehanu svakako je upravo izgradnja samostana, za koju su ugovor potpisali u ime

U ime Odbora za obnovu Franjevačkog vjersko-kulturnog središta Plehan Pavo Zubak ukazao je na važnost izgradnje samostana te zahvalio svima koji pomažu njegovu izgradnju, zaključivši kako svojim pomaganjem šalju poruku Hrvatima u BiH da nisu sami

Franjevački samostan sv. Marka Evandelistu na Plehanu u Bosanskoj Posavini simbol je tog kraja, uništen za posljednjeg rata kao i mnogi drugi sakralni objekti u Bosni i Hercegovini, a sad se diže kao Fenix iz pepela. Zasluga je to mnogih ljudi iz tog kraja koji su pohodili na Plehan i kad je ondje bilo samo zgarište nekadašnjeg zdanja, a među onima koji su izdašno i velikodušno pomagali njegovu obnovu jesu i prstenovci Pavo Zubak i Stipo Lucić. Crkva je obnovljena, a sada slijedi obnova samostana. Tim povodom 17. rujna 2020., nakon misnog slavlja

Misno slavlje na blagdan Rana sv. Franje Asiškog predvodio je fra Drago Pranješ, gvardijan franjevačkog samostana i župe sv. Franje Asiškog u Gučkoj Gori, a prigodnu propovijed održao je plehanski gvardijan fra Anto Tomas

investitora fra Anto Tomas i u ime izvođača radova Anto Jurišić iz tvrtke Starogradnja d. o. o. iz Odžaka. Uz povratnike i raseljene Plehančane te druge Posavljake, tom za Bosansku Posavinu iznimno važnom događaju nazočili su visoki državni dužnosnici - izaslanik predsjednika Vlade RH, ministar vanjskih poslova i europskih integracija Goran Grlić Radman, dopredsjednik Republike Srpske Josip Jerković, predsjednik Hrvatskog narodnog sabora BiH i zamjenik predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH Dragan Čović, veleposlanik RH u BiH Ivan Sabolić, generalni konzul RH u Banja Luci Zoran Piličić, predsjednik Kluba Hrvata u Vijeću Naroda RS Ivo Mijić, načelnik Općine Derventa Milorad Simić, predsjednik Općinskog vijeća Derventa Marijan Kljajić, zamjenik župana vukovarsko-srijemskog Josip Dabro te članovi Odbora za obnovu Franjevačkog vjersko-kulturnog središta Plehan na čelu s predsjednikom Odbora Pavom Zubakom.

GRLIĆ RADMAN IZRAZIO NADU U POVRATAK HRVATA NA PLEHAN

“Kao prijatelji franjevac, od danas ste vi konfratri, odnosno oni koji trebaju brinuti o materijalnim dobrima samostana kako bi franjevci na Plehanu nastavili svoju misiju - činiti mir i dobro na što su se i zavjetovali,” poručio je okupljenima fra Tomas te je posebno zahvalio Pavi Zubaku i Stipi Luciću, koji su podrijetlom s Plehana i čijim je donacijama postavljen Oltar te kamen u in-

Konkretna pomoć franjevcima na Plehanu svakako je upravo izgradnja samostana, za koju su ugovor potpisali u ime investitora fra Anto Tomas i u ime izvođača radova Anto Jurišić iz tvrtke Starogradnja d. o. o. iz Odžaka

terijeru novosagrađene crkve, pozivajući sve prijatelje Plehana da slijedeći njihov primjer nastave podržavati završetak crkve, gradnju samostana te život franjevac na Plehanu.

Ministar Grlić Radman zahvalio je franjevcima na svemu što čine za svoj narod. Istaknuo je kako je Hrvatska, prema Ustavu i kao potpisnica Daytonskog sporazuma, ali i moralno u obvezi pomoći Hrvatima u BiH. Izrazio je zadovoljstvo dosadašnjom obnovom Plehana, kao i nadu u mogući povratak Hrvata na Plehan i u druge krajeve BiH. U sjećanje na taj događaj darovao je Plehanu medaljon sv. Vlahe, zaštitnika Dubrovnika.

ZUBAK PORUČIO HRVATIMA U BIH - NISTE SAMI!

U ime Odbora za obnovu franjevačkog vjersko-kulturnog središta Plehan Pavo Zubak ukazao je na važnost izgradnje samostana te zahvalio svima koji pomažu njegovu izgradnju, zaključivši kako svojim pomaganjem šalju poruku Hrvatima u BiH da nisu sami.

Uz povratnike i raseljene Plehančane te druge Posavljake, tom za Bosansku Posavinu iznimno važnom događaju nazočili su visoki državni dužnosnici iz RH i BiH

Izvođač radova Anto Jurišić nazočnima je predstavio projekt gradnje novog samostana i zahvalio na ukazanom povjerenju, a u ime Odbora iz Zagreba Milan Bešlić je fra Tomasu za plehansku muzejsku zbirku darovao kip sv. Leopolda Mandića, djelo akademskog kipara Tomislava Kršanjavog.

Predstavljena je i mrežna stranica tog franjevačkog vjersko-kulturnog središta www.plehan.net na kojoj se nalaze informacije o duhovnom i kulturnom programu na Plehanu. Kako to i priliči kad se nađu Posavljaci, druženje na Plehanu nastavljeno je uz domaće specijalitete i izvornu glazbu.

ZAŠTO UČENJE I RAD U INOZEMSTVU?

Bez zadržske preporučujem odlazak u inozemstvo jer tako ne učiš samo o sredini u koju si došao, već i o sebi. Poput mnogih od nas koji smo to već uvidjeli, shvatiš da je korisno biti vani, ali da je najljepše ta znanja i vještine koristiti doma

Tekst i foto: **Ivan MARIĆ**

U doba pandemije izazvane koronavirusom govoriti i razmišljati o tome kako je studirati i raditi u inozemstvu zvuči sve više kao daleka prošlost. Putovanja su otežana, letovi rijetki ili su otkazani, studijski su programi online ili su odgođeni, ali jedno je sigurno - povratak studentskog života kakvog smo poznavali nije u dogledno vrijeme izgledan. Ni traženje poslova u doba ekonomskih turbulencija nije lak zadatak. No, bez obzira na sve, svijet se mijenja, a putovanja, rad i učenje "vani", u inozemstvu, neće izgubiti na snazi za vlastiti razvoj te za povećavanje šansi na sve kompetitivnijem tržištu rada.

Također, važno je ne zaboraviti da mnogi mladi odlaze u inozemstvo jer ne vide perspektivu ili su nezadovoljni, a ne samo kako bi proširili vidike, što je ipak privilegij, no to ne mora biti slučaj. Broj stipendija, programa i stažiranja za mlade iz RH i BiH zadnjih deset godina znatno se povećao, i nije samo nešto elitno za mali broj odabranih. Primjer je i stipendija Udruge Prsten koja podupire nadarene studente i pomaže im da u svojim prvi koracima dobiju važnu ne samo financijsku potporu, već i priliku učenja i umrežavanja od koje mogu profitirati i u profesionalnom svijetu.

Stoga želim ovdje prezentirati prednosti boravka u inozemstvu, ali i povratka doma, ponajprije članovima Foruma mladih Udruge Prsten, kao i drugim "bručošima" i studentima koji razmišljaju o odlasku izvan RH i BiH.

Ivan Marić u njemačkom Ministarstvu vanjskih poslova (drugi zdesna)

SPOSOBNOŠTI I PRAKTIČNA ZNANJA VAŽNIJA OD FORMALNOG OBRAZOVANJA

Američko-libanonski mislilac Nassim N. Taleb i otac poznatog Crnog labuda, koji govori o ekstremnim i neočekivanim događajima koji uzdrmaju društveni i gospodarski život, smatra da je trenu-

tačno za svakog od nas najvažnije prilagoditi se novoj situaciji, a ne tražiti i nadati se povratku k starom.

Tko godinama radi na identičan način i ne mijenja ništa u svojem poslovanju, ne može dugoročno biti konkurentan. To najbolje znaju poduzetnici i poduzeća, ali to vrijedi za sve, a pogotovo za mlade.

Zbog trenutačne gospodarske i društvene krize mnogi kroničari našeg vremena nazivaju mlade rođene devedesetih godina, a i one rođenim u "nultima", izgubljenom generacijom koja živi ili će živjeti lošije od svojih roditelja. Usto, u današnje vrijeme, u svijetu i kod nas, nikad više ljudi nije imalo završenu višu i visoku naobrazbu.

Pravila koja su vrijedila poput "završi neki fakultet i naći ćeš posao" zastarjela su i nemaju pokrića u današnjem svijetu. Štoviše, formalno obrazovanje kao takvo gubi na vrijednosti, a sposobnosti dobivaju na važnosti i ugledu. "Papir" nije više toliko bitan koliko je bio do prije samo nekoliko godina jer se pokazuje da sposobnosti i praktična znanja kao što su umijeće komuniciranja (bilo offline ili online), improvizacija, fleksibilnost ili snalaženje u nepoznatim situacijama dobivaju na vrijednosti.

OTIĆI "VANI" ZNAČI ISTUPITI IZ ZONE KOMFORA

Želim se zadržati na snalaženju u nepoznatim situacijama. Tu je spomenuta sposobnost prilagodbe iznimno važna osobina, a nepoznate situacije i snalaženje u njima, ako izuzmemo ekstremne situacije poput rata ili prirodnih nepogoda, često se i događaju upravo kad odete u inozemstvo ili se susrećete s nečim što nije poznato. Uobičajeno se zato kaže - istupiti iz zone komfora.

Premisa je da ako se izide iz poznatog i ustaljenog nije moguće učiti novo i poboljšati se, a upravo to omogućuje iskustvo rada i učenja u inozemstvu, kao i suradnja i druženje s ljudima iz cijelog svijeta. Kad prvi put moraš na nekom stranom jeziku

Bundestag - Parlament Savezne Republike Njemačke u Berlinu

Broj stipendija, programa i stažiranja za mlade iz RH i BiH zadnjih deset godina znatno se povećao, i nije samo nešto elitno za mali broj odabranih. Primjer je i stipendija Udruga Prsten, koja podupire nadarene studente i pomaže im da u svojim prvim koracima dobiju važnu ne samo financijsku potporu, već i priliku učenja i umrežavanja od koje mogu profitirati i u profesionalnom svijetu

dogovoriti razgledavanje stana ili prijaviti boravište, vidiš koliko je to lakše doma, u poznatom.

Poznata filozofkinja Hannah Arendt napisala je kako te život u inozemstvu uči odgovornosti jer te nitko ne poznaje i da tada najviše vladaš vlastitim životom. K tome, kad se još uzme u obzir da druge sredine drugačije razmišljaju, imaju drugačije manire i moraš prihvatiti karakteristike koje su ti nepoznate, to te jača i tako rasteš. Te sposobnosti i vještine koje se steknu boravkom "vani" pomažu da inflacija visokoškolskih diploma ne bude prepreka već prilika za isticanjem iz mase.

KORISNO JE BITI "VANI", ALI DOMA JE IPAK NAJLJEPŠE

Rad ili studij u inozemstvu ne preporučujem zbog toga što će diploma s nekog stranog sveučilišta zvučati dobro ili što će posao u nekoj međunarodnoj firmi donijeti veliku financijsku korist, već zbog iskustva koje je iznimno upotrebljivo i traženo, bilo u Hrvatskoj, BiH ili negdje drugdje.

Također, dodatni aspekt zbog kojeg preporučujem mladima boravak u inozemstvu jest objektivniji pogled na vlastitu domovinu, podrijetlo i obrasce ponašanja. Primjerice, htio ili ne htio, ti si diplomat odnosno tebe drugi gledaju kao veleposlanika svoje zemlje, često si prvi iz Hrvatske i/ili BiH kojeg upoznaju. To stvara dodatni osjećaj odgovornosti, ali i poseban osjećaj pripadnosti jer se počinješ više pitati što te definira kao osobu iz Hrvatske ili BiH, ali i regionalno - što to znači biti Posavljak, Međimurac ili Hercegovac. Sve to pomaže prilagoditi se, stjecati znanje i vještinu, a ne samo imati "papir". Zato bez zadržke preporučujem odlazak u inozemstvo jer tako ne učiš samo o sredini u koju si došao, već i o sebi. Poput mnogih od nas koji smo to već uvidjeli, shvatiš da je korisno biti vani, ali da je najljepše ta znanja i vještine koristiti doma.

Želim svima preporučiti - otidite vani, ali i vratite se, ne zato što to od vas traži politika, već zato što nema pozitivnijeg od toga kad se naučeno može primijeniti doma, stvoriti novo ondje gdje se oblikovan i to odnio u svijet.

USPJEŠNI POJEDINCI ČINE USPJEŠNO DRUŠTVO

Evo nekoliko informacija za one koji se pitaju kako sad otići vani i koje su mogućnosti. Odlazak u inozemstvo, pogotovo kao student, treba se pravodobno planirati. Idealno je otprilike godinu dana prije, a dok čitate ove retke i zamišljate se na razmjerni studenata negdje u svijetu, mogla bi se i pandemijska izvanredna situacija relaksirati pa preporučujem da prvo kontaktirate međunarodne urede svojih fakulteta i/ili sveučilišta te posjetite mrežne stranice stranih veleposlanstava kako biste saznali nude li kakve stipendije i pod kojim uvjetima, kao i škole stranih jezika koje mogu pomoći u pripremi za prve susrete sa stranim jezikom i kulturom.

Razlog zbog čega baš ja pišem o edukaciji u inozemstvu jest što se trenutačno nalazim u Berlinu u kojem boravam zbog posla. To je put kojim sam krenuo prilično rano. Kao dijete uvijek sam bio fasciniran događajima u svijetu, ali i kako svijet gleda na nas, pogotovo tijekom Domovinskog rata, kad sam

shvatio kako smo snažno povezani s nekim dalekim zemljama i ljudima. Poslije sam spoznao da su to diplomati i da nas povezuju međunarodni odnosi.

Nakon preddiplomskog studija u Hrvatskoj, odlučio sam upisati takav studij i u inozemstvu te zakoračiti u taj svijet koji me od malena fascinirao te istodobno frustrirao, ali opet i neizmerno privlačio. Dobio sam stipendiju bavarske Vlade za studij iz tog područja u Njemačkoj, potom sam radio u njemačkim i europskim institucijama poput Bundestaga i Europskog parlamenta, kao i u stranim veleposlanstvima u Hrvatskoj.

U jednoj prijavi na pitanje što želim raditi za pet godina napisao sam da težim poslu u Hrvatskoj, gdje ću se baviti vanjskom i europskom politikom. Srećom, to je upalilo i sad radim u hrvatskom Ministarstvu vanjskih i europskih poslova, a počeo sam tijekom hrvatskog predsjedanja Vijećem EU-a.

Vijeće EU-a jedna je od najvažnijih institucija Europske unije. Zadaci su političko i tematsko usmjeravanje te priprema sjednica i radnih skupina. Od 1. siječnja do 30. lipnja Hrvatska je predsjedala Vijećem EU-a, a 1. srpnja 2020. Njemačka je na šest mjeseci preuzela tu funkciju - to spominjem jer je to razlog zašto sam trenutačno u Berlinu. Naime, radim u njemačkom Ministarstvu vanjskih poslova gdje pomažem njemačkim kolegama na području proširenja EU-a, što se, među ostalim, odnosi i na BiH.

Boravak u inozemstvu pruža objektivniji pogled na vlastitu domovinu, podrijetlo i obrasce ponašanja. Ondje si diplomat, veleposlanik svoje zemlje. To stvara dodatni osjećaj odgovornosti, ali i poseban osjećaj pripadnosti

Hrvatsko veleposlanstvo u Berlinu

Moto hrvatskog predsjedanja Vijećem EU-a ove godine glasio je Snažna Europa u svijetu punom izazova, a njemački je Zajedno učiniti Europu ponovno snažnom. Sretan sam što sam imao čast raditi pod oba gesla i dao mali doprinos njemačko-hrvatskoj suradnji u Europi, što bi bilo teško zamisliti bez tih boravaka u inozemstvu.

Naravno, nije boravak u inozemstvo "med i mlijeko". Sam je odlazak već težak - napuštanje obitelji i dragih ljudi nije lak, ali to iskustvo čovjeka obogati i pruža puno novih mogućnosti. Kvalitetno planiranje studija ili rada traži vrijeme i planiranje, a pandemija neće vječno trajati. Stoga ako možete, iskoristite ovo vrijeme za rad na sebi, a s tim i za prosperitetniju budućnost svih nas u RH i u BiH jer uspješni pojedinci čine uspješno društvo.

Janja Pilić (23) iz Gornjeg Vakufa - Uskoplja, studentica je Ekonomskog fakulteta Sveučilište u Zagrebu i članica Foruma mladih

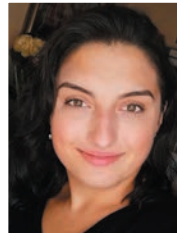
Anto Novaković (27) iz Mostara završio je preddiplomski studij na Sveučilištu u Mostaru te potom i diplomski studij na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Član je Foruma mladih

Vlatka Blažeka (26) iz Viteza, nedavno je diplomirala na Tekstilno-tehnološkom fakultetu u Zagrebu, gdje je tijekom studija i zasnovala obitelj

MLADI IZ BIH NA STUDIJU U HRVATSKOJ

Hrvatski sustav obrazovanja nudi bolje uvjete studiranja, s naprednijim i razvijenijim tehnikama izučavanja gradiva, Hrvatska je u Europskoj uniji pa su diplome i međunarodno priznate, a bolja je i konkurentnost na tržištu rada u RH - sve su to razlozi zbog kojih se mladi iz Bosne i Hercegovine odlučuju studirati u Hrvatskoj

Lucija BARIŠIĆ

Odlazak na fakultet velik je korak u životu svakog mladog čovjeka. To je razdoblje u kojem osoba ulazi u svijet odraslih i susreće se s puno promjena, posebno ako odlazi na studij u drugi grad ili zemlju. Iako se u Bosni i Hercegovini nalaze brojni fakulteti, velik broj mladih Hrvata iz BiH odlučuje studirati u Hrvatskoj.

Svoje iskustvo studiranja u Hrvatskoj nakon završetka srednje škole u Bosni i Hercegovini s nama su podijelili Janja Pilić iz Gornjeg Vakufa – Uskoplja i Anto Novaković iz Mostara, ujedno kolege s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu i članovi Foruma mladih, te magistrica inženjerka tekstilne tehnologije i inženjerstva Vlatka Blažeka iz Viteza.

Zašto ste odlučili studirati u RH, a ne u BiH?

JANJA: Hrvatski sustav obrazovanja nudi bolje uvjete studiranja, s naprednijim i razvijenijim tehnikama izučavanja gradiva. Još jedan od razloga zbog kojeg sam se odlučila studirati u Hrvatskoj jest međunarodna priznatost diploma stečenih na Sveučilištu u Zagrebu. Smatram da tako odgovorno razmišljam o svojoj budućnosti.

VLATKA: Više je razloga zbog kojih sam se odlučila na studij "preko granice". Sjećam se da se još i za vrijeme mojih

srednjoškolskih dana često moglo čuti da je bolje otići na studij u Hrvatsku jer je u Europskoj uniji, zbog međunarodne priznatosti diplome itd. No, razlog koji bih mogla izdvojiti jest da u BiH ne postoji fakultet na kojem sam studirala u RH. Također, u RH se nudi više stipendija koje su mnogo veće od, primjerice, one koje je nudila moja općina i ima više studentskih domova, posebno u Zagrebu, u kojima je smještaj puno povoljniji od onog privatnog u stanovima.

ANTO: Iako sam preddiplomski studij završio na Sveučilištu u Mostaru, odlučio sam da ću diplomski studij pohađati u Zagrebu. Razlog tomu je prije svega bolja konkurentnost na tržištu rada u Hrvatskoj.

UPIS BEZ TEŠKOĆA, ZA RAZLIKU OD MATURE

Jeste li imali kakvih administrativnih poteškoća prilikom upisa fakulteta u RH? Smatrate li da je nešto bilo posebno komplicirano?

JANJA: Nisam imala većih poteškoća prilikom upisa na fakultet jer sam se upisivala kao hrvatski državljanin, a ne kao strani te je samim time cijeli administrativni proces jednostavniji.

Fakulteti u RH imaju otvoreniji pristup, više su usmjereni na zapadni obrazovni program, a svojim suvremenim pristupom potiču studente na neprestani razvoj, što ujedno povećava njihovu konkurentnost – zaključuje Anto

VLATKA: U sustav za polaganje državne mature prijavila sam se kao hrvatska državljanka čime sam dobila pravo na besplatno školovanje uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja, što mi je uvelike olakšalo cijelo moje studiranje.

ANTO: S obzirom na to da Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru surađuje s Ekonomskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, administrativni proces vezan uz prelazak na studij u Zagreb bio je vrlo jednostavan. Naravno, uz ispunjavanje određenih kriterija.

Smatrate li da ste imali jednake šanse upisati fakultet u RH kao i vaše kolege iz RH s obzirom na polaganje državne mature? Mislite li da su učenici iz BiH spremni pristupiti ispitima državne mature nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja?

JANJA: Smatram da je moje znanje stečeno tijekom srednjoškolskog obrazovanja u BiH bilo dobra podloga za polaganje državne mature te da se moja škola dobro pobrinula za sve vezano uz samu prijavu. Jedinu moguću probleme mogu nastati zbog pojedinosti iz gradiva koje škole u BiH ne prezentiraju svojim učenicima za razliku od škola u RH koje detaljnije obrađuju gradivo, što znači da bi učenici sami trebali to obraditi. Što se tiče procedure izvođenja državne mature, ona je možda stresnija za nas koji dolazimo iz BiH jer je ne pišemo u svojim školama kao što to čine učenici iz RH i izloženi smo nepoznatom okruženju.

VLATKA: Što se tiče samog polaganja državne mature, smatram da su kolege iz RH bili u maloj prednosti jer su u srednjim školama imali pripreme za državnu maturu dok sam se ja, kao i većina učenika iz BiH, samostalno pripremala za ispite, a to pamtim kao poprilično naporno razdoblje jer sam polagala šest ispita državne mature. Također, učenici iz BiH moraju sami snositi troškove polaganja ispita, ali i sami pronaći smještaj u mjestu polaganja mature.

ANTO: Imao sam priliku polagati državnu maturu i smatram da su učenici iz BiH, koji žele pohađati studij u RH prepušteni sami sebi, odnosno ne postoje organizirane pripreme za državnu maturu, osim onih koje dobrovoljno drže pojedini profesori u srednjim školama. Obrazovni program u BiH nije koncipiran prema državnoj maturi jer je manji dio učenika polaže. Sama procedura prijave državne mature nije pretjerano komplicirana ako se osoba prijavljuje kao hrvatski državljanin, sve se odvija u digitalnom obliku.

BOLJE MOGUĆNOSTI I JEDNAKE ŠANSE ZA USPJEH

Budući da ste svi iskusili život u studentskom domu, možete li objasniti kakva je procedura prijave na natječaj za studentski dom? Smatrate li da ste imali jednake šanse dobiti dom kao i vaše kolege iz RH i jesu li postojale određene prepreke?

JANJA: Sve godine studiranja živim u studentskom domu. Prijava za natječaj uključuje slanje dokumentacije vezane za status

studenta i uspjeh na studiju te dokumentacija kojom se potvrđuje socijalno-ekonomski status studenta. Navedenu dokumentaciju, koja je potrebna za dokazivanje tog statusa, kao i niz drugih sličnih, studenti iz BiH donose iz svojih matičnih mjesta, dok za studente iz RH sustav automatski povlači podatke. To može biti problem dok, primjerice, ograničenja broja mjesta za studente koji dolaze iz BiH ne postoje.

VLATKA: Živjela sam u studentskom domu sve godine studija, osim zadnje kad sam se udala i sa suprugom preselila u stan. U principu, studenti iz BiH i RH imaju jednake šanse ostvariti pravo na smještaj u studentskom domu.

ANTO: Živio sam u studentskom domu i kriteriji su većinom jednaki za studente iz BiH i RH. Eventualni problemi mogu se pojaviti u administrativnom dijelu prijava jer se neki dokumenti iz BiH ne priznaju u RH.

Smatrate li da ste kao Hrvati iz BiH bili u nečemu zakinuti prilikom odlaska na studij u RH za razliku od studenata koji su srednju školu završili u RH?

JANJA: Kao studentu koji dolazi studirati u drugu državu, ne toliko nepoznatu, sam proces prilagodbe na novu okolinu može stvarati poteškoće, ali smatram da kao Hrvatica iz BiH imam jednaku šansu i mogućnost za uspjeh.

Bilo je slučajeva kad sam se osjećala zakinutom. Primjerice, sjećam se da su studenti iz RH mogli lakše ostvariti pravo na stipendiju jer se veći broj stipendija dodjeljivao studentima iz RH nego studentima Hrvatima iz BiH – kaže Vlatka

VLATKA: Bilo je slučajeva kad sam se osjećala zakinutom. Primjerice, sjećam se da su studenti iz RH mogli lakše ostvariti pravo na stipendiju jer se veći broj stipendija dodjeljivao studentima iz RH nego studentima Hrvatima iz BiH. Isto tako, tijekom studiranja udala sam se u Zagrebu i rodila dijete, no nisam mogla ostvariti roditeljsku naknadu jer tad još nisam imala prebivalište u Hrvatskoj tri ili pet godina. To mi je naravno otežalo uvjete studiranja u odnosu na kolegice koje su rodile tijekom studiranja i odmah dobile roditeljsku naknadu.

ANTO: Smatram da nisam bio zakinut jer imamo identičan srednjoškolski plan i program.

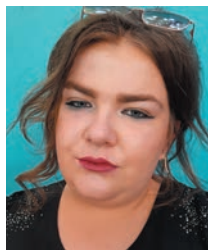
Anto, vi ste preddiplomski studij završili na Sveučilištu u Mostaru, a diplomski studij na Sveučilištu u Zagrebu. Možete li usporediti obrazovni program na fakultetu u BiH i u RH?

ANTO: Ono što mogu reći iz svojeg iskustva jest da studij u RH, konkretno u Zagrebu, pruža više mogućnosti i praktičnog rada. Smatram da studij u BiH stvara ljude koje na tržištu rada ništa ne diferencira od ostalih te da je na fakultetima u BiH poprilično zastario obrazovni plan i program što se, ponovno, odražava na konkurentnost studenata iz BiH na tržištu rada. Fakulteti u RH imaju otvoreniji pristup, više su usmjereni na zapadni obrazovni program, a svojim suvremenim pristupom potiču studente na stalni razvoj, što ujedno povećava njihovu konkurentnost.

Kao studentu koji dolazi studirati u drugu zemlju, ne toliko nepoznatu, sam proces prilagodbe na novu okolinu može stvarati poteškoće, ali smatram da kao Hrvatica iz BiH imam jednaku šansu i mogućnost za uspjeh – vjeruje Janja

USUDI SE OSTATI I USPJETI

Nije lako ni jednostavno, no svaki se trud na kraju isplati - to bi mogao biti zajednički zaključak ovih priča u kojima nam četiri mlade žene predstavljaju svoj put do uspjeha, pozivajući i druge da se usude upustiti u naizgled nemoguću misiju ostvarenja sna o životu i radu u svojoj domovini, Bosni i Hercegovini

Marija BAGARIĆ,
fotografije iz privatnog albuma

Mala, ušuškana između planina i pokrivena bijelim oblacima. Umivena najljepšim rijekama i okupana u najtoplijim jezerima. Diše najčistijim plućima i niče na najplodnijim tlima – to je naša Bosna i Hercegovina. No, moramo biti realni i priznati da stanje nije idealno kao u tom romantičnom opisu. Ljudi odlaze trbuhom za kruhom, a mladi u potrazi za nekom boljom perspektivom.

Ipak, ima i pozitivnih primjera koji se opiru negativnim trendovima. Potražili smo i pronašli uspješne pojedince koji svjedoče da se, unatoč svim problemima i usprkos svim nedaćama, ipak može ostati i opstati pa i uspjeti kao "svoj na svom".

Predstavljamo vam mlade koji su iskoristili priliku i ostali, kao i one koji su sami sebi stvorili priliku. O tome kako su uspjeli, kako su isplivali, o životu mladih i trendu iseljavanja govore nam **Tina Mlakić**, **Iva Kovačević**, **Marija Vukoja** i **Iva Klepić**.

Tina Mlakić

STANJE NIJE IDEALNO, NO USPJEH JE SVUGDJE MOGUĆ

Mlada magistrica farmacije **Tina Mlakić** priča nam o svojim uspjesima i padovima, ispunjenim nadanjima i ostvarenim snovima.

Tina, kažite nam nešto više o sebi?

Dolazim iz Viteza, rođena sam 1995. u Splitu, gdje sam i provela dio života. U Vitezu sam završila osnovnu školu, a srednju školu nastavila u Travniku. Uspješno sam položila državnu maturu i upisala studij farmacije na Sveučilištu u Mostaru, koji sam u roku uspješno završila.

Kako je bilo studirati u Mostaru, kakvim ocjenjujete Sveučilište i fakultet?

Upisujući se na Farmaceutski fakultet Sveučilišta u Mostaru susrela sam se s toplim gradom i dragim ljudima pa sam se odmah osjećala prihvaćeno. Fakultetom na čelu s profesoricom dr. sc. Monikom Tomić bila sam više nego zadovoljna, a mogu reći i da je Sveučilište u Mostaru bilo jedan od ključnih čimbenika koji su me poslovno pa i privatno formirali.

Znanja koja ste stekli studirajući farmaciju htjeli ste i praktično realizirati. Kako je sve počelo?

Petogodišnje studiranje i stjecanje znanja, kao i spoznaja da je farmacija nastala iz prirode doveli su do toga da sam se vratila prirodi, a mojoj odluci da se bavim prirodnim kozmetikom pridonijeli su, među ostalim, i osobni problemi uzrokovani dermatitisom te želja da pomognem drugima s istim ili sličnim problemima.

Što zapravo proizvodite i koja je namjena vaših proizvoda?

Ponajprije bih istaknula kreme koje su temelj svega što radim i u čiju je proizvodnju utkana velika ljubav. Kreme za suhu i za masnu kožu, onu za suhu kožu

nazvala sam Hirona. Usto, proizvodim i preparate za zdravlje i njegu kose.

Osim proizvodnje prirodne kozmetike, radite i u ljekarni?

Kao magistrica farmacije radim u ljekarni u Busovači oko godinu dana. Tu se dodatno usavršavam u struci i u pripremi prirodnih pripravaka, a i kolege me podupiru pa sam jako zadovoljna uvjetima u kojima radim.

S tim iskustvom što mislite, mogu li mladi uspjeti u BiH?

Stanje nije idealno, mladi nailaze na mnoge poteškoće i brojne prepreke, no uspjeh je svugdje moguć ako ste dovoljno uporni, ambiciozni, kreativni i primjenjujete stečeno znanje. Osim toga, važna je i potpora okoline, a ja je imam, posebno od mojih Vitežana.

SVAKI SE TRUD ISPLATI, ALI NE ODMAH

U Hajdučkim vrljetima na Blidinju upoznajemo **Mariju Vukoja**, mladu i uspješnu Hercegovku, rođenu 1992. u Mostaru, gdje završava osnovnu i srednju školu. Studirala je na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, gdje je stekla dvije specijalizacije - odjel hrane i pića te dijetoterapiju i režimsku prehranu. Osim toga završila je Wine academy WSET Level 2. Danas boravi na području mostarske općine i grada Mostara te na području općine Tomislavgrad, u Parku prirode Blidinje.

Marija, kako ste sve naučeno primijenili u poslu?

Sve što sam učila i radila vezala sam uz svoj posao. Spletom okolnosti, nakon očeve smrti, došla sam na čelo tvrtke. Put je bio dosta težak. Mi smo bili u nekoj drugoj dimenziji, turizam na području BiH nekako se posljedično razvijao zahvaljujući velikom broju gostiju koji posjećuju Hrvatsku i okolne zemlje pa su počeli dolaziti i u neka naša turistička središta - Mostar, Međugorje, Sarajevo... To se odrazilo i na nas. Sve te godine trudili smo se, ulagali u sebe, u svoja znanja i usluge koje nudimo. Gosti su to prepoznali i zato danas imamo određenu stabilnost.

Kako su nastale i kako su se razvijale Hajdučke vrljeti?

Objekt je otvoren 1999. godine. U to je vrijeme bilo puno drukčije. Blidinje nije doživljavano kao turističko odredište, niti je bilo puno gostiju. Skijalište se otvara 2000. godine i za sobom povlači zimski turizam. No, u to vrijeme nije bilo asfalta ni infrastrukture potrebne za normalno funkcioniranje turizma. To su bile početničke muke, ali i tad su ljudi dolazili. Mnogi su smatrali kako je ludost napraviti nešto na ovakvom mjestu, međutim to se pokazalo kao prednost jer se nalazimo na razmeđu pet općina

i tri županije. Tako uvijek netko svrati pa je počelo jako dobro. Nudili smo tradicionalnu hercegovačku hranu, premda su mnogi smatrali kako je i to ludost. Tko bi jeo puru, koja se smatrala hranom siromašnih. No, mi smo se držali tradicionalne recepture što se također pokazalo dobrim. Ljudi, posebno naši koji žive vani pa i u Hrvatskoj, željni su te hrane, ona ih vraća u djetinjstvo i neka prošla vremena.

Zašto ste objekt nazvali Hajdučke vrljeti?

Mojem ocu je Mijat Tomić zbog svojeg junaštva i otpora bio uzor te se i na taj način htio poistovjetiti s njim. Došao je na Blidinje kad nikog i ničeg nije bilo. Tri godine nakon osnivanja Hajdučkih vrljeti utemeljio je Republiku Mijata Tomića, koja ima svoja ministarstva i svoju himnu. Vrljeti su pak teško dostupne staze. Majka je smatrala kako je otac na hajdučki način utabao tu teško prohodnu stazu te je ona smislila ime. Tako nastaju Hajdučke vrljeti, a danas smo po tome prepoznatljiviji.

Marija Vukoja

Nakon očeve smrti preuzimate posao. Koliko vam je to predstavljalo teret?

Tvrtku sam preuzela prije 11 godina i nastavila stopama svojeg oca. Bilo je dosta teško i nezgodno tek tako preuzeti nečije ideje. Moralo je proteći određeno vrijeme, s nekim sam stvarima odmah "kliknula", no s nekim je to išlo sporije. Neki mi zamjeraju što sam malo zapostavila Hajdučku Republiku, no priznajem da se nisam uspjela još do kraja s njom poistovjetiti. To se mora osjetiti, ne možete to koristiti kao puki marketinški alat.

Osim tradicionalne hrane, nudite i druge sadržaje?

Održavaju se razne manifestacije, a jedna od ključnih jest *Dobro slaži i ostani živ*, koja je pokrenuta kad je osnovana Hajdučka Republika. To je natjecanje poštenih ljudi u laganju, gdje se pričaju zanimljive, šaljive priče. Dugo smo

godina radili i *Off road* utrku u čast mojem ocu, gdje sam ranije bila aktivno uključena u *Off road* klub. Ova manifestacija privlači velik broj ljudi, čak nekoliko tisuća.

Kako vidite život mladih u BiH i što biste im poručili?

Bez obzira na to gdje se tko nalazio, bilo u BiH, Njemačkoj, Austriji ili Americi, ako se čovjek trudi, svaki se trud isplati. Kod nas je to teže, ali svi moramo raditi na tome. Nije rješenje ni u tome da svi odemo. Vjerujem da mladi, ako budu radili i trudili se, imaju dovoljno prostora. Posebno me ljuti činjenica kad mladi rade nešto koji mjesec i onda kažu kako to ne ide. Vidite, u mojem se poslu dosta toga ne isplati, ali pazimo na svaki detalj kako bismo stvorili brand. Tako bi trebalo i u drugim poslovima jer trud se vidi tek nakon dosta godina rada.

VAŽNO JE PREPOZNATI I ISKORISTITI PRILIKU

Vrata svojeg nasada otvorila nam je 30-godišnja **Iva Kovačević** iz Tomislavgrada. Osnovnu i srednju školu završila je u Tomislavgradu, studirala je na Agonomskom fakultetu u Zagrebu, gdje je završila preddiplomski i diplomski studij agrobiznisa i ruralnog razvoja. Potom se vraća u Tomislavgrad, gdje zasniva obitelj i posvećuje se uzgoju aronije. Osnivaju OPG Kovačević, u kojem su ona i suprug Ante te njihovi sinovi Filip i Nikola.

Studirali ste u Zagrebu, kako ste se prilagodili životu u velikom gradu?

Za mene je odlazak iz male sredine u Zagreb bio ispit moje samostalnosti, koji sam uspješno položila. Prije upisa na fakultet bila sam jednom u Zagrebu, a tijekom studija najteže mi je padala odvojenost od kuće, ali tu nelagodu pretvarala sam u pozitivnu energiju i usmjeravala u rješavanje obaveza na fakultetu i druge aktivnosti.

Djelatnica ste Farme Tomislavgrad, poduzeća Šišović? Je li bilo teško pronaći posao u maloj sredini, i to u struci?

To je jedna od najvećih mliječnih farmi u BiH., u koncernu Šišović zaposlena sam već četiri godine, a počela sam kao pripravnik 2016. godine. Sad sam stalno zaposlena i radim različite upravne poslove, a moj smjer agrobiznisa i ruralnog razvoja baš se dobro uklopio u posao koji obavljam. Nije jednostavno naći posao, ali sav trud na kraju se isplati, što je bilo i u mojem slučaju.

Kako ste počeli uzgajati aroniju, možete li nam napraviti kratku retrospektivu?

Kao student Agronomskog fakulteta, na prethodno spomenutom smjeru, mogli smo slušati agronomiju

zajedno s ekonomijom, gdje smo se susreli s ekonomskim nazivljem. Tad sam na kolegiju voćarstva čula više o aroniji, koja je u RH uzimala maha, a u BiH bila gotovo nepoznata. Zajedno s kolegicom radila sam ekonomiku i isplativost nasada aronije, gdje sam sagledala njezine tehnološke karakteristike zajedno s ekonomikom. Tu mi se već počela sviđati. Bila je to četvrta godina studija pa tad već podižem nasad s 240 dvogodišnjih sadnica.

Što sve proizvodite od aronije i koji vam je proizvod junak OPG-a?

Sve radimo po načelu ekološke poljoprivrede. Od aronije proizvodimo matični sok i čaj, a taj sok je i junak OPG-a, s njim smo počeli i po njemu smo prepoznatljiviji.

Koliki vam je godišnji urod i kolika je godišnja proizvodnja soka?

Nadamo se da ćemo ove "kobne" 2020. godine dosegnuti naš maksimum. Očekujemo tonu uroda na ovih 246 stabljika. U proljeće smo podigli i novi nasad s još 160 trogodišnjih sadnica, a za taj projekt dobili smo sredstva od Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Njima sam predstavila svoju ideju koja se temelji na ostanku i proširenju djelatnosti.

Odakle vam dolaze kupci i jesu li Duvnjaci prepoznali vaš rad?

Naši su kupci najviše s područja općine Tomislavgrad, lokalni stanovnici i dijaspora. No, naši proizvodi prodaju se i diljem Hercegovine. Prepoznali su nas lokalni portali pa su ljudi još više upućeni u naš rad. Rado svrate pa i kad nas nema običu nasad. Ljudi nam se često jave, podupiru nas, a to nam puno znači. Što se tiče Duvnjaka, oni su zapravo naši prvi kupci, itekako su prepoznali naš trud i rad. Naša priča živi zahvaljujući našim sugrađanima i svima koji nam daju potporu.

Tomislavgrad je poljoprivredni kraj. Što biste poručili mladima, posebno poljoprivrednicima?

Čini mi se kako zadnjih godina postajemo određeni simbol ostanka mladih, i to mladih poljoprivrednika. Nema mnogo ljudi naših godina, ako uzmemo u obzir kako je nasad dignut s moje 23 i muževih 28 godina. Kad mladi vide nas, vide da se može, a od nas uvijek mogu dobiti i pokoji savjet. Važno je prepoznati i iskoristiti priliku, nama se pružila prilika da smo tu gdje jesmo i radimo to što radimo. Prošle godine bili smo u sklopu BiH izaslanstva sudionici Europskog ruralnog parlamenta mladih u Španjolskoj. Put nas je odveo i na nekoliko studijskih putovanja proteklih godina, gdje smo ostvarili suradnju i kontakte s osobama koje se bave poljoprivredom i agroturizmom.

VJERUJEM DA MLADI U BIH IMAJU BUDUĆNOST

Naša zadnja sugovornica **Iva Klepić** rođena je 1994. u Mostaru, gdje završava osnovnu školu i Gimnaziju fra Grge Martića, a potom i studij ekonomije na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru.

Vaš uspjeh vezan je uz znanost. Jeste li zadovoljni izborom fakulteta?

Kad je bio u pitanju izbor fakulteta, tu nije bilo dvojbe. Ekonomski fakultet bio je moj prvi izbor i nisam se pokajala. Poslije sam se usmjerila na menadžment, na čemu sam i magistrirala. Ekonomski fakultet ispunio je moja očekivanja, baš kao i Sveučilište koje je zadnjih nekoliko godina na čelu s prof. dr. sc. Zoranom Tomićem odabralo europski put, put izvrsnosti, i koje je na svim područjima znatno napredovalo.

Ljubav prema ekonomiji ponovno vas dovodi na Sveučilište?

Da, sad održavam vježbe studentima na Fakultetu prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti na menadžerskim i ekonomskim predmetima. Predajem na smjeru turizam i još nekim granama te podučavam studente o ekonomskim temama. Počela sam rad i u Rektoratu Sveučilišta u Mostaru, baveći se ljudskim potencijalima te dodatno javnim nabavama.

Vi ste odabrali Sveučilište, ali i Sveučilište je odabralo i prepoznalo vas. Kažite nam nešto o vašem uspjehu tijekom studiranja?

Dobitnica sam Dekanove nagrade na prvoj godini, zatim i dviju Rektorovih nagrada - jedna za najbolji uspjeh, a druga je bila na području sporta. Dobila sam i nagradu Federalnog ministarstva znanosti i obrazovanja za najbolje studente u Federaciji, kao i nagradu za najbolju sportašicu grada Mostara. Nekako sam ispreplela fakultet sa sportom. I dandanas učim, ponešto od studenta, a ponešto oni od mene, pa tako s vremenom pomalo napredujem.

Mostar je poznat po suživotu sa studentima, zašto bi mladi trebali odabrati Sveučilište u Mostaru?

Definitivno je Sveučilište u Mostaru pravi izbor kao jedino Sveučilište u BiH na hrvatskom jeziku, koje opstaje i razvija se uz pomoć Republike Hrvatske, a Mostar živi od studenata i sa studentima. Mostar je idealan grad za studentski život, i za izobrazbu i za druženje. Upisala sam poslijediplomski studij u Austriji pa iz iskustva mogu reći da je naše Sveučilište vrlo konkurentno u Europi, nudi razne mobilnosti, stoga se studenti ne trebaju bojati da će biti vezani samo za učionicu. Na Sveučilištu je uvedeno dosta novih studija i smjerova, a prošle je godine primljeno i 20 novih asistenata te sad imamo idealan spoj mladosti i iskustva.

Iva Klepić

Spomenuli ste i sportske uspjehe. Kojim se sportom bavite i koliko dugo?

Od svoje sam četvrte godine u karateu, što je tradicionalan sport moje obitelji. Zadnjih 15-ak godina bila sam 12 puta prvakinja države, imam po dvije europske medalje te s mediteranskih i balkanskih prvenstava, kao i brojne međunarodne, a bila sam i najbolja sportašica grada Mostara.

Kako vidite budućnosti mladih u BiH?

Premda je u ovim vremenima teško reći nešto pozitivno, vjerujem da mladi u BiH imaju budućnost. Trud i upornost se isplate. Ključ je školovanja, usvajanje novih znanja i iskustava, bilo da je riječ o fakultetu ili tečajevima. Stjecanjem nekih novih kompetencija izdvajamo se od ostalih pa na taj način kreiramo sebi put i stvaramo bolju budućnost. Na nama je mladima velika odgovornost, mi ćemo ovu zemlju morati izvući iz krize i voditi k napretku i budućnosti. Pozivam mlade da upišu neki od 11 fakulteta Sveučilišta u Mostaru, da se trude i u ulažu u sebe te tako pomognu razvoju svoje obitelji i naše domovine.

Mijo MARIĆ,
prof., psihoterapeut

Ako još niste postali odgovorni i organizirali se, ništa ne brinite, ima vremena. KORONA ili korona je s nama, i ostat će sve dok ne postanemo dovoljno organizirani i odgovorni

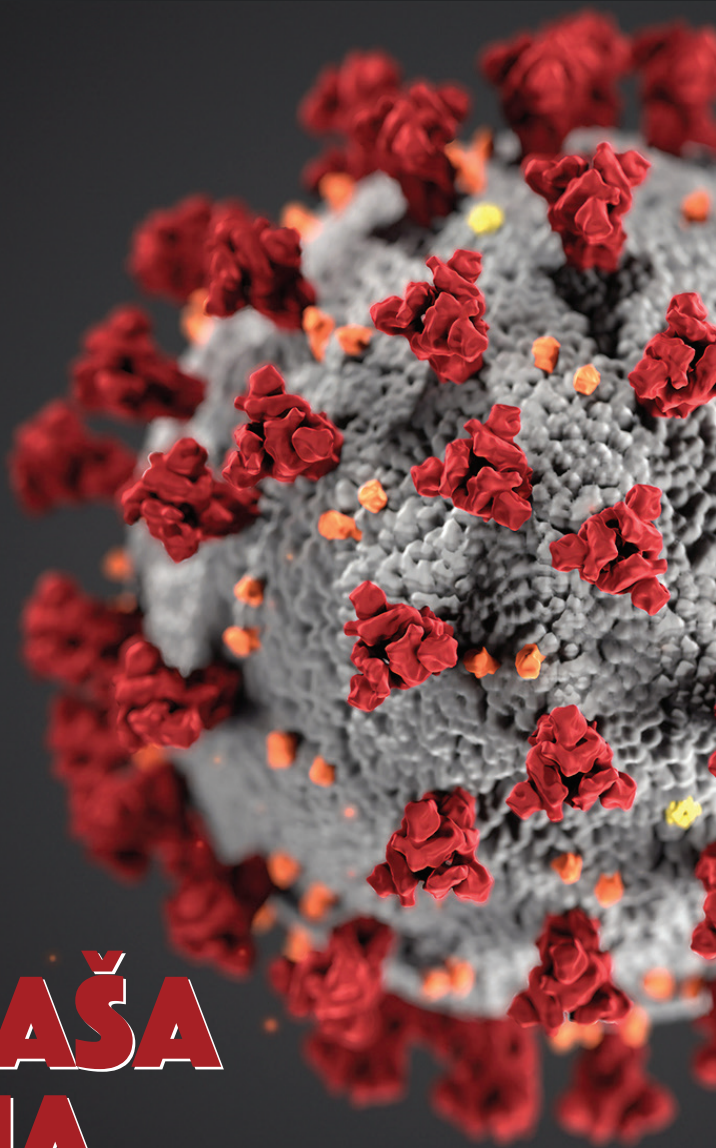
KORONA NAŠA SVAGDAŠNJA

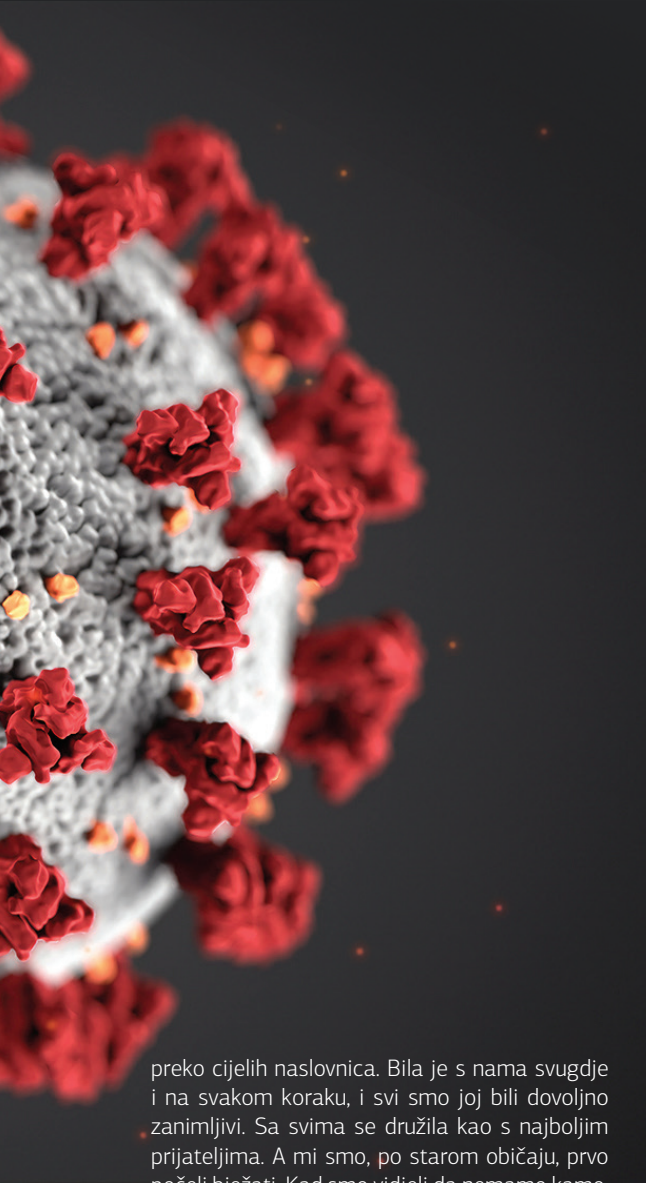
Uobičajena reakcija na opasnost jest suprotstavljanje. Ako ne uspijemo, sklanjamo se, a u iznimno ugrožavajućim situacijama bježimo. Čine to sva živa bića. Tako je oduvijek, a vjerojatno i zauvijek, ali svakako dok smo u ovakvom obliku. Za suprotstavljanje trebamo biti sposobniji od ugroze, ili makar približno joj jednaki, pa uz dodatak hrabrosti, možda i malo sreće, pokušati, a vrlo često i uspjeti pobijediti. I sa sklanjanjem stojimo dosta dobro. Duga povijest raznih ugroza obučila nas je za uspješno sklanjanje. Često je dovoljno pričekati da prođe, a potom ići u sanaciju. Imamo transgeneracijsko iskustvo, pa smo i za sanaciju i otklanjanje posljedica dobro obučeni.

Iznimno ugrožavajući događaji u našim životima su rijetki. Neke generacije i zaobiđu. Ipak, češće nas zadesi jedan do dva, a u "nesretnim" vremenima i više takvih događaja. I za njih smo obučeni. Bježimo! Bježimo od velikih poplava, potresa, vulkana, suša, ratova, bolesti. Zemaljska kugla dovoljno je velika i neki dijelovi budu pošteđeni. Selimo tamo gdje ih nema. Tako je bilo kroz cijelu nama poznatu ljudsku povijest.

U NAŠOJ ZBUNJENOSTI KORONA JE VIDJELA SVOJU PRILIKU

Onda je došla korona. Pojavila se mala i skrivena, u mjestu s puno ljudi u kojem je teško opaziti i velike događaje, a kamoli tko je kihnuo, teško diše i ima povišenu temperaturu. Svijet je pun takvih i na njih smo već navikli. Vjerojatno je to znala i korona, pa je krenula tiho u osvajanje svijeta. I u tome uspjela. Počeli smo je pisati velikim slovima, izboldanu,

preko cijelih naslovnica. Bila je s nama svugdje i na svakom koraku, i svi smo joj bili dovoljno zanimljivi. Sa svima se družila kao s najboljim prijateljima. A mi smo, po starom običaju, prvo počeli bježati. Kad smo vidjeli da nemamo kamo, obuzela nas je nevjerica. Bezbroj autora i gotovo toliko teorija, tvrdilo je kako je to samo u našim glavama i laboratorijima zavjerenika čovječanstva. U našoj zbunjenosti korona je vidjela svoju priliku. Postala je još tiša. Broj onih s kojima se sjedinila i preselila ih na drugi svijet bio je mali, ali nastavila je širiti se i svijet je postao njezin. Budući da je i naš i ne odričemo ga se, i korona je naša. Sad smo u suživotu i dijelimo ovaj svijet. Međusobno se priznajemo, prihvaćamo i uvažavamo. Tek sad možemo vidjeti kako je došlo do ovog odnosa i kamo on vodi.

PROTIV KORONE FIZIČKOM, A NE SOCIJALNOM DISTANCOM

Za početak, mogli bismo vidjeti kako smo uspjeli osnovnu mjeru u borbi protiv korone nazvati

pogrešnim imenom. Socijalna, umjesto fizička distanca. A ime je znak (*nomen est omen*) i ne bi bilo dobro da brat postane rat. Socijalna distanca sigurno nije ono što smo u sadržajnom smislu htjeli obuhvatiti tim imenom. U psihološkom i sociološkom značenju, socijalna distanca jest određeni stupanj socijalne odvojenosti, različitosti i udaljenosti između pojedinaca, grupa i slojeva društva. Mi smo socijalna bića i imamo naglašenu potrebu socijalne interakcije. Duže razdoblje njezina uskraćivanja, posebno u ranijim razdobljima života, mogu izazvati poremećaje u razvoju i ponašanju. Nadam se da to nikako ne želimo. Po svemu sudeći, umjesto na socijalnu mislili smo na fizičku distancu, međusobni razmak, udaljenost. Tako je puno jasnije što želimo i što nam je činiti.

Sljedeće važno pitanje jest koliko smo objektivni u samoprocjeni. Cijelu našu povijest uvjeravamo sebe i druge kako smo najmoćnija živa bića. Pa kako onda da je korona odabrala baš nas? I to ne djecu, nego nas odrasle, kreatore i glavne aktere ovog i ovakvog života. Možda smo postali bahati, samodopadni i neodgovorni. Bilo bi dobro preispitati se živimo li u skladu s logikom i prirodom, ili smo u međusobnom odnosu i odnosu s prirodom postali nasilni i neodgovorni. Mogli bismo početi svatko od sebe i najbližih. Kakav je moj odnos s koronom i što činim da ona ne postane KORONA? Što čine i što mogu učiniti naši najbliži i zajednica u kojoj živimo? Kako se hranimo, gradimo, putujemo, oblačimo, obrazujemo, istražujemo i mnogo drugog što činimo. Ima li to kakve veze s koronom? Zaboravljamo li da je zdravlje biokemijska, psihička i emocionalna harmonija. Živimo li tu harmoniju, ili u odnosu sa sobom i drugima stvaramo frustracije i neuralgične točke koje nas vode u međusobne sukobe, na koje trošimo veliku količinu energije. Možda je sve ovo i puno drugog, prepoznala i iskoristila korona.

SLOBODA JE TEST NAŠE ODGOVORNOSTI, A KORONA PRILIKA DA JE PROVJERIMO NA DJELU

A kamo ovo vodi? Kako sad stvari stoje, skupa ćemo biti dugo. Mi smo joj omogućili dolazak, ona je tu i moramo se međusobno prilagoditi. Unotoč tome što se trudila biti što nečujnija i nevidljivija, ipak je zauzimajući svoje mjesto istiskivala naše uobičajne sadržaje i rasturala našu strukturu. Prestali smo lijevati i ustajati u uobičajeno vrijeme, ići u školu, na posao, u bogomolje, prestali smo se družiti, baviti sportom i zabavljati. Uglavnom, ostali smo preko noći bez većine sadržaja koje smo razvijali stotinama pa i tisućama godina i preko kojih smo bili međusobno povezani.

Gubitak strukture, u početku doživljavamo kao ugodu i to nam se dopada. Odjednom, više ništa ne moramo. Ponese nas sloboda i zaigramo se. U tome najdalje idu oni koji su bili najviše kontrolirani. U prvom redu, to su djeca. Zato što ne moraju u školu, prvo zamijene dan i noć. Nakon toga sve je moguće i ništa nije sigurno. Ponese i nas odrasle i izgubimo se. Moramo se organizirati sami, a ne znamo gdje smo i kuda dalje. Sloboda je test naše odgovornosti, a korona prilika da je provjerimo na djelu.

Ako još niste postali odgovorni i organizirali se, ništa ne brinite, ima vremena. KORONA ili korona je s nama, i ostat će sve dok ne postanemo dovoljno organizirani i odgovorni. I svakako pojačajte emocionalne veze. Takvi joj već nismo zanimljivi.

OBITELJSKA POLJOPRIVREDNA GOSPODARSTVA I (KORONA) KRIZA:

IMA LI NADE?

Selo u nestajanju

Piše: prof. dr. sc. **Ivo GRGIĆ**,
Agronomski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

O poljoprivredi Hrvatske jučer, danas i sutra već se puno pisalo. Temeljne odrednice poljoprivrednog razvoja povijesno se ne mijenjaju i njezina najvažnija funkcija ostaje prehrana stanovništva, ali sve više naglašava se njezina uloga u čuvanju ruralnog prostora od onečišćenja, koje se javlja zbog industrijalizacije proizvodnog procesa.

Ono što danas još uvijek ostaje nedorečeno jest kako se prilagoditi iznenadnim pošastima kao što su ekonomske krize, pandemije i klimatski ekstremi te kako očuvati što veći broj po kapacitetima manjih proizvođača, u našem slučaju obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, koji su ujedno i čuvari našeg ruralnog prostora. Kod ovakvog pristupa nije nam namjera marginalizacija velikih poljoprivrednih sustava, tvrtki koje su se pokazale otporne na ovakve nedaće, i to puno više nego OPG-ovi, nego u raspravi o poljoprivredi danas te posebno sutra na primjeru dobre prakse istaknuti da se ipak može, da i za male ima nade.

O aktualnim problemima poljoprivrede puno sam pisao te mi i ovdje dobro dođe recikliranje dijelova malo zapaženog uratka objavljenog na portalu Kombinat1969 (<https://kombinat1969.com/2020/08/19/poljoprivreda-hrvatske-u-post-kriznom-razdoblju/>). Ovaj prikaz čini mi se primjeren postojećoj histeriji koja će prije proći nego što se razmrse višestruki čvorovi hrvatskog poljoprivrednog razvoja.

POLJOPRIVREDA I COVID-19

Pojava i neočekivan budući vijek i tijekom pandemije uzrokovane koronavirusom čak i previše zaokuplja pozornost mnoštva u dijelu

Pitamo se gdje je izlaz odnosno što možemo učiniti da se rasprava o poljoprivredi pomakne dalje od svakodnevnog prozivanja o "uludo bačenom novcu" i djelatnosti stvorenoj za mešetare svih fela. Svatko ima svoje porive i razloge, ali zajedničko im je da nešto ušićare, ne vodeći baš preveliku brigu o proizvodnji koliko o samim potporama

njezina utjecaja na tekuću poljoprivrednu proizvodnju Hrvatske. Možda bi i to bilo u redu da je riječ o potentnoj poljoprivredi koju karakterizira vanjskotrgovinski sučicit temeljen na cjenovnoj i kvalitetnoj međunarodnoj konkurentnosti. Ovako, kako je ipak riječ o loše organiziranoj i u prosjeku nekonkurentnoj poljoprivrednoj proizvodnji, bilo bi puno bolje promišljati i spremati se za poslijekrizno razdoblje koje će kad-tad doći te simulirati budućnost najugroženijeg dijela proizvođača, a to su obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG).

Približava se kraj kalendarske godine te spoznajemo da su ovogodišnje stanje u poljoprivredi vladajuće strukture koristile za zamagljivanje stvarnih problema naglašavajući problem zaraze, zatvaranja nacionalnih ekonomija te s tim i mogućnost pojave gladi. Ali su nas, da ih previše ne pitamo što uopće na tom planu čine, pokušali preduhitriti svakodnevnim spominjanjem EU-ovih sredstava, koja bi trebala riješiti sve naše probleme, pa i one u poljoprivredi. Zločesti i/ili dugomislići bi rekli - u Hrvatskoj ništa novo. I kako smo već spomenuli, godina je pri kraju i već možemo zaključiti da će poljoprivredna proizvodnja Hrvatske u 2020. godini biti onakva kakvom ju je Bog odredio, odnosno više kao posljedica klimatskih ekstrema, a nimalo kao rezultat svjesne poljoprivredne politike, aktivnosti raznoraznih posrednika i smislenog rada samih poljoprivrednih proizvođača.

Na kraju godine malo će biti zadovoljnih, kao da ih je inače do sada i bilo, te njih možemo pronaći u dijelu onih proizvođača koji su pronašli svoju tržišnu

Selo Jošava

Dani neizvjesnosti i strepnje što će biti s Posavinom polako su prolazili, a kad se nakon pada Posavine Marko pojavio živ, nastupilo je olakšanje. Spoznaja da je sve što su dotad stvorili nestalo, ili će nestati, nije ih obeshrabrilo u nakani da stvore novi i bolji život, ako ne za sebe onda barem za svoju djecu. Rijetko su u Jošavi razmišljali o inozemstvu, ali ovaj put nije bilo druge nego kao i mnogi prije njih djecu ostaviti u Zagrebu kod članova šire obitelji te put okolice Friedrichschafena, i to kao i mnogi drugi u statusu sezonaca. A kamo, tamo gdje mnogi ne žele - u poljoprivredu. I imali su sreću, vidjet će se poslije, što su radili kao sezonci za poljoprivrednika jer su se ondje susreli sa suvremenom proizvodnjom jagodičastog voća.

Dok su radili daleko od svojih i štedeći koliko se moglo, vijest iz Zagreba da cijene stanovanja rastu i da se djeca sele iz jednog u drugi smještaj, ubrzala je već prije donesenu odluku o preseljenju u neko manje mjesto te se za početak odlučuju na odlazak u podstanarstvo u Koprivnicu. Rad u inozemstvu omogućio im je da do jeseni 1993. godine završe malu, ali kao dvorac veliku kuću u koju sada oni primaju članove šire obitelji. Pomoglo je i to da su u njihovoj četvrti većina stanovnika doseljenici te se ubrzo nakon upoznavanja stvorilo prijateljsko ozračje.

Godina je 1996. i na svijet dolazi najmlađa članica obitelji, kći Tea. U to vrijeme Marko uspijeva nagovoriti Ružicu da podignu prvi nasad maline, što je odavno želio, a nedugo nakon toga registrirali su OPG Marko Matić.

USPJEŠNA POVRATNIČKA PRIČA

Sad u Njemačku odlaze sezonski, koliko zbog zarade toliko i zbog stjecanja znanja o uzgoju jagodičastih voćnih vrsta. Prvi put osjetio sam nedostatak znanja i žal za propušteni prilikama za školovanjem, govori Marko i tiho odlučuje da će barem jedno od djece to nadoknaditi, što se i ostvarilo 2004. kad je sin Matej diplomirao na Agronomskom fakultetu u Zagrebu.

Nakon osam godina rada inozemstvu, zajednički donose odluku o napuštanju Njemačke i pokušavaju svoju sreću potražiti u poljoprivredi od koje su mnogi bježali. I tako počinje lijepa priča o uzgoju jagodičastog voća, neprospavanim noćima i kilometrima razvoženja robe, strepnjama i veseljima, učenju i dijeljenju stečenih znanja drugima.

Ulazak u novi milenij Matići obilježavaju kupnjom još jednog hektara zemlje za koji se "po-teže" do Švicarske po originalni sadni materijal

Nasad u rodu

i pokušava se primijeniti "vani" naučeno. Sve veći urod maline, ribizla i jagode zahtijeva izlazak iz lokalnog u veće tržište. Zelena tržnica u Zagrebu pokazala se kao odlično rješenje i svakojutarnji dvosatni odmor za Marka dok i zadnja kutija voća ne bi došla do kupca.

Obitelj Matić postaje poznata i priznata na tržnici, traži se sve više njihovih proizvoda jer kakvoćom i cijenom konkurentni su proizvodima iz uvoza. Jedini je izlaz povećanje proizvodnje, ali i uvođenje novih kultura i sorti. Pa tako iznova.

Iako s gorkim iskustvom iz 90-ih, hrabro se odlučuju za nove iskorake. Nabavili su 2007. godine voćarsku mehanizaciju koja omogućuje kvalitetniju obradu tla, manje međuredne razmake te s tim veći broj biljaka na istoj površini. Dvije godine poslije nabavljaju rashladne komore kako bi imali više vremena za berbu, ali i kvalitetniji plasman proizvoda jer više ne moraju brati do kasno u noć i nakon toga razvoziti. A sve to dovodi do potrebe novih tržišta te 2015. godine otvaraju prodajno mjesto i u Zadru. Za Zadar su se odlučili zbog dobre prometne povezanosti, ali i brzorastućeg turizma gdje svoje proizvode (oko 35 % ukupne prodaje) brzo i povoljno prodaju. Iako se nešto proda i na kućnom pragu, vele-tržnica u Zagrebu njihovo je najvažnije tržište.

Prodaja u Zadru

Danas Matići uzgajaju šest sorti malina, tri kupina, pet jagoda, osam borovnica, po dvije sorte crvenog i crnog ribizla, bijeli ribizl, dvije sorte ogrozda, aroniju, tayberry te manje količine drugih vrsta u pilot-proizvodnji. Kod svakog proizvoda teži se postići balans kvalitete ploda (okus, čvrstoća) i količine. Jagodaste voćne vrste zahtijevaju visoka ulaganja kod rezidbe, gnojidbe, zaštite te posebno berbe, ali i kod plasmana ploda.

Novi trendovi u proizvodnji voćnih vina, prešanju i proizvodnji matičnih sokova, proizvodnji vrhunskih domaćih pekmeza nisu ih zaobišli, ali na čekanju su do izgradnje pomoćnog objekta u kojem će biti smještena proizvodna jedinica s opremom i, nadaju se, sa svim dozvolama. Ipak, i sad na OPG-u Matić, ovisno o godini, u preradi završi od 15 do 30 % proizvodnje voća.

Danas Matići proizvode na osam hektara. Iako imaju dostatnu mehanizaciju, ova proizvodnja traži puno ruku te se na poljima često vidi od 5 do 20 duša, također sezonaca koje i nije lako pronaći. Vizija je unapređenje postojećeg nasada na razini kvalitete i prinosa te in-trudukcija novih suvremenih sorti koje zadovoljavaju potrebe tržišta. Problemi s kojima se susreću su, kako zorno reče Matija, "glupa pravila jer su proizvodno na području grada Koprivnice pa ne ulaze u ozbiljnije mjere ruralnog razvoja za sufinanciranje potrebne zgrade".

U općenito sumornoj stvarnosti, pitamo se ima li smisla ili još bolje ima li onih koji uz nemogućnost izbjegavanja osluškivanja crnih vijesti pokušavaju raditi i snalaziti se u novo-starim uvjetima. Posebno kod onih najranjivijih iza kojih ne stoje politički moćnici ni tuđinske banke

Susreću se i s problemom beskrajne i po njima nepotrebne "papirologije", raznih dozvola, analiza za dobivanje certifikata o kvaliteti proizvoda. Posebna je priča njihova borba za nastup u trgovačkim centrima. A koronakriza nije ni njih zaobišla, posebno u Zadru, dok je na zagrebačkom tržištu nisu osjetili.

A snaga je, reče Marko, njihova ljubav prema uzgoju, nevjerojatna strast cijele obitelji za ovim poslom i svijest da su podnijeli golemu žrtvu kako bi OPG Matić nastao i opstao. Na ponos ne samo njih, nego i sela iz kojeg su protjerani i u koje, nažalost, sve rjeđe navraćaju. Ali vesele se svakoj dobroj vijesti "odozdo" i žaloste na svaku dojavu o još jednom pogrebu i praznoj kući.

Za kraj, njihov savjet mladima: Budite uporni, učite i širite vidike, ne srljajte odmah na veliko, nego na manjoj površini pokušajte ostvariti veću dobit, istražujte prodajne kanale, tražite potporu od lokalne zajednice te povrh svega imajte na umu da - složne ruke kuću grade!

Kako poboljšati poljoprivrednu proizvodnju u Hrvatskoj:

- Potrebno je odlučiti se za manji broj strateških proizvodnji i proizvoda, strateških s nacionalnog, ali i šireg tržišnog aspekta. Tako postavljenom cilju prilagoditi i sustav odnosno ključ poljoprivrednih potpora koje se često neracionalno rasipaju, zadovoljavajući socijalni, ali ne i ekonomski aspekt proizvođača odnosno proizvodnje
- Potaknuti pa i "prisiliti" manje proizvođače na poslovno povezivanje, čime bi im se olakšala primjena suvremenih proizvodnih tehnoloških postupaka i povoljniji položaj na tržištu. Konačni cilj za dio njih trebao bi biti cjelovito vlastiti ili udjelni dio kod prerađivačkih kapaciteta
- Osloboditi proizvođače nepotrebne "papirologije" i upregnuti javni servis kako bi servisirao proizvođače s potrebnim informacijama kao što su tržišna kretanja, izrada natječajne dokumentacije, obavijesti o pojavi biljnih bolesti i nametnika te postupci suzbijanja, izrada receptura te druge besplatne i za proizvođače korisne usluge kao što su analiza tla i slično.

DISKONT **stanić**

59⁹⁹
kn/kg

117⁹⁹
kn/kg

27⁹⁹
kn

24⁹⁹
kn

CELL 1

PHOTO REEL 1A

CELL 2

PHOTO REEL 2A

CELL 3

PHOTO REEL 3A

Kralj Tomislav u Tomislavgradu

CELL 1

1A

Tomislavgrad

CELL 2

2A

Natpis kod kipa
kralja Tomislava

A.D. MCMLXIII

CELL 3

3A

TOMISLAVGRADSKA OPĆINA –

OAZA MIRA I MAJKA POVIJESTI

Često se ljudima ovog kraja postavlja pitanje jesu li Bosanci ili Hercegovci, a oni se uglavnom očituju Duvnjacima ili kao "i" koje spaja BiH. Bili oni Hercegovci, Bosanci ili "i", prije svega su Hrvati, koji žive i dišu hrvatski

Marija BAGARIĆ

Fotografije: **osobna arhiva**

Facebook: **Tomislavgrad kroz fotografiju**

Ekoselo Grabovica

Hajdučke vrleti

CELL 1

PHOTO REEL 1A

CELL 2

PHOTO REEL 2A

CELL 3

PHOTO REEL 3A

Buško jezero, plaža Marinovac

CELL 1

1A

Kulturni događaji

CELL 2

2A

CELL 3

3A

Ekoselo Grabovica

Nekad prva škole u Mesihovini,
danas obiteljska kuća

Kraljica, oaza mira i spokoja, majka povijesti! Smještena na 900 metara nadmorske visine, okrunjena planinama i omeđena s trima regijama - Bosnom, Hercegovinom i Dalmacijom. Jednim svojim krakom, iz Šujice zaviruje u Bosnu, drugim pak iz Mesihovine baca pogled na Hercegovinu, a treći se krak iz Stipanjića skromno šulja k Dalmaciji.

Često se ljudima ovog kraja postavlja pitanje jesu li Bosanci ili Hercegovci, a oni se uglavnom očituju Duvnjacima ili kao "i" koje spaja BiH. Bili oni Hercegovci, Bosanci ili "i", prije svega su Hrvati, koji žive i dišu hrvatski.

Iako planine nisu jedina poveznica za krunu, mora se spomenuti svaki dragulj od kojeg je načinjena, a to je: Ljubuša, Vran, Čvrstica, Lib, Gvozd, Midena, Tušnica, Zavelim, Kamešnica...Pozlata na samoj kruni je zbog uvjerenosti, ali i činjenica o krunidbi prvog hrvatskog kralja,

koji je svojom vladavinom ispunio povijest, a krunidbom Duvnjacima promijenio naziv iz Dumna, Delminuuma, Županja i Duvna u Tomislavgrad. Riječ je, naravno, o kralju Tomislavu koji je po tradiciji, uvjerenosti i mnogim dokazima okrunjen upravo na području nekadašnjeg Duvna, današnjeg Tomislavgrada.

POVIJEST TOMISLAVGRADA

Opsežna je i vrtoglava povijest Tomislavgrada, puna padova i uspona, čini je i vjerski život usred tiranije i okupacije pod osmanskom vlašću te život nakon 1945. godine, pod jugoslavenskim komunističkim režimom, no bilo je i svijetlih trenutaka.

Život na duvanjskom području razvijao se u dalekoj prošlosti, a Jolić (2013.) ističe kako su preci Duvnjaka ovdje živjeli do II. stoljeća. Osim njih, javljaju se i ilirska

Ekoselo Grabovica

Duvanjsko polje

Župna crkva u Seonici

CELL 1

1A

Srednja strukovna škola Tomislavgrad

CELL 2

2A

Bazilika Tomislavgrad

CELL 3

3A

plemena, među kojima se posebno ističu Delmati, koji su vodili krvave ratove s Rimljanima sve dok Rimljani nisu osvojili njihovo područje. Mnogi zapisi iz tog doba, kao i arheološki artefakti, ukazuju na nekadašnju rimsku nazočnost na području današnjeg Tomislavgrada.

Oko VI. stoljeća doseljavaju se prvi Hrvati, i to pogani na područje na kojem se kršćanstvo ukorijenilo još početkom IV. stoljeća (Jolić, R. 2013.). Postoji zanimljiva činjenica u Ljetopisu popa Dukljanina, koji svjedoči o krunidbi hrvatskog kralja Tomislava na Duvanjskom polju i održavanju svehrvatskoga sabora, na kojem je dvanaestog dana okrunjen prvi hrvatski kralj. Navodi se kako su se tada na polju Dalmi (Duvanjsko polje) okupili kardinali i biskupi koje je poslao papa, a preciznije se navodi kako je na planini Lib nađen kralj. Upravo zato je duvanjski župnik fra Mijo Čuić,

uz pomoć hrvatskog naroda, podignuo baziliku na Duvanjskom polju, a općinskom središtu isposlovao naziv Tomislavgrad.

Sve do prodora osmanske sile, na duvanjskom području vlada svojevrstan mir ili borba za prevlast među domaćim velikašima karakteristična za stanje u ostalim dijelovima hrvatskih zemalja. Nakon osmanskog osvajanje Bosne, a nešto kasnije Hercegovine u XV. stoljeću, turska okupacija tih dviju hrvatskih zemalja potrajat će sljedećih 400 godina. U tom razdoblju, na svim razinama, Turci će pokušati zatrti kršćanstvo.

Tek dolaskom austrougarske vlasti Duvno je doživjelo, može se reći, stanovito razdoblje slobode. Kršćani su podizali crkve, išli na euharistijska slavlja. Premda je donekle to razdoblje bilo vrijeme slobode, kršćanski je puk ipak bio nezadovoljan jer su vlasti i dalje podupirale feu-

Buško jezero

CELL 1

1A

Dr. Franjo Tuđman

CELL 2

2A

Mostić u Šujici s istoimenom rijekom

CELL 3

3A

CELL 4

PHOTO REEL 4A

CELL 5

PHOTO REEL 5A

CELL 1

PHOTO REEL 1

Misa u pećini Bukovici

Veliko vrilo

Hajdučke vrleći

CELL 4

4A

CELL 5

5A

CELL 1

1

dalni osmanski spahijski sustav vlasništva nad zemljom. U tom se razdoblju Tomislavgrad zvao Županjac, što onomastičari objašnjavaju činjenicom da je Duvno bilo sjedište jedne od ranih hrvatskih županija.

Austrougarska je 1918. izgubila rat pa nakon rata hrvatske zemlje, uključujući i BiH, ulaze u sastav nove države - najprije Kraljevine Slovenaca, Hrvata i Srba, a potom i Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (SHS), kasnije Kraljevine Jugoslavije pod vodstvom srpske dinastije Karađorđevića.

Politički predstavnici hrvatskog naroda, osim Hrvatske čiste stranke prava, takvu politiku smatraju najboljim rješenjem. No, ubrzo se pokazuje kako to nije dobro rješenje za hrvatski narod jer velikosrpski krugovi iz Beograda teže za općom prevlasti nad Hrvatima. Nasilna i kratkotrajna Kraljevina Jugoslavija raspala se u travanj-

skom ratu 1941., a Hrvati su 10. travnja te godine proglasili Nezavisnu Državu Hrvatsku.

Jolić u spomenutom radu navodi kako je Tomislavgrad nekoliko puta mijenjao vlast sve dok ga 1944. godine nisu osvojili jugoslavenski partizani, kad je pobijen velik broj Hrvata s područja duvanjske općine. Naime, riječ je o 2021 ubijenoj osobi.

U jugoslavenskom komunističkom razdoblju mnogi su ljudi, zbog siromaštva koje je nastupilo, bili prisiljeni ići trbuhom za kruhom. A duvanjski Hrvati pod komunističkom su vlašću živjeli sve do početka 1990-ih, kad je došlo do raspada bivše SFRJ i oružanih sukoba na cijelom teritoriju BiH.

I danas su Hrvati, kao i ranije, većinski narod na duvanjskom području. S njima živi i manji dio muslimana, a Srbi su u potpunosti nestali s ovog područja.

CELL 4

PHOTO REEL 4A

CELL 5

PHOTO REEL 5A

CELL 1

PHOTO REEL 1

Voćnjak u Stipanjićima

Vrelo
Miljacka u
zasebku
Miljacka

Mijat Tomić

CELL 4

4A

CELL 5

5A

CELL 1

1

Konjic - mjesto gdje se Hercegovina spaja s Bosnom

KONJIC - GRAD PRIRODNE LJEPOTE I POVIJESNIH ZNAMENITOSTI

Uz čak 14 pritoka Neretve, konjička općina svojim plodnim dolinama pogodnim za povrtlarstvo te voćarstvo i vinogradarstvo, kao i gustim šumama te obiljem ribe i divljači, od davnina je omogućavala život na tom području

mr. sc. **Ivica NUIĆ**, fotografije: **Općina Konjic** (www.konjic.ba)

Spajanjem dvaju naselja s lijeve i desne strane Neretve mostom, otprilike u XIV. stoljeću za vrijeme vladavine Tvrtka Kotromanića, nastao je Konjic koji se tijekom povijesti razvio u današnji grad.

ZEMLJOPISNI POLOŽAJ I POVIJEST GRADA

Konjic i njegove župe spominju se prvi put 1356. godine kao vladarski dvor na desnoj obali rijeke Neretve. U pisanim pak dokumentima, prema Protokolu iz dubrovačkog arhiva, 16. lipnja 1382. spominje se karavana dubrovačkih trgovaca koji s punim tovarima olova prolaze kroz Konjic prema Dubrovniku. Iste godine spominje ga i povjesničar Jiriček, a pretpostavlja se da je s objiju strana Neretve (lijeve i desne) bilo naselje. Značenje imena Konjic povjesničari i jezikoslovci različito tumače, no ne može se pouzdano utvrditi korijen imena koje većina povjesničara povezuje s imenom konj. Naime, u Konjic, grad na putu sjevernih i južnih krajeva, roba je dogonjena na konjima, a postojala je i carina s trgovom gdje su se konji i roba razmjenjivali i trgovali. Mijenjale su se i posade karavana, koje su u ono vrijeme bile jedino prijevozno sredstvo. Konjic je najsjevernija hercegovačka općina, proteže se na prostoru od oko 1386 četvornih kilometara te je jedna od prostorno najvećih općina u BiH. Grad su zbog konfiguracije terena obgrlile i premrežile planine i rijeke.

Okružen je prekrasnim planinama - Borašnicom, Bitovinjom, Prenjom, Visočicom i Ivan Planinom, a najimpozantnija je

planina Prenj. Duga 25 km i s najvišim vrhom Zelenom glavom 2955 m, zauzima središnje mjesto i srce Hercegovine.

NERETVA - PONOS KONJIČANA I HERCEGOVINE

Kroz Konjic teče modra ljepotica Neretva, a ispod vrha Borašnice priroda je podarila čarobno prirodno glečersko Boračko jezero, koje se za iznimno hladnih godina zaledi, a ljeti je ugodno za kupanje i odmor. Na jugu je Jablaničko jezero nastalo izgradnjom hidroelektrane Jablanica, koje svojim plavetnilom stvara poseban ambijent.

Rijeka Neretva oblikuje kulturološki, povijesni i mentalni sklop ljudi u mjestima kroz koje prolazi. Ponos je Konjičana i čitave Hercegovine. Sa svojih 225 km toka, velike visinske razlike od izvora ispod planine Jabuke pa sve do Jadranskog mora, utkala se u živote ljudi i sumještana.

Svojim nepresušnim bogatstvom, vodom koja ne prestaje teći niti u najsušim vremenima, probijajući se gornjim tokom kroz klisure i kanjone, s dubokim virovima, razlijevajući se donjim tokom aluvijalnim ravnicama, trajno je obilježje ovog kraja. Gornji tok Neretve izazov je i za mnoge raftere, koji rado uživaju u njezinim prirodnim ljepotama i kraja kojim teče, u ljepotama čiste vode i visokih gudura, u zagrljaju planina, šume i kamena.

Uz čak 14 pritoka Neretve, konjička općina svojim plodnim dolinama pogodnim za povrtlarstvo te voćarstvo i vinogra-

darstvo, kao i gustim šumama te obiljem ribe i divljači, od davnina je omogućavala život na tom području.

ZNAČAJNI POVIJESNI OBJEKTI

Konjic je stari grad. Kroz njega su u povijesti protutnjale mnoge vlasti, dijelio je sudbinu Bosne i Hercegovine, kao i zemalja koje su je osvajale, a kao da se svaka trudila u gradu ostaviti svoj trajni znamen.

Na području općine te posebno grada Konjica ostali su mnogi tragovi i zapisi vladavina i zemalja koje su dominirale tim krajem. Najdugovječnija vlast s najznačajnijim kulturnim, arhitektonskim i vjerskim obilježjima bila je osmanska, koja je trajala punih 415 godina (od 1463. do 1878. godine).

Mnogi sakralni i vjerski objekti, koje su podigli katolici toga kraja, porušeni su za vrijeme osmanske vladavine, mnoge crkve pretvorene u džamije, a najočitiji je primjer rušenje katoličkog samostana 1524. godine na mjestu zvanom Crkvina, što ukazuje da se na tom mjestu već obavljala vjerska služba. Kameni most preko Neretve, konjička čuprija, sagrađen je 1682. godine kamenom sedra vađenim iz Neretve. Sagrađili su ga nepoznati graditelji, a u nekim povijesnim dokumentima vezuje se i za Haseći Ali-agu Kolakovića. Most je u izvornom obliku spajao i milovao obale rijeke Neretve 263 godine, do 3. ožujka 1945. kad su ga srušili Nijemci prilikom povlačenja iz Konjica.

Od 2006. do 2009. godine most je potpuno obnovljen, i to prema izvornim nacrtima koji su sačuvani u

Kulturni krajolik sela Lukomir nastao je djelovanjem čovjeka u izrazito negostoljubivim visokim planinskim predjelima. Sagrađeno na nadmorskoj visini od oko 1472 m, gotovo pola godine zbog snježnih nanosa jedno je od najizoliranijih sela u BiH

Pravo na različitost i osobnost univerzalne su vrijednosti koje moraju vrijediti za sve. Pa ako su mostovi stoljećima spajali obje strane grada, učinimo napore da poput onog starog kamenog mosta koji je prkosio vremenu, srušen i ponovno sagrađen, uspostavimo dijalog i povjerenje kao most između turbulentne prošlosti i prosperitetne budućnosti u kojoj će uživati neki budući naraštaji, stvarajući svoja ognjišta u gradu naše mladosti.

Stara čuprija u Konjicu sagrađena je 1682. godine i, uz Višegradsku čupriju na Drini i Stari most u Mostaru, predstavlja jednu od najznačajnijih građevina u BiH te po mnogim komponentama jedinstvenu srednjovjekovnu građevinu

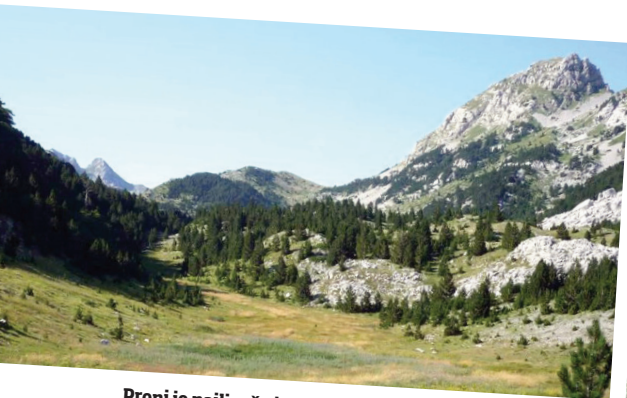
Franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja nalaze se u samom središtu grada Konjica, na desnoj obali Neretve, ispod brda zvanog Vrtaljica, na lokalitetu u čijoj su blizini izgrađeni prvobitni samostan i crkva sredinom XIV. stoljeća

Pravoslavna crkva sv. apostola Petra i Pavla na Borcima sagrađena je 1896. godine na zahtjev mještana sela Borci

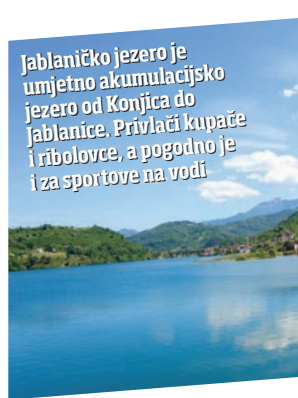
Čaršijska, Junuz-Čauševa džamija nalazi se u staroj konjičkoj čaršiji, u neposrednoj blizini Starog mosta. Ova je džamija vjerojatno najstarija i, prema poziciji u urbanom dijelu naselja, najznačajnija džamija u Konjicu

Prenj je najljepša i najatraktivnija planina u BiH

Boračko jezero omiljeno je izletište i odmaralište domaćih i stranih turista, od Konjica udaljeno 20 km. Nalazi se na sjevero-istočnoj strani planine Prenj, ugodno je za kupanje i rekreaciju te bogato raznovrsnom ribom, što je pravi raj za ribolovce

Jablaničko jezero je umjetno akumulacijsko jezero od Konjica do Jablanice. Privlači kupače i ribolovce, a pogodno je i za sportove na vodi

Arheološkom muzeju u Beču. Danas je biser grada i ponos mnogih Konjičana. Ljepota starog konjičkog mosta bila je izazov za mnoge slikare koji su ga ovjekovječili.

FRANJEVAČKA CRKVA, PRAVOSLAVNI HRAM I OSMANSKE DŽAMIJE

Panoramski izgled Konjica od davnina je trajno vezan uz motiv koji prikazuje franjevačku crkvu sv. Ivana Krstitelja. Sagrađena je po nacrtu arhitekta Josipa Vrancaša, autora mnogih crkvi u BiH i Hrvatskoj. Etapno građena, u tlocrtu zamišljena kao jednobrodna lađa dimenzija 25 x 12 m, izgrađena je donacijama vjernika. Sa zvonikom je potpuno oblikovana i završena 1919. godine.

Uz izgradnju Pastoralnog centra i Franjevačkog samostana, vjernici konjičke župe mogli su se okupljati oko stožerne crkve u Konjicu te štovati svoje svetkovine i vjerske običaje. Župa Konjic pripadala je od osnutka franjevcima Hercegovačke provincije odnosno Mostarsko-duvanjskoj biskupiji.

U Konjicu postoji nekoliko džamija, koje potječu iz doba osmanske vladavine, a prema dostupnim povijesnim zapisima navodno su neke sagrađene i na temeljima porušenih crkvi iz tog vremena. Arhitektonski oblikovane, smještene na lijepim padinama ili uz obalu Neretve, svojim elegantno oblikovanim minaretima daju određenu mističnost gradu. Posebno se ističe Mehmed-Čauševa ili Tekijska džamija sagrađena 1591. godine, najljepši i povijesno najvredniji objekt islamske kulture. Pravoslavni objekt, Hram svetog Vasilija Velikog izgrađen je 1886. godine sa znamenitim ikonostasom, koji je 1929. godine oslikao akademski slikar i doseljenik u Konjic Srećko Dumić, a osnovnu postavku ikonostasa izrezbarili su konjički rezbari, muslimani, s. Hadžizukić i s. Alagić 1925. godine. Pronađene su i arheološki istraživane mnoge nekropole stećaka i bogomolja, koje se vezuju za bogumilsku crkvu, iako s oskudnim objašnjenjima i povijesnim nepoznicama. Ipak, po monumentalnim nadgrobnim spomenicima može se zaključiti da je u ovim krajevima bilo vrlo bogatih ljudi jer su si samo oni mogli to priuštiti.

RAZVOJ KONJICA KROZ POVIJEST

Konjic i njegova okolina dijelili su sudbinu vlasti i vladara koji su došli i prošli ovim krajevima, ostavljajući iza sebe trajna

nasljeđa koja su i danas prisutna u životu ljudi ovog kraja te kulturnoj, arheološkoj i vjerskoj baštini.

Osmanlije su zaposjeli Konjic 1466. godine, a u razdoblju njihove vladavine porušene su mnoge crkve i zatrti tragovi života. Zulum je bio svakodnevn. Uz sveopći progon katolika, ljudi su radili za nekršćane, kulučeni su i tlačeni te su praktično bili sluge.

Iz tog povijesnog razdoblja ostali su trajni tragovi i obilježja koji su u vrijeme austrougarske vladavine (od 1878. do 1918. godine) postupno nestajali. Štoviše, dolaskom nove vlasti Konjic doživljava brojne i brze promjene, razvijaju se obrti, čuveno konjičko drvorezbarstvo, manufakture kovačnica, postolarstva, poljoprivrede, obrađuju se šume i krče šumski putevi i dr.

Izgrađuje se i željezničko čvorište te ložionica, grade se velike vojarne te jača činovnički i administrativni aparat grada. Prvi vlak iz pravca Mostara stigao je 1889. godine, a već 1891. željeznički promet uspostavljen je do Sarajeva.

Vladavina Države Slovenaca, Hrvata i Srba i Kraljevine Jugoslavije nije donijela ništa novo. Tek nakon Drugog svjetskog rata počinje ubrzani ekonomski i gospodarski razvoj općine i grada. Stvara se nova urbana struktura i arhitektura. Može se reći da je razdoblje od 1945. do 1990. godine najbrže rastući gospodarski, sportski, kulturni i socijalni iskorak u povijesti grada.

ATOMSKA RATNA KOMANDA - TURISTIČKA ATRAKCIJA

Najznačajniji gospodarski trenutak bio je odluka Vlade Narodne republike Jugoslavije iz 1950. godine o formiranju poduzeća Igman Konjic za proizvodnju metalne industrije, u naravi najviše namjenske industrije za vojne potrebe.

Kao raritet tog doba, u neposrednoj blizini izgrađen je u najvećoj tajnosti vojni objekt - Atomska ratna komanda (ARK), koja je trebala služiti kao podzemni zapovjedni centar u slučaju napada na ondašnju državu. Danas je kao svjedok jednog vremena otvoren i za turiste.

Uz razvoj i otvaranje mnogih gospodarskih poduzeća kao što su Unis, Šipad, UPI, Feroelektro i Tvornica mašina, znatno se povećava standard stanovništva, a mnoge su obitelji doselile u Konjic. Izgrađuju se infrastrukturni objekti, koji mijenjaju

Neretva je brza, pjenušava, zelena i bistra rijeka, koja u kanjonu uzvodno od Konjica adrenalinom napunjenim rafterima pruža neponovljiv doživljaj, a najbolje vrijeme za rafting su travanj i svibanj s visokim vodostajem. Zadnjih deset godina rafting na Neretvi doživio je naglu ekspanziju, no njezin je gornji tok ponajprije vrhunski turistički užitak

vizuru grada, snažno se podržavaju kulturni sadržaji, razvijaju se sport, slikarstvo, uslužni servisi, banke, grad se ubrzano razvija i uređuje. S ekspanzijom i snaženjem gospodarstva značajan je i razvoj školskog sustava te su prije rata 90-ih u Konjicu postojale tri srednje škole smještene u dvama srednjoškolskim centrima. Grad se razvijao, nadaleko poznate konjičke lipe su cvjetale, Neretva je zanosno vijugala kroz grad i na svojim obalama dugim šetnicama ostavljala iza sebe prve ljubavi i sjećanja za čitav život. Kako je poznati Konjičanin Zuko Džumhur rekao - Konjic je moja sudba, nada života i umiranja.

Konjičani su posebno ponosni na djevojački zbor Djevojke s Neretve, koje su pronijele glas i izvan granica bivše države, dajući značajan doprinos očuvanju kulturne baštine i formiranju omladinskih zborova u BiH. Pod vodstvom bračnog para Beljajev, koji su ostavili trajan glazbeni trag u životu grada i na generacijama djevojaka, Konjic je bio prepoznat kao neiscrпно vrelo prekrasne pjesme i divnih akorda te još ljepših djevojaka. Konjic se može pohvaliti i sportskim uspjesima, dizačima utega, koji su bili višestruki državni prvaci u ekipnoj i pojedinačnoj konkurenciji, odbojkaškim klubom, ujedno i prvakom bivše države, te nogometnim klubom Igman Konjic, koji su iznjedrili nekoliko reprezentativaca i vrhunskih sportaša.

POZNATI KONJIČANI

Grad Konjic i njegova okolina ponosni su na svoje sugrađane, koji su na različitim područjima dali velik doprinos da se Konjic trajno upiše u povijest.

Ante Marković, gospodarstvenik i političar, nekadašnji predsjednik Predsjedništva SR Hrvatske i posljednji predsjednik Saveznog izvršnog vijeća SFR Jugoslavije, sigurno je jedan od najpoznatijih Konjičana.

Zulfikar Zuko Džumhur, putopisac, slikar, karikaturist i pustolov svjetskog glasa, knjigom *Nekrolog jednoj čaršiji*, za koju je jedini predgovor ikad napisao naš nobelovac Ivo Andrić, najbolje je sažeo ljubav prema gradu.

Lazar Drljača, akademski slikar iz Beča, živio je i slikao u Parizu. Nakon godina lutanja po svijetu, smjestio se u Šantićevoj vili i tu dočekao zadnje dane. Bio je inspiracija mnogim konjičkim slikarima.

Petar Dika (Dicca) poznat je kao najveći donator i dobročinitelj, a Zvonko Stenek bio je veleposlanik pri Svetoj stolici u Vatikanu. I

Najstrože čuvana tajna Jugoslavije - objekt kodnog naziva "Istanbul", kasnije prozvan "Armijska rezervna komanda" i "Atomska ratna komanda", u narodu najpoznatiji kao "Titov bunker", građen je u potpunoj tajnosti punih 26 godina, od 1953. do 1979. Gradnja je koštala tadašnjih 4,6 milijardi američkih dolara, što bi u današnjoj protuvrijednosti bilo više od 10 milijardi američkih dolara, i treća je najveća investicija bivše SFRJ

mnohi drugi zaslužuju da ih se spomene, neki su zapisani u knjigama i dokumentima, a mnogi u sjećanjima Konjičana.

PRIMJER SUŽIVOTA, POŠTOVANJA I TOLERANCije

Do zadnjeg rata, koji je promijenio nacionalnu i vjersku strukturu grada, Konjic je bio primjer suživota, poštovanja i tolerancije. Od oko 30 000 stanovnika prema popisu iz 1991. godine, oko 11 000 bili su Hrvati katoličke vjeroispovijesti. Danas ih je ostalo samo oko 900. Raseljeni, protjerani ili zbog straha od ratnih nedaća i zločina otišli su mnogi koji su činili urbanu sliku i kolorit grada. I danas se osjećaju posljedice nesretnih sukoba iz '90-ih godina prošlog stoljeća, protjerivanja i iseljavanja stanovnika grada svih nacionalnosti, a posebno hrvatskog stanovništva. Uza sav trud i slobodu povratka, ljudi se teško odlučuju na povratak. Ostala su samo pusta imanja i lijepe uspomene, sjećanja koja su duboko urezana u srce svakog Konjičana. Učinjeni su golemi napor da se grad obnovi, porušeni objekti uklone i podignu novi, a fasade izliječe od rana gelera, sve kako bi vratili gradu nekadašnju ljepotu. Danas ponovno cvatu lipe u proljeće, grad se čisti i održava, izgrađeni su novi mostovi koji čvrsto vežu naselja s objiju strana Neretve, a zajedno s vizurom grada vraćaju se i stare uspomene koje ispunjavaju naša srca.

Bez obzira ili baš s obzirom na turbulentnu prošlost, kao što obje strane Neretve spaja kameni most, tako danas moramo graditi mostove suradnje, razumijevanja i tolerancije. Moramo graditi trajne mostove koji spajaju, a ne razdvajaju. To mogu političari, koji će se prije svega poštivati i cijeniti, sebe i svoje, i druge i drugačije. Oni trebaju graditi mostove koji vode prema pomirbi i razumijevanju. Pravo na različitost i osobnost univerzalne su vrijednosti koje moraju vrijediti za sve. Pa ako su mostovi stoljećima spajali obje strane grada, učinimo napore da poput onog starog kamenog mosta koji je prkosio vremenu, srušen i ponovno sagrađen, uspostavimo dijalog i povjerenje kao most između turbulentne prošlosti i prosperitetne budućnosti u kojoj će uživati neki budući naraštaji, stvarajući svoja ognjišta u gradu naše mladosti.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ZENIČKO - DOBOJSKI KANTON
OPĆINA USORA

OPĆINA USORA -

*Usprkos svim
izazovima i teškim
okolnostima
s kojima je
stanovništvo ovog
ponosnog i marljivog
kraja u proteklim
i sadašnjim
vremenima
suočeno, Usorani sa
strpljenjem i nadom
grade bolje sutra*

LJEPOTICA SREDNJE BOSNE

Ilija IVKIĆ

Današnji prostor općine Usora prije Domovinskog rata administrativno je pripadao općinama Tešanj i Doboj. Kako je to bio kompaktan prostor, većinski nastanjen Hrvatima, radi zaštite opstojnosti na stoljetnim ognjištima, početkom Domovinskog rata, stanovništvo je zbog okolnosti na koje nije moglo utjecati bilo primorano samorganizirati se i formirati Hrvatsku zajednicu Usora iz koje je i nastala današnja općina Usora.

Prostor Usore u Domovinskom ratu branila je i obranila 110. brigada Hrvatskog vijeća obrane Usora. Nakon rata u Federaciji BiH 1998. godine utemeljeno je šest novih općina, među kojima i Općina Usora.

POVOLJAN GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Lijep usorski krajolik, u kojem se smjenjuju niska brda, brežuljci, oranice i šumska prostranstva kojima dolina rijeke Usore daje posebnu ljepotu smješten je u najsjevernijem

dijelu Zeničko-dobojske županije, uz entitetsku crtu s Republikom Srpskom u neposrednoj blizini Doboja. Geografski je položaj Županije povoljan jer je vezana uz magistralni put Sarajevo – Zenica - Doboj - Slavonski Brod, a teritorijem Usore prolazit će i dio trase autoceste koridora 5c, što će joj dati još veće značenje.

Službeni popis stanovništva iz 1991. godine pokazuje da je na području Usore živjelo 8894 stanovnika, od čega je Hrvata bilo 90,2 %. Prema zadnjem popisu iz 2013. godine u općini Usora stalno boravi 6603 stanovnika, a nacionalna struktura je: Hrvati 92,3 %, Bošnjaci 5,7 %, Srbi 0,9 % te ostali 1,1 %. Stanovnici Usore posebno se ponose očuvanjem kulture i tradicije hrvatskog naroda ovog kraja, koje po mišljenju jezikoslovaca ima najčišći oblik književnog štokavskog narječja. Značajniji resursi ovog područja jesu obradive površine, izvori pitke vode, kao i sami tok rijeke Usore i listopadne šume. Povoljan reljef i blaga klima te plodno tlo daju dobre uvjete

Dolina Usore - prekrasan krajolik sa živopisnom dolinom rijeke Usore

Foto: Anto Ljubić

za razvoj poljoprivrede, koja se zasniva na tradicijskim osnovama. To su poljoprivredna gospodarstva s malim opsegom proizvodnje, a vezana su uz uzgoj žitarica, povrtlarskih kultura, voćarstva i stočarstva.

Općina svojim mjerama potiče proizvodnju i prodaju tradicijskih proizvoda, a takvih je oko 500 poljoprivrednih gospodarstava. Tradicijska poljoprivredna proizvodnja postupno se napušta i već postoji dvadesetak modernih poljoprivrednih gospodarstava u kojima se zapošljavaju i mladi koji vide perspektivu u toj gospodarskoj grani, sa željom za radom i ostankom u Usori.

PODUZETNIČKE ZONE KAO POTICAJ GOSPODARSKOG RAZVOJA

Dobar položaj i prometna povezanost, raspoložive i pristupačne lokacije za pokretanje poslovnih aktivnosti, profesionalna i poduzetnički usmjerena općinska uprava pružaju dobre mogućnosti za investicijska ulaganja i gospodarski razvoj općine Usora.

Uređene su dvije poduzetničke zone, Žabljak i Srednja Omanjska, a u pripremi je i treća u Ularicama u blizini čvorišta Usora na autocesti koridora 5 c. Investitori imaju mogućnost doći u posjed zemljišta koje je u vlasništvu općine pod povoljnim uvjetima.

Poduzetnička zona Žabljak (green/zelena) veličine 5 ha u završnoj je fazi infrastrukturnog opremanja i uređenja. Sve slobodne lokacije već su dodijeljene, ali postoji mogućnost njezina proširenja na zemljište privatnih vlasnika.

Foto: Anto Ljubić

Poduzetnička zona Srednja Omanjska (green/zelena) u znatnom je stupnju opremljenosti, a za dodjelu su raspoložive još dvije lokacije za subjekte malog i srednjeg gospodarstva. U okviru ove zone raspoloživ je i poslovni objekt površine 1500 m² u vlasništvu Općine, adaptiran za proizvodne namjene, te u dijelu zone Lugovi površine 10 ha postoji poslovni subjekt površine 20 000 m² uz raspoloživo zemljište za proširenje zone.

USORSKA EKONOMIJA DAJE NADU MLADIMA ZA OSTANAK

Treba istaknuti kako je prije Domovinskog rata i nakon utemeljenja općine Usora na njezinu području bilo samo nekoliko manjih obrtničkih radnji s malim brojem zaposlenih. Danas u općini Usora postoje značajni proizvodni pogoni, a dominira metaloprerađivačka industrija.

U strukturi poslovnih subjekata, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u poslovnoj strukturi općina Usora ima ukupno 333 poslovna subjekata, od kojih je 161 pravna osoba, 66 podruž-

Prostor Usore u Domovinskom ratu branila je i obranila 110. brigada Hrvatskog vijeća obrane Usora. Nakon rata, u Federaciji BiH 1998. godine utemeljeno je šest novih općina, među kojima i Općina Usora

Mladi SMŠ "Stjepan Radić"

Stanovnici Usore posebno se ponose očuvanjem kulture i tradicije hrvatskog naroda ovog kraja, koje po mišljenju jezikoslovaca ima najčišći oblik književnog štokavskog narječja

nica u sastavu pravnih osoba i 106 fizičkih osoba s ukupno 1813 zaposlenika. Po broju djelatnih subjekata općina Usora u prosjeku je sa Zeničko-dobojskom županijom (52,1 poslovna subjekata na 1000 stanovnika). Prosječna plaća za 2019. godinu iznosila je 776,00 KM, što je 83 % prosjeka u FBiH i po visini je na petom mjestu u Zeničko-dobojskoj županiji (od ukupno 12 općina).

Ukupan izvoz tvrtki s područja općine Usora u 2019. godini je 74.304.006 KM, a uvoz je 29.387.186 KM, tako da je ukupna vanjskotrgovinska razmjena u 2019. godini iznosila 103.691.192 KM. To pokazuje da je gospodarstvo Usore izvozno usmjereno i čini je drugom općinom u Županiji

Mladi u aktivnoj suradnji s upravom Općine

pokrivenošću uvoza izvozom te ima najveći izvoz po glavi stanovnika u Županiji, a druga je općina na razini FBiH.

OBRAZOVANJE U SLUŽBI GOSPODARSKOG NAPRETKA

Temelj za razvoj gospodarstva jest obrazovanje koje daje kompetentnu i stručnu radnu snagu. U općini Usora djeluje Osnovna škola "Ivan fra Frano Jukić" koja ima četiri područna odjela s oko 260 učenika, te Srednja mješovita škola "Stjepan Radić" s 230 učenika.

Nažalost, zbog stalnog trenda iseljavanja broj se učenika iz godine u godinu smanjuje, ali djeca i srednjoškolci optimistično vjeruju u bolje sutra, smijeh se rasprostire školskim hodnicima, a kroz razne radionice i projekte mladi su duboko uključeni u rad za opće dobro.

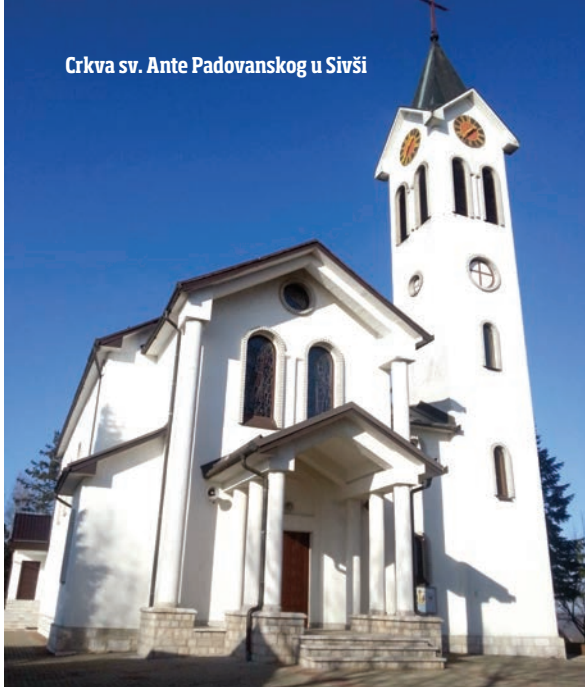
Nastava se u objema školama izvodi na hrvatskom jeziku. Nakon srednje škole mnogi učenici nastavljaju obrazovanje na studijima u Republici Hrvatskoj, a dio po sveučilištima u BiH. Velik broj diplomiranih studenata pokazatelj je kvalitetnog rada usorskog školstva. Mnogi od njih rado se vraćaju u svoj rodni kraj, povučeni željom za njegovim daljnjim napretkom i nostalgijom za bliskošću kakvu čovjeku može pružiti samo rodna zajednica.

Srednja mješovita škola "Stjepan Radić"

Dom zdravlja općine Usora

ORGANIZIRANO ZDRAVSTVO KAO STRATEŠKA ZADAĆA

Organizirana zdravstvena zaštita u Usori počinje s početkom Domovinskog rata. Danas Dom zdravlja općine Usora svojim kapacitetom i stručnošću pruža kvalitetnu primarnu zdravstvenu zaštitu žiteljima Usore, a sekundarnu i bolničku pružaju bolnice Tešanj i Zenica.

U Domu zdravlja u Usori organizirane su djelatnosti opće obiteljske medicine, hitna medicinska pomoć, polivalentna patronaža, zdravstvena zaštita dojenčadi i male djece, laboratorijska dijagnostika, zubno-zdravstvena zaštita, higijensko-epidemiološka služba, specijalistička zdravstvena služba, ultrazvučna dijagnostika, RTG dijagnostika i zajednički poslovi.

ŽUPA SV. ANTE PADOVANSKOG U SIVŠI VIŠE OD 200 GODINA

Kako je već navedeno, u nacionalnoj strukturi stanovništva općine Usora najviše je zastupljeno Hrvata (92 %), a po

Županija ima povoljan geografski položaj jer je vezana uz magistralni put Sarajevo-Zenica – Doboj - Slavonski Brod, a teritorijem Usore prolaziti će i dio trase autoceste koridora 5C, što će joj dati još veće značenje

vjeroispovijesti katolika. U Usori egzistira pet katoličkih župa: Sivša, Žabljak, Ularice, Jelah i Doboj. Sve pripadaju usorskom dekanatu, a Župa u Sivši osnovana je davne 1802. godine. Tijekom Domovinskog rata sve su crkve bile oštećene, a crkva u Doboju u potpunosti srušena. Danas su sve obnovljene te se u njima redovito služe mise.

Usprkos svim izazovima i teškim okolnostima s kojima je stanovništvo ovog ponosnog i marljivog kraja u proteklim i sadašnjim vremenima suočeno, Usorani sa strpljenjem i nadom grade bolje sutra. Nikad ne odustajući, poučeni prošlošću i s vjerom u razvoj i opstanak budućih generacija na rodnom ognjištima, nastoje im osigurati uvjete za lijepu i prosperitetnu budućnost.

Prije Domovinskog rata i nakon utemeljenja općine Usora u njezinu je području bilo samo nekoliko manjih obrtničkih radnji s malim brojem zaposlenih. Danas postoje značajni proizvodni pogoni, a dominira metaloprerađivačka industrija. Najveći poslodavci u općini Usora u 2019. godini sa 100 i više zaposlenih:

1. PREIS USORA d.o.o. Usora 181 zaposlen
2. GLOBAL METAL CONSTRUCTION d.o.o. Usora 168 zaposlenih
3. MEPROMEX d.o.o. Tešanj podružnice i PJ Usora 161 zaposlen
4. ČOŠIĆ PROMEX d.o.o. Usora..... 147 zaposlenih
5. IMACO SYSTEMTEHNIK d.o.o. Usora..... 133 zaposlena

Imaco
systemtechnik
d.o.o. Usora

ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK BOSANSKE POSAVINE

Enciklopedijski rječnik svojevrsna je rendgenska snimka Bosanske Posavine - u njemu nalazimo da je stanovništvo raseljavano u valovima od kraja XVII. i početka XVIII. stoljeća pa sve do danas. Upravo taj nemilosrdan kontinuitet destrukcije ljudske egzistencije na prostoru Bosanske Posavine vidljiv je po strukturi stanovništva

Pripremio: **Stjepan STJEPIĆ**

Nakon deset godina strpljivog i mukotrpnog rada, Anto Knežević i Tomislav Lukić završili su Enciklopedijski rječnik Bosanske Posavine, jedno od najvrednijih djela o životu Hrvata u BiH.

KAPITALNO DJELO

Ovo kapitalno djelo u izdanju Synopsisa Zagreb/Sarajevo i Zaklade Fraternitas iz Gornjih Močila te Galerije Goll iz Slavonskog Broda, iz tiska je izašlo sredinom prosinca 2020., a na oko 700 stranica ima oko 800 ilustracija i gotovo 10 000 natuknica.

Uvod je podijeljen na pet poglavlja: 1. Što je Bosanska Posavina; 2. Ova knjiga opisuje, a ne propisuje; 3. Jezik u Bosanskoj Posavini; 4. Povijest, kultura i duhovnost i 5. Zaključak.

U svojoj recenziji prof. dr. Marica Petrović iz Matice hrvatske u Tuzli

Enciklopedijski rječnik Bosanske Posavine

Copyright © 2019 Anto Knežević Tomislav Lukić

Ovu knjigu posvećujemo našim bakama koje su očuvale posavsku nošnju i običaje; kao i unucima rasutim diljem svijeta (od Hrvatske i Švicarske pa do Australije); unucima koji traže svoje korijene u Bosanskoj Posavini

„Enciklopedijski rječnik Bosanske Posavine“

Autori:
Anto Knežević Tomislav Lukić

Nakladnik:
Styria Media Group
Galerija Goll

Sadržaj:
650 stranica
7 500 natuknica
10 000 pojmova
preko 800 ilustracija.

Predgovor:
Julijana Matanović

Recenzenti:
prof. dr. Marica Petrović
preč. Jakov Filipović
dr. Željko Pavić

**Anto Knežević
Tomislav Lukić**

salka proljuđiti kevdija šepnruša
jaranica turkesat propake zapljit
se barokai maket manglupirat se
zámomiti se stiti záto nješta
radit jazija zamuzgat se jelde
prošjecat se stina stolnjak
zapljivanit drár bičekat

Galerija Goll

Ul. Matije Mešića br. 51 35 000 Slavonski Brod
Tel.: 00 385 35 411 250 Fax: 00 385 35 411 256,
00 385 99 223 0 228
galerija.goll@gmail.com
Ž.m.: HR6524840081105820034
kod RBA Slavonski Brod

ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK
BOSANSKE POSAVINE

Nakon deset godina strpljivog i mukotrpnog rada, Anto Knežević i Tomislav Lukić završili su jedno od najvrednijih djela o životu Hrvata u BiH

sikera (ženski rod) sjekira *ax, hatchet*: «Za Predstojnika došao nam je [1888.] Boriša Božić Hercegovac koj je već sa mnom još u Carigradu bijo, te sad je moja sikera u medu.» ♦ «Jedno jutro Petar poranio, / Priko ruke sikeru metnio.» [Vidjeti **nadžak**.]

solja (ženski rod) posudica za sol; slanik *saltshaker*: «De posolite malo, evo vam solje.» [Vidjeti **sola** | **solanica** | **sötenka** | **soljānica** | **soljēnica**.]

söhura (ženski rod) sova, sova ušara ili sovuļjaga, buljina (lat. *Bubo bubo*) *owl, night bird*: «Čuli se tetribovi i dnjeteli, a i sura söhura desperatno je urlikala. To bijaše pravi teatar živinski.» [Vidjeti | **sāura** | **sövura**.]

prösijat (glagol) propustiti kroz sito sitne čestice brašna tako da krupnije ostanu u situ *to sift flour*: «Prvo je prösijala brašno, a unda ukuvala kru za goste.»

šilo (srednji rod) metalni alat za bušenje rupa u koži, gumi i sl. *awl*: «U čaćinoj radionici bilo je i jedno staro šilo.»

jöšika | **jöška** | **jöška** (ženski rod) vrsta drveta; joha, jova, crna joha (lat. *Alnus glutinosa*) *alder tree*: «Odma do njihove avļije, priko tarabe, teko je potöčić, a iza potöčica rasle su jöšike.»

šicat | **nāšicat** (glagol) tući djecu prutićem *to beat children with a rod (birch)*: «Kad god bi otac došo kući pjan, šico je djecu pa su sinovi često bježali i spavali priko noći u štagļu.»

šigicat | **šigjenit** (glagol) udvarati se; pozivati na spoj *to woo, flirt, or dally*: «A Kaču zasad samo gledamo i čekamo da li će kome da šigicne», reče Lizat.» [Vidjeti | **izšigicat se**.]

lija (ženski rod) 1. lisica, crvena lisica (lat. *Vulpes vulpes*) *fox*; 2. obrađen dio vrta zasaden povrćem; lijeha *garden bed* [vidjeti **grēdica**]: «Kako ste me dizali u nebo / Da mi lija nije niti blizu / Ja sam iz kuće ukrasti trebo / Da budem Vaš, jedan u nizu.» • «Valja praviti gređice i lije, / posaditi luka neka klje.»

prösipat se (glagol) imati ugodan okus (jabuka, kruška) *to have a good taste (of apples, pears)*: «Kad zagrižeš kanjušku, ona se u ustima prosipa.»

šēnica (ženski rod) 1. vrsta žitarice, pšenica (lat. *Triticum wheat*) [vidjeti **žito**]; 2. iznikle zelene vlati pšenice zasijane u posudi na sv. Luciju (13. prosinca) radi proslavljanja Božićnih blagdana *green wheat*: «I dojde vrijeme treba posijati šēnice. Ja – ne znam [sijati]. Aј sad zovni ovoga Ljube ovde Miloševića: 'Aj ba, posij nam teke! Moreš li doč posijati?' 'More!' Iznesemo mi vreću šēnice od sedamdeset kila. I on je to bācio na sedam duluma. Ka smo uveče večerali, kažen ja materi: 'Šta misliš ti, majka, jel ovo u redu što je Ljubo uradio?' Kaže: 'Nije – za mene.' 'Nije ni za mene!' ♦ «Zar da pucamo jedni u druge, a šēnica isklasala, kukuruz prispio iz prve ruke' – samoučesnu nadu kazivali su Obalarci tiskajući se u rovišću, naoružani pištoljčićima 'na dozvolu' i lovačkim puškama...» • «Uzco je makaze i oišo šēnicu posaditi prije desetak dana.»

Ovo kapitalno djelo na oko 700 stranica ima oko 800 ilustracija i gotovo 10 000 natuknica

posebno se osvrće na važnost drugog i trećeg poglavlja u kojima "autori inzistiraju na opisivanju, a ne na propisivanju, moglo bi se možda još dodati da knjiga i – zapisuje. To se posebno odnosi na dio o jeziku! Naime, ta školska razlika između rječnika (zapisuje!), gramatike (opisuje!) i pravopisa (propisuje!), vrlo je kvalitetno realizirana baš u tome što autori najviše – zapisuju, a *Jezik u Bosanskoj Posavini* dragocjen je doprinos (i) hrvatskom jezikoslovlju u Bosni i Hercegovini."

Profesorica Petrović naglašava kako se ovim izdanjem pokretač projekta Anto Knežević pridružio uglednoj skupini lingvisti i na sličan način nastavlja posao koji još predstoji u *velikoj žetvi...*, jer autor ide u korak s vremenom pa leksikografskoj jedinici, uz ostale odrednice, pridodaje i prijevod značenja riječi na engleski jezik.

Odmak od vrijednosnih odrednica u svojem osvrtu navodi i dekan Doborskog dekanata, preč. Jakov Filipović. Prije svega znanstveni pristup prikupljenoj građi važan je jer "autori ne žele čitatelja dovesti u poziciju naći se na suprotnoj strani od ponuđene inačice. To je *obziran odnos autora* koji u samom opredjeljenju pronicljivo osjećaju moguću zamku: *Posavci su u Drugom svjetskom ratu ginuli noseći sedam odora*. Autori ne zauzimaju stav, nego teme prikazuju faktografski i s puno obzira." Zato je Enciklopedijski rječnik svojevrsna rendgenska snimka Bosanske Posavine - u njemu nalazimo da je stanovništvo

raseljavano u valovima od kraja XVII. i početka XVIII. stoljeća pa sve do danas. Upravo taj nemilosrdan kontinuitet destrukcije ljudske egzistencije na prostoru Bosanske Posavine vidljiv je po strukturi stanovništva.

Dr. Željko Pavić, znanstveni savjetnik u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža, to ilustrira ovako: "Ako sada uzmemo samo po prezimenima, bilo hrvatskim bilo muslimanskim, većina su ovih prvih iz Hercegovine (što posebice vrijedi za odžački kraj), ovih drugih od Foče i Ustikoline (nakon pokolja 1943., od kada su postali tzv. muhadžiri), onda nećemo doista naći nikoga 'domaćeg', zavičajnika. I kada u toj svezi autori postavljaju pitanje: 'Što je Bosanska Posavina?', lahko bih i mehko odgovorio da je to zemlja poput cijele Bosne koja je trpjela i trpi sve i svakoga, upravo na tom temelju gradeći 'smisao! Kada gledam od Dervente do Doboja, primjerice Plehan, Foču i druga do temelja uništena sela u tom kraju, ne mogu se oteti dojmu: *Kao da nas nikada nije ni bilo!*

Međutim, autori su krenuli sasvim drugačijim putem: skupljajući sve najbolje, ne preostatke, već kulturološke opomene i amanete, uspjeli su čitavu *pretužnu stvar* pokazati na najbolji mogući i *insana* najdostojniji način. Okrenuli su se našim lijepim običajima, pjesmama, ljubavi jednostavno. Kako bi se to kod nas reklo, "iz pētnih žila" izvukli su ono najbolje i najljudskije posavskog čovjeka, čuvajući osebnost i vlastitost svakog sela."

Kad nije na nekoj sviračkoj gaži, Peru se, kako ga od milja zovu prijatelji i poznanici, najčešće može pronaći u skromnoj radionici, punoj stolarskog i drvodjelskog alata

PORTRET GLAZBENIKA: PETAR ĆOSIĆ

Tekst i fotografije: **Stjepan STJEPIĆ**

Petar Ćosić, rodnom iz Slatine kod Teslića, jedan je od najboljih poznavatelja izvorne posavske glazbe. Vrhunski svirač, pjevač, tekstopisac i skladatelj brojnih izvornih skladbi koje se rado slušaju u mjestima po cijelom svijetu gdje žive Hrvati iz Bosanske Posavine. Svoju bogatu glazbenu karijeru okrunio je svladavanjem umijeća izrade šargije i violine, glazbenih instrumenata koji su ga proslavili, a glazbene krugove nedavno je iznenadio izradom iznimno kvalitetnog violončela.

POSAVSKI STRADIVARI

Kad nije na nekoj sviračkoj gaži, Peru se, kako ga od milja zovu prijatelji i poznanici, najčešće može pronaći u skromnoj radionici, punoj stolarskog i drvodjelskog alata. S di-

Vrhunski svirač, pjevač, tekstopisac i skladatelj brojnih izvornih skladbi koje se rado slušaju u mjestima po cijelom svijetu gdje žive Hrvati iz Bosanske Posavine

– ČUVAR TRADICIJE

jetom u ruci, na stolici zna provesti i po deset sati dnevno, stanjujući daske javora rebraša, koje će se nakon dva mjeseca neumornog rada preobraziti u violine ili šargije vrhunske kvalitete.

"S deset godina počeo sam svirati šargiju, a nakon toga sam 1973. počeo svirati violinu. To se onda učilo od starijih u obitelji. U Sloveniji sam završio osnovnu glazbenu školu, a 1981. godine snimio sam svoju prvu kazetu s Antom Kolarevićem i Antom Barešićem," prisjeća se Petar svojih glazbenih početaka na snimanju reportaže za popularnu TV emisiju "Pogled preko granice".

Tajne instrumenata počeo je upoznavati kad su mu kolege i prijatelji počeli donositi razlupane violine i šargije: "Imao sam priliku vidjeti gdje što treba stajati, pa sam poneku uspio sklopiti i zalijepiti." S gradnjom instrumenata ozbiljnije se počeo baviti 2000. godine i od tada je napravio 50 šargija i 70 violina te violu, a nedavno kao krunu izrade gudačkih glazbala i jedan violončelo.

“Prema ovoj glazbi postoji ljubav i svijest da je to moje, naših predaka, i da to treba očuvati od zaborava,” kaže nam Luka kojeg Pero hvali kao odličnog učenika

Ističe kako je imao sreću što je učio od vrsnih graditelja gudačkih instrumenata, Ivana Zanjka i prof. Vladimira Proskurnjaka, koji su mu dali nacрте i upućivali u tajne izrade dobrih instrumenata. “Imao sam vrhunsku violinu Blaža Demšara iz 1968. godine, koji je u to vrijeme bio jedan od najboljih graditelja violina u Europi. Kad sam se oženio, uzeo sam novac što smo dobili na svadbi i kupio violinu za 3000 njemačkih maraka. Svirajući, ta mi je violina vratila tisuću puta uloženi novac. Ona mi je bila model po kojem sam napravio svoju prvu violinu, a nakon deset godina rada uspio sam sa svojim violinama dostići ton koji ima ta Demšarova violina,” kaže Petar.

NEK' SE TRADICIJA NASTAVLJA

Uz vrhunskog majstora graditelja, za dobru violinu najvažnije je imati dobro drvo. Nabavlja ga uglavnom iz BiH. Za gradnju

Tajne instrumenata počeo je upoznavati kad su mu kolege i prijatelji počeli donositi razlupane violine i šargije: “Imao sam priliku vidjeti gdje što treba stajati, pa sam poneku uspio sklopiti i zalijepiti”

S dlijetom u ruci, na stolici zna provesti i po deset sati dnevno, stanjujući daske javora rebraša, koje će se nakon dva mjeseca neumornog rada preobraziti u violine ili šargije vrhunske kvalitete

Svoju bogatu glazbenu karijeru okrunio je svladavanjem umijeća izrade šargije i violine, glazbenih instrumenata koji su ga proslavili, a glazbene krugove nedavno je iznenadio izradom iznimno kvalitetnog violončela

instrumenata javor treba sušiti punih devet godina. Dobiti dobro drvo za gradnju glazbenih instrumenata danas je pravo umijeće. Za violončelo je, kaže, smrekovo drvo morao tražiti na dalekim Karpatima, u Rumunjskoj. “Za izradu jedne violine treba oko dva mjeseca strpljiva rada. Iako svaka moja violina vrijedi oko 2000 eura, kod nas je kupovna moć slabija i ovdje se može dobiti najviše oko 7500 kuna. A vani na zapadu vrijede i po 5000 eura. Ja to radim iz ljubavi prema izvornoj glazbi. Pola sam svojih šargija darovao prijateljima i rodbini. Ljudi kažu ‘nemam novca’, ja kažem ‘uzmi, nosi’, nek’ se tradicija nastavlja,” priča nam Pero. Najviše je nastupao s izvornom grupom Baščovani i braćom Jelavićima. Pjesma ga je učinila poznatim u cijeloj Bosni i širom svijeta gdje se sluša izvorna posavska glazba.

S radošću druge, osobito mlade, podučava svirati violinu i šargiju, a jedan od najboljih Perinih učenika je Luka Brkić iz Zagreba, koji je od svojeg djeda zavolio šargiju i izvornu glazbu što nije karakteristično za njegove vršnjake

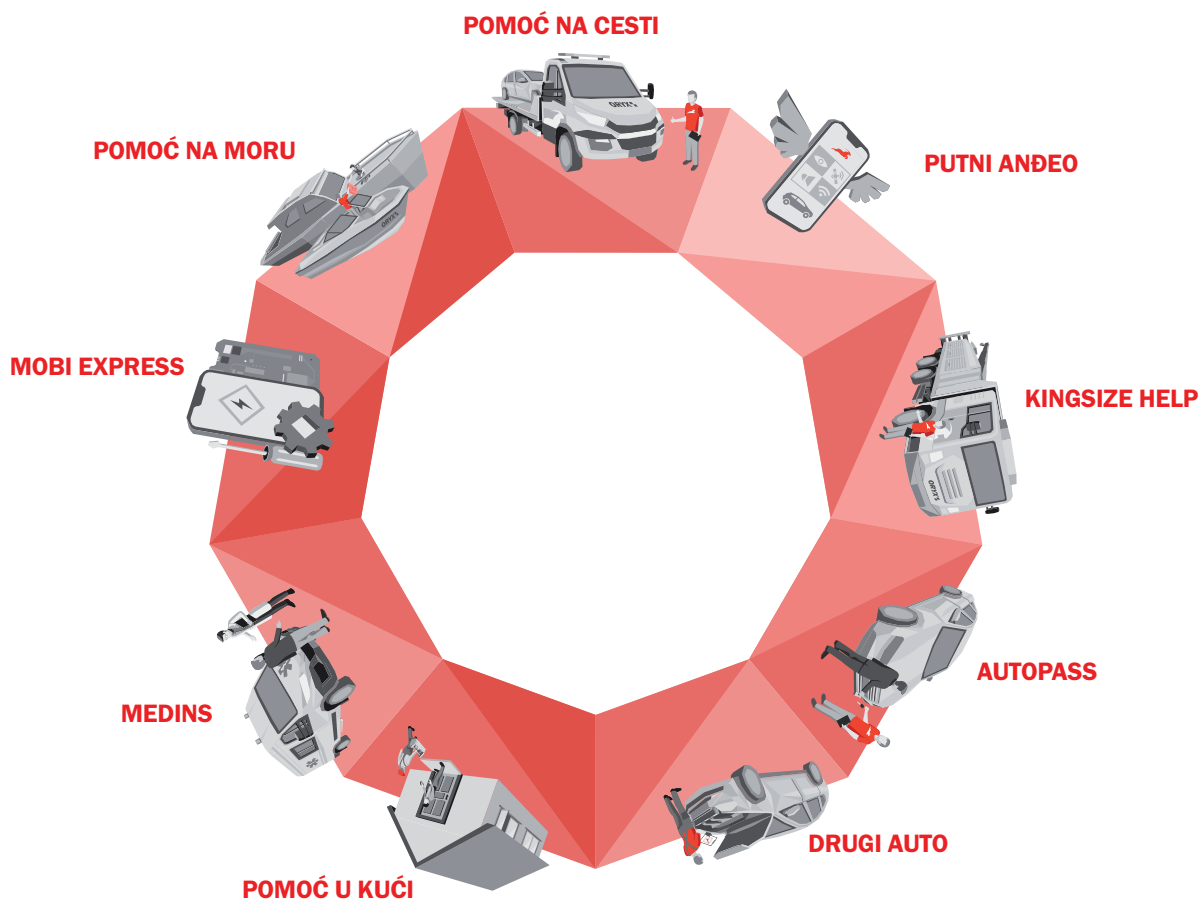
Svoje bogato glazbeno iskustvo nesebično prenosi na mlade kako bi se tradicijska glazba Hrvata iz BiH očuvala. U Varaždinu je bio jedan od glavnih pokretača osnivanja podružnice Udruge Prsten i KUD-a “Prsten” koji okuplja doseljene Hrvate iz BiH u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Uz sina Tonija, koji je nastavio očevim glazbenim stopama, s radošću druge, osobito mlade, podučava svirati violinu i šargiju. Jedan od najboljih Perinih učenika šargije je Luka Brkić iz Zagreba. Luka priča kako je od svojeg djeda zavolio izvornu glazbu koja nije karakteristična za njegove vršnjake. Iako je godinama svirao gitaru, kod Pere dvije godine s prekidima uči svirati šargiju i violinu. “Prema ovoj glazbi postoji ljubav i svijest da je to moje, naših predaka, i da to treba očuvati od zaborava,” kaže nam Luka kojeg Pero hvali kao odličnog učenika, u što su nas uvjerali izvrsnom interpretacijom stare izvorne pjesme *Prošetale tri djevojke*.

10 GODINA
S VAMA

ORYX ASISTENCIJA

Jedno poglavlje je iza nas, a u novo ulazimo kao jedna od vodećih domaćih kompanija i inovativna europska asistencija.

ZAGREB, HRVATSKA | MILANO, ITALIJA | BEČ, AUSTRIJA | LJUBLJANA, SLOVENIJA | PODGORICA, CRNA GORA
BEOGRAD, SRBIJA | SARAJEVO, BOSNA I HERCEGOVINA | SKOPJE, SJEVERNA MAKEDONIJA | TIRANA, ALBANIJA

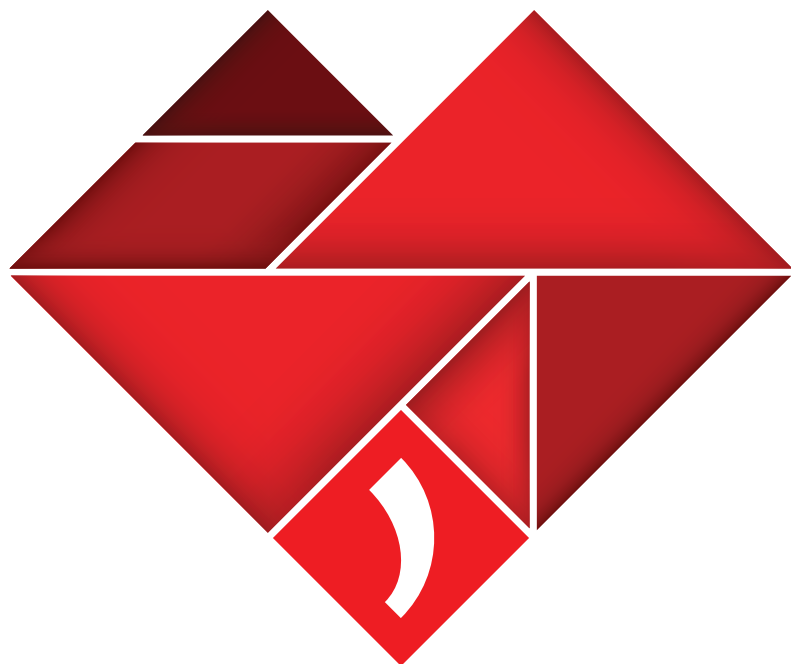
www.oryx-assistance.com

MEMBER OF

ZUBAK GRUPA

#zajednosnažniji

HPB digitalni kanali

▶ **mHPB** ▶ **ePoslovnica**

Moja banka.